با ایران توشه
یک قدم جلوتر
باش!

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ایران توشه، مرجع دانلود فایل های کمک آموزشی دانش آموزان و کنکوری ها

همه چیز
برای موفقیت
تو!

- دانلود رایگان آزمون های آزمایشی قلمچی، خیلی سبز، گاج و ...
- دانلود رایگان گام به گام تمامی دروس
- دانلود رایگان نمونه سوالات امتحانی (نوبت اول و دوم) و امتحانات نهایی
- دانلود رایگان جزوه های کمک آموزشی و شب امتحانی

کافیست هر فایلی که نیاز دارید را در گوگل به این صورت جستجو کنید:

فایل مورد نیاز + ایران توشه

مثال:

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

irantooshe.ir

t.me/irantooshe

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم

پاسخ فعالیت‌ها و پرسش‌های کتاب

پایهٔ هشتم · دورهٔ اول متوسطه

شامل پاسخ فعالیت‌ها، پژوهش‌ها، کارهای گروهی و پرسش‌های کتاب

تهیه‌شده در ایران‌توشه، توشه‌ای برای موفقیت

irantooshe.ir

فهرست فصل‌ها

۱ فصل اول — تعاون ۴

۲ فصل دوم — نقش دولت در اداره کشور ۱۳

۳ فصل سوم — نوجوانان و قانون ۱۹

۴ فصل چهارم — عصر ارتباطات ۳۰

۵ فصل پنجم — از حرا تا نینوا ۳۹

۶ فصل ششم — عصری تازه در تاریخ ایران ۴۹

۷ فصل هفتم — از غزنویان تا هجوم چنگیزخان ۵۵

۸ فصل هشتم — عصر مغول و تیموری ۶۲

۹ فصل نهم — آسیا، پهناورترین قاره ۶۸

۱۰ فصل دهم — منطقهٔ جنوب‌غربی آسیا و جایگاه ایران در آن ۷۸

۱۱ فصل یازدهم — اروپا و افریقا ۹۰

۱۲ فصل دوازدهم — قارهٔ آمریکا و قارهٔ اقیانوسیه ۱۰۰

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل اول

تعاون

فهرست

۱ صفحه ۲ · گفت‌وگو — خاطره‌ای از همکاری ۵

۲ صفحه ۳ · فعالیت ۱ — گفت‌وگو دربارهٔ دو ماجرا ۵

۳ صفحه ۵ · فعالیت — همکاری در مدرسه ۶

۴ صفحه ۶ · فعالیت ۲ — تقسیم کارهای خانه ۶

۵ صفحه ۶ · فعالیت ۳ — همکاری با اعضای خانواده ۶

۶ صفحه ۶ · فعالیت ۴ — همکاری بین همسایه‌ها ۷

۷ صفحه ۶ · فعالیت ۵ — مکان‌های همبستگی در محله ۷

۸ صفحه ۶ · فعالیت ۶ — موانع همکاری و تعاون ۷

۹ صفحه ۷ · فعالیت ۱ — اثرات انفاق ۸

۱۰ صفحه ۷ · فعالیت ۲ — راه‌های انفاق ۸

۱۱ صفحه ۸ · فعالیت ۳ — مکانی ساختهٔ خیرین ۸

۱۲ صفحه ۸ · فعالیت ۴ — پیام زندگی‌نامهٔ خیرین ۹

۱۳ صفحه ۸ · فعالیت ۵ — جهاد سازندگی ۹

۱۴ صفحه ۸ · کاربرگه ۱ — تعاون (کاربرگه) ۹

۱۵ صفحه ۱۰ · فعالیت ۷ — وقف برای مدرسه یا نمازخانه ۱۰

۱۶ صفحه ۱۰ · فعالیت ۸ — پرس‌وجو دربارهٔ اثر وقفی ۱۰

۱۷ صفحه ۱۱ · فعالیت ۹ — ویژگی‌ها و فواید شرکت تعاونی ۱۱

۱۸ صفحه ۱۲ · به کار ببندیم ۳ — معرفی فرد نیکوکار ۱۱

۱۹ صفحه ۱۲ · به کار ببندیم ۴ — سازمان تأمین اجتماعی ۱۲

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir

۱ صفحه ۲ گفت‌وگو

اگر خاطره‌ای در این باره به یاد دارید، در کلاس بازگو کنید.

پاسخ نمونه: سال گذشته مادربزرگم بیمار شد و در بستر افتاد. من و برادرم و دختردایی‌هایم کارها را بین خودمان تقسیم کردیم؛ یکی خرید می‌کرد، یکی ظرف‌ها را می‌شست و من هم با او کنار تخت می‌نشستم و برایش کتاب می‌خواندم. با این همکاری، سختی آن روزها برای مادربزرگ و خانواده‌مان کمتر شد و همه احساس خوبی داشتیم.

۲ صفحه ۳ فعالیت ۱

۱ــ گفت‌وگو کنید

الف) شباهت‌های این دو ماجرا چه مواردی بود؟

ب) در ماجراهایی که نقل شد، افرادی که پیش‌قدم شده بودند تا به دیگری کمک کنند، چه دلیلی برای کار خود آوردند؟ بیان کنید.

پ) اگر در این ماجراها احساس مسئولیت و همکاری وجود نداشت، چه اتفاقاتی می‌افتاد؟

ت) اگر در خانواده و فامیل برای کسی اتفاق ناخوشایندی پیش بیاید، آیا صحیح است ما بی‌تفاوت بمانیم؟ چرا؟

الف) در هر دو ماجرا مشکلی پیش آمده بود (تصادف و ناتوانی احمدآقا، و آلودگی و بوی بد زباله در شهرک). در هر دو، افراد با گفت‌وگو و هم‌فکری راه‌حل پیدا کردند، کارها را بین خود تقسیم کردند و با همکاری و همدلی مشکل را حل کردند. همچنین در هر دو ماجرا، افراد احساس مسئولیت کردند و بی‌تفاوت نماندند.

ب) فریده خانم گفت: «ما وظیفه داریم حالا که شرایط سختی برای برادرمان به وجود آمده، به او کمک کنیم.» جلال نیز می‌گفت: «ما باید تلاش کنیم و با هم‌فکری و همکاری، چاره‌ای برای این مشکل پیدا کنیم.» یعنی دلیل آنها احساس وظیفه و مسئولیت در برابر دیگران و جامعه بود.

پ) احمدآقا و خانواده‌اش در روزهای سخت تنها می‌ماندند؛ بچه‌ها و نوزاد از مراقبت و کمک محروم می‌شدند و فشار زیادی بر مادر خانواده وارد می‌آمد. در شهرک هم زباله‌ها هم‌چنان انباشته می‌شدند، بوی بد و آلودگی بیشتر می‌شد، مسیر آب جوی‌ها بسته می‌ماند و زندگی ساکنان سخت‌تر می‌شد.

ت) خیر، صحیح نیست. انسان موجودی اجتماعی و مسئول است و نمی‌تواند خود را از دیگران جدا کند. اگر برای فرد یا خانواده‌ای مشکلی پیش بیاید، بی‌تفاوتی باعث تنهایی و ناراحتی او می‌شود و پیوند خانوادگی را سست می‌کند. شایسته است به‌ویژه خویشاوندان در سختی‌ها به یاری هم بشتابند.

۳ صفحه ۵ فعالیت

شما در مدرسه چگونه و در چه کارهایی با هم‌کلاسی‌ها یا کارکنان مدرسه، همکاری می‌کنید؟ توضیح دهید.

پاسخ نمونه: در نظافت کلاس و حیاط مدرسه، با نوبت‌بندی مسئولیت‌ها شرکت می‌کنم؛ در مراسم صبحگاهی (مثلاً خواندن قرآن، سرود یا برنامهٔ فرهنگی) همکاری دارم؛ به هم‌کلاسی‌هایی که در درس ضعیف‌اند کمک می‌کنم تا مطالب را بهتر یاد بگیرند؛ و در برگزاری جشن‌ها و اردوها به معلمان و کارکنان مدرسه یاری می‌رسانم.

۴ صفحه ۶ فعالیت ۲

۲ــ به نظر شما آیا صحیح است که در خانه، همهٔ کارها بر دوش یک نفر گذاشته شود؟ چرا؟

خیر، صحیح نیست. وقتی همهٔ کارهای خانه بر دوش یک نفر باشد، او خسته می‌شود و فشار زیادی را تحمل می‌کند. با تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها، هر عضو خانواده احساس می‌کند مفید است، کارها بهتر و سریع‌تر انجام می‌شود و صمیمیت و محبت میان اعضای خانواده بیشتر می‌شود. پیامبر اکرم (ص) و امامان نیز در کارهای خانه همکاری می‌کردند.

۵ صفحه ۶ فعالیت ۳

۳ــ شما در چه مواردی با اعضای خانواده‌تان همکاری می‌کنید؟ روی یک کاغذ بنویسید.

پاسخ نمونه:

- کمک به مادر در پهن‌کردن سفره و شستن ظرف‌ها
- مرتب‌کردن اتاق و وسایل شخصی خودم
- کمک به خرید نان و مایحتاج خانه
- کمک به برادر یا خواهر کوچک‌تر در انجام تکالیف
- شرکت در نظافت خانه، به‌ویژه پیش از عید و مهمانی‌ها

۶ صفحه ۶ فعالیت ۴

۴ــ چه نمونه‌هایی از همکاری در بین همسایه‌ها یا افراد محلهٔ خود سراغ دارید؟ بیان کنید.

پاسخ نمونه:

- عیادت از همسایهٔ بیمار و کمک به او
- خوشامدگویی و کمک به همسایهٔ جدیدی که به محله نقل مکان کرده است
- همکاری در نظافت و پاکیزگی کوچه و محله و مراقبت از اموال عمومی
- شرکت و کمک در برگزاری جشن‌ها و مراسم محله
- کمک به سالمندان محله در خرید و کارهای روزمره

۷ صفحه ۶ فعالیت ۵

۵ــ به نظر شما کدام مکان‌ها در محله می‌تواند به همبستگی و همکاری بیشتر بین افراد آن محله کمک کند؟

مکان‌هایی که مردم محله در آنها گرد هم می‌آیند و با یکدیگر آشنا می‌شوند، مانند مسجد، پارک و فضای سبز محله، کتابخانهٔ عمومی، مدرسه، فرهنگسرا یا سرای محله، زمین ورزشی و مراکز فرهنگی محله. در این مکان‌ها مردم با هم گفت‌وگو می‌کنند، در جشن‌ها و برنامه‌ها شرکت می‌کنند و برای حل مشکلات محله هم‌فکری می‌کنند.

۸ صفحه ۶ فعالیت ۶

۶ــ به نظر شما چه عواملی مانع از همکاری و تعاون می‌شود؟ مثال بزنید.

- خودخواهی و پیش‌کشیدن منافع شخصی بر منافع جمع؛ مثلاً کسی که فقط به فکر راحتی خودش است و در نظافت کلاس شرکت نمی‌کند.
- بی‌تفاوتی و بی‌مسئولیتی نسبت به مشکلات دیگران؛ مثلاً دیدن مشکل همسایه و کمک‌نکردن به او.
- بی‌اعتمادی میان افراد؛ مثلاً ترس از اینکه دیگران سهم خود را انجام ندهند.
- اختلاف و دشمنی و کینه؛ مثلاً قهر میان دو هم‌کلاسی که باعث می‌شود با هم کار گروهی نکنند.
- تنبلی و بی‌حوصلگی و نداشتن روحیهٔ کار گروهی.

۹ صفحه ۷ فعالیت ۱

۱ــ انفاق کردن چه اثراتی در زندگی فرد انفاق‌کننده دارد؟

- احساس آرامش و رضایت درونی و شادی از کمک به دیگران
- رسیدن به نیکی و پاداش الهی (طبق آیهٔ ۹۲ سورهٔ آل‌عمران: «هرگز به نیکی نمی‌رسید مگر اینکه از آنچه دوست دارید، انفاق کنید»)
- دورشدن از بخل و دلبستگی بیش از اندازه به مال
- افزایش محبت و دوستی میان او و مردم و تقویت همبستگی در جامعه
- رشد روحیهٔ مسئولیت‌پذیری و همدلی و برکت یافتن مال و زندگی او

۱۰ صفحه ۷ فعالیت ۲

۲ــ دربارهٔ راه‌هایی که می‌توانید انفاق کنید، فکر کنید. چند مورد را روی کاغذی یادداشت کنید و سعی کنید آنها را انجام دهید.

انفاق فقط بخشیدن پول نیست و شامل بخشش مال، علم، توانایی و وقت می‌شود. چند نمونه:

- دادن بخشی از پول توی‌جیبی به نیازمندان یا مؤسسات خیریه
- اهدای لباس، کتاب و وسایل اضافه و سالم خود به کودکان نیازمند
- آموزش‌دادن به هم‌کلاسی‌ها یا کودکان که در درس ضعیف‌اند (انفاق علم)
- همراهی با سالمندان و بیماران و گذراندن وقت با آنها (انفاق وقت)
- کمک به جمع‌آوری کمک‌های مردمی برای مناطق محروم یا آسیب‌دیده

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۱ صفحه ۸ فعالیت ۳

۳ــ مکانی (مدرسه، بیمارستان، مسجد و...) در شهر، روستا یا استان محل زندگی‌تان که به دست خیرین (مرد یا زن) ساخته شده، شناسایی و دربارهٔ آن تحقیق کنید.

پاسخ نمونه: برای این تحقیق از بزرگ‌ترها و معلم یا مسئولان آموزش و پرورش منطقه می‌پرسیم و نام مکان را (مثلاً مدرسه‌ای در محله) مشخص می‌کنیم. در گزارش می‌نویسیم: نام مکان و نوع آن، نام خیر یا خیرین سازنده، سال ساخت، کاربرد و اینکه چه خدماتی به مردم می‌دهد (مثلاً مدرسه‌ای که رایگان در اختیار آموزش و پرورش قرار گرفته و ده‌ها دانش‌آموز در آن درس می‌خوانند). سپس نتیجه را در کلاس می‌خوانیم.

۱۲ صفحه ۸ فعالیت ۴

۴ــ متن صفحهٔ روبه‌رو، زندگی‌نامهٔ سه تن از خیرین مدرسه‌ساز را بخوانید. سپس در یک جمله بنویسید مهم‌ترین پیام یا نکته‌ای که از خواندن این متن گرفتید، چه بود؟ به نوبت جمله‌های خود را در کلاس بخوانید.

پاسخ نمونه: «هر کس با هر توانی که دارد، حتی با سن کم یا پس از سال‌ها زندگی در دیار غربت، می‌تواند با ساختن مدرسه و کمک به دیگران کاری کند که تا سال‌ها پس از او بماند و کار نیک آنان برجای می‌ماند.»

۱۳ صفحه ۸ فعالیت ۵

۵ــ یکی از اقدامات ارزشمند مردم کشور ما پس از پیروزی انقلاب اسلامی، تشکیل جهاد سازندگی و رفتن داوطلبانهٔ آنها به مناطق محروم و روستاها برای عمران و آبادانی بود. دربارهٔ نهاد جهاد سازندگی از بزرگ‌ترها پرس‌وجو کنید و چند مورد از اقدامات این نهاد را در منطقه یا استان محل زندگی‌تان در کلاس بیان کنید.

جهاد سازندگی پس از پیروزی انقلاب اسلامی تشکیل شد و جوانان و داوطلبان با رفتن به روستاها و مناطق محروم، در آبادانی آنجا کوشیدند. از اقدامات این نهاد در مناطق مختلف کشور می‌توان این موارد را نام برد:

- ساختن و آسفالت‌کردن راه‌های روستایی و پل‌ها
- برق‌رسانی و لوله‌کشی آب آشامیدنی برای روستاها
- ساختن مدرسه، حمام، خانهٔ بهداشت و مسجد در مناطق محروم
- کمک به کشاورزان و روستاییان، مانند احداث کانال و بهبود آبیاری و کمک در کشاورزی و دامداری
- مقابله با پیامدهای حوادثی مانند سیل و زلزله و کمک به آسیب‌دیدگان

برای نوشتن موارد مربوط به استان محل زندگی خود، از بزرگ‌ترها بپرسید و مثال‌های محلی را به این فهرست بیفزایید.

۱۴ صفحه ۸ کاربرگه ۱

۶ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۱) تعاون را در منزل انجام دهید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

یکی از سه گزینهٔ زیر را انتخاب و جای خالی را با آن پر کنید: نوشتن داستان یا خاطره‌ای کوتاه دربارهٔ تعاون؛ کشیدن نقاشی از صحنه‌ای که تعاون و همدلی انسان‌ها را نشان می‌دهد؛ پیدا کردن و چسباندن یک عکس که صحنه‌ای از همیاری و کمک به هم‌نوعان را نشان دهد.

گزینهٔ نوشتن (پاسخ نمونه): «در محلهٔ ما یکی از همسایه‌ها بیمار شد و نمی‌توانست برای خانواده‌اش خرید کند. من و چند دوستم با اجازهٔ خانواده‌هایمان لیست خرید او را گرفتیم، نان و میوه و مایحتاج خانه را تهیه کردیم و به خانه‌اش رساندیم. چند همسایهٔ دیگر هم غذا آوردند. همسایه‌مان از ما تشکر کرد و گفت حالا احساس تنهایی نمی‌کند. من فهمیدم که وقتی با هم همکاری کنیم، کارهای سخت آسان می‌شود.»

(دو گزینهٔ دیگر، یعنی نقاشی و چسباندن عکس، کار عملی هستند.)

۱۵ صفحه ۱۰ **فعالیت ۷**

۷ــ یک مدرسه یا یک نمازخانه که تازه ساخته شده است را تصور کنید. با یکدیگر گفت‌وگو کنید که چه چیزهایی را می‌توانید با مشارکت دوستان یا خانواده‌تان، وقف آنجا کنید؟

با مشارکت دوستان و خانواده می‌توان وسایلی را وقف کرد که آنجا به آنها نیاز دارد، مانند:

- کتاب و قفسه برای کتابخانهٔ مدرسه یا نمازخانه
- فرش، موکت یا زیلو و سجاده و مهر و تسبیح
- سماور، یخچال یا کولر آبی و دستگاه آب‌سردکن
- قرآن و مفاتیح و میز و صندلی
- ابزار آموزشی مانند نقشه و کره و وسایل آزمایشگاه برای مدرسه

۱۶ صفحه ۱۰ **فعالیت ۸**

۸ــ پرس‌وجو کنید. آیا در محل زندگی شما اثر یا بنای وقفی وجود دارد؟ واقف آن کیست؟

پاسخ نمونه: بله، در بیشتر شهرها و روستاهای کشور بناهای وقفی مانند مسجد، آب‌انبار، حمام عمومی، پل، مدرسهٔ علمیه یا درمانگاه وجود دارد. برای پیدا کردن نام واقف، می‌توان از بزرگ‌ترهای محل یا از اداره یا سازمان اوقاف و امور خیریه (که مسئولیت موقوفات هر منطقه را بر عهده دارد) پرسید یا به کتیبه و لوح نصب‌شده روی بنا نگاه کرد. شما نام بنای وقفی محل خودتان و واقف آن را بنویسید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۷ صفحه ۱۱ فعالیت ۹

۹ــ متن مربوط به شرکت تعاونی را در این درس بخوانید و ویژگی‌ها و فواید مادی و معنوی را که در یک شرکت تعاونی وجود دارد، فهرست کنید. برای مثال: داوطلبانه بودن و...

ویژگی‌ها:

- داوطلبانه‌بودن؛ گروهی از افراد به میل خود برای یک هدف مشترک تلاش می‌کنند.
- برابری اعضا؛ هر عضو با هر مقدار سرمایه، تنها یک حق رأی دارد.
- سرمایه‌گذاری و همکاری اعضا بر طبق قانون تعاونی‌ها
- شریک‌بودن همهٔ اعضا در سود و زیان فعالیت
- توزیع برابر و یکسان منافع حاصل از فعالیت گروهی بین همهٔ اعضا

فواید مادی:

- حل مشکلات اقتصادی و معیشتی و شغلی اعضا
- کسب درآمد و سود و ایجاد رفاه و زندگی بهتر برای اعضا
- تأمین نیازهای اعضا با هزینهٔ کمتر (مثلاً در تعاونی مصرف)

فواید معنوی:

- تقویت روحیهٔ همکاری، همدلی و اعتماد میان اعضا
- احساس برابری و عدالت و مشارکت در تصمیم‌گیری
- انجام دادن کار نیک و خدمت به دیگران و ایجاد صمیمیت و همبستگی

۱۸ صفحه ۱۲ به کار ببندیم ۳

۳ــ الف) در صورتی که در آشنایان و خویشاوندان یا فامیل خود افرادی را می‌شناسید که در انجمن‌های نیکوکاری فعالیت دارند، با هماهنگی مسئولان مدرسه از آنها دعوت کنید به کلاس شما بیایند و دربارهٔ کارها و اهداف آن انجمن برای شما صحبت کنند.

ب) یکی از افراد نیکوکار روستا، شهر یا استان محل زندگی خود (زن و مرد) را شناسایی و به کلاس معرفی کنید.

الف) این بند عملی است و با هماهنگی مدرسه انجام می‌شود.

irantooshe.ir

ب) پاسخ نمونه: می‌توان یکی از افراد نیکوکار محل خود را معرفی کرد و در معرفی‌نامه نوشت: نام او، کار نیکی که انجام داده (مانند ساختن مدرسه، مسجد یا درمانگاه یا کمک به نیازمندان)، سال یا مدت فعالیت و اثر کار او بر زندگی مردم. اگر فرد نیکوکاری در منطقهٔ خود نمی‌شناسید، می‌توانید از میان افراد درس، مانند شادروان حسنعلی علی‌پور که ۷۲ مدرسه ساخت و همهٔ دارایی خود را در راه خدمت به جامعه خرج کرد، یکی را معرفی کنید.

۱۹ صفحه ۱۲ به کار ببندیم ۴

۴ــ تحقیق کنید سازمان تأمین اجتماعی چگونه نهادی است و کار آن چیست؟ نتیجه را به کلاس گزارش کنید.

سازمان تأمین اجتماعی نهادی عمومی و غیردولتی است که کارگران و کارمندان و کارفرمایان را زیر پوشش بیمه قرار می‌دهد. بیمه‌شدگان و کارفرمایان ماهانه مبلغی به‌عنوان حق بیمه می‌پردازند و بخشی از آن نیز با کمک دولت تأمین می‌شود. این سازمان با آن پول، در شرایط مختلف از بیمه‌شدگان و خانواده‌شان حمایت می‌کند، که مهم‌ترین آنها این موارد است:

- پرداخت هزینهٔ درمان و ارائهٔ خدمات درمانی (بیمهٔ درمان) در بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها
- پرداخت حقوق بازنشستگی به افرادی که سال‌ها کار کرده‌اند
- پرداخت حقوق ازکارافتادگی به افرادی که توانایی کار کردن را از دست داده‌اند
- پرداخت حقوق به خانوادهٔ فرد فوت‌شده (حقوق وظیفه) و کمک‌هزینهٔ ازدواج و بیمهٔ بیکاری

به این ترتیب، این سازمان نمونه‌ای از همیاری و تعاون عمومی برای تأمین امنیت اجتماعی و آسایش افراد جامعه است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل دوم

نقش دولت در اداره کشور

فهرست

۲۰ صفحه ۱۵ · فعالیت ۱ — رئیس‌جمهور فعلی ۱۴

۲۱ صفحه ۱۶ · فعالیت — امور دولت در بریده‌های روزنامه ... ۱۴

۲۲ صفحه ۱۷ · فعالیت ۲ — انتخابات ریاست جمهوری و سن شما ... ۱۴

۲۳ صفحه ۱۷ · فعالیت ۳ — موضوعات روزمره و وزارتخانه‌ها ... ۱۵

۲۴ صفحه ۲۰ · فعالیت — درآمد اصلی دولت ۱۵

۲۵ صفحه ۲۰ · فعالیت ۱ — برنامهٔ بازدید یک‌روزهٔ رئیس‌جمهور ... ۱۵

۲۶ صفحه ۲۱ · فعالیت ۳ — کاربرگهٔ ۲ دولت ۱۶

۲۷ صفحه ۲۱ · فعالیت ۴ — گفت‌وگو دربارهٔ وابستگی به نفت ... ۱۷

۲۸ صفحه ۲۲ · به کار ببندیم ۱ — نامه به رئیس‌جمهور ۱۸

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۰ صفحه ۱۵ فعالیت ۱

۱ــ هم‌اکنون رئیس‌جمهور ایران کیست؟ او چگونه به این مقام انتخاب شده است؟ آیا می‌دانید در زمان انتخاب او چند نفر دیگر نامزد ریاست جمهوری بودند؟

رئیس‌جمهور فعلی ایران آقای مسعود پزشکیان است. او در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۴۰۳ با رأی مستقیم مردم و در دور دوم انتخابات انتخاب شد؛ پیش‌تر نامزدی او توسط شورای نگهبان تأیید صلاحیت شده بود و سپس در تبلیغات انتخاباتی برنامه‌هایش را به مردم معرفی کرد و در پایان، حکم او توسط رهبری تنفیذ شد و در مجلس سوگند یاد کرد. در آن انتخابات، شورای نگهبان صلاحیت شش نفر را تأیید کرد که دو نفر از آنها پیش از رأی‌گیری کنار رفتند و در نهایت چهار نامزد در انتخابات بودند (یعنی سه نفر دیگر نامزد بودند).

۲۱ صفحه ۱۶ فعالیت

یک بار دیگر بریدهٔ روزنامه‌ها را بخوانید. دولت در چه اموری فعالیت می‌کند؟

همان‌طور که از خبرها برمی‌آید، دولت با امور گوناگونی سروکار دارد، از جمله:

- حمایت از کشاورزان و خرید تضمینی محصولات کشاورزی
- حمایت از صنایع کوچک و تعیین محل استقرار صنایع
- کمک به آسیب‌دیدگان حوادثی مانند زلزله
- تصویب قوانین و مقررات مانند حفاظت از آب‌ها در برابر آلودگی
- تقسیمات اداری استان‌ها و انتخاب مدیران و مسئولان (مانند رئیس سازمان هواپیمایی)
- آموزش و تحصیل (مانند تحصیل رایگان حافظان قرآن در دانشگاه‌ها)

به همین دلیل امور مختلف کشور را به بخش‌هایی تقسیم کرده‌اند و هر بخش را بر عهدهٔ یک وزیر (وزارتخانه) گذاشته‌اند.

۲۲ صفحه ۱۷ فعالیت ۲

۲ــ آخرین انتخابات ریاست جمهوری در چه سالی برگزار شد؟ انتخابات بعدی در چه سالی خواهد بود؟ در آن زمان شما چند سال دارید؟ آیا شرط سنی شرکت در انتخابات را خواهید داشت؟

آخرین انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۴۰۳ برگزار شد. چون دورهٔ ریاست جمهوری چهار سال است، انتخابات بعدی در سال ۱۴۰۷ (۱۴۰۳ + ۴) خواهد بود.

شرط سنی رأی‌دهندگان حداقل هجده سال است. اگر سن شما اکنون (۱۴۰۵) ۱۴ سال باشد، در سال ۱۴۰۷ حدود ۱۶ سال خواهید داشت و هنوز شرط سنی را ندارید؛ اما انتخابات پس از آن در سال ۱۴۱۱ برگزار می‌شود و در آن زمان حدود ۲۰ سال دارید و می‌توانید رأی دهید. (هر دانش‌آموز با توجه به سن خود محاسبه کند: سن در سال ۱۴۰۷ = سن فعلی + ۲).

۲۳ صفحه ۱۷ فعالیت ۳

۳ــ بنویسید هر یک از موضوعات زیر که در زندگی روزمره با آن سروکار دارید، به کدام وزارتخانه مربوط می‌شود:

درس خواندن در مدرسه ← (وزارت آموزش و پرورش)

موضوع	وزارتخانهٔ مربوط
درس خواندن در مدرسه	وزارت آموزش و پرورش
استفاده از اتوبان، بزرگراه‌ها و جاده‌های بین‌شهری در مسافرت	وزارت راه و شهرسازی
رفتن به سینما و کتابخانه	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
مراجعه به پزشک و بیمارستان	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مصرف آب و برق	وزارت نیرو

۲۴ صفحه ۲۰ فعالیت

اکنون با توجه به شکل بگویید دولت بیشتر درآمدهای خود را از چه راهی به‌دست می‌آورد؟

بر طبق شکل، سه بخش درآمد دولت عبارت‌اند از درآمدهای حاصل از صادرات نفت، درآمدهای حاصل از مالیات و سایر درآمدها. دولت بیشتر درآمدهای خود را از راه صادرات نفت به‌دست می‌آورد. مالیات در جایگاه بعدی است و سایر درآمدها، سهم کوچک‌تری دارد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۲۵ صفحه ۲۰ فعالیت ۱

۱ــ فرض کنید رئیس‌جمهور می‌خواهد از منطقه‌ای که شما در آن زندگی می‌کنید (شهر، روستا یا استان) بازدید یک‌روزه داشته باشد و از شما خواسته‌اند که برنامهٔ زمانی این بازدید را بنویسید. به‌طور گروهی هم‌فکری کنید

و برنامه‌ای برای این بازدید بنویسید. در برنامهٔ خود معین کنید رئیس‌جمهور از کدام مناطق دیدن کند. با چه کسانی ملاقات و گفت‌وگو کند و...، برای هر کار زمانی را درنظر بگیرید.

برنامهٔ نمونه (هر گروه می‌تواند مکان‌های شهر یا روستای خود را جایگزین کند):

ساعت	برنامه
۸ تا ۹	ورود به شهر و استقبال از سوی استاندار و مسئولان محلی
۹ تا ۱۰	بازدید از یک مدرسه و دیدار با معلمان و دانش‌آموزان
۱۰ تا ۱۱:۳۰	بازدید از بیمارستان و دیدار با بیماران و کادر درمان
۱۱:۳۰ تا ۱۲:۳۰	بازدید از یک طرح عمرانی (مانند پل، جاده یا سد) و بررسی روند کار
۱۲:۳۰ تا ۱۴	نماز و ناهار
۱۴ تا ۱۵:۳۰	بازدید از کارخانه یا کارگاه تولیدی و دیدار با کارگران و کارآفرینان
۱۵:۳۰ تا ۱۷	دیدار با مردم، جانبازان و خانوادهٔ شهدا و شنیدن مشکلات و پیشنهادهای آنان
۱۷ تا ۱۸	جلسه با مسئولان استان برای بررسی مشکلات و تصمیم‌گیری و سخنرانی پایانی

۲۶ صفحه ۲۱ **فعالیت ۳**

۳ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۲) دولت را انجام دهید.

۱ــ مراحل انتخاب و شروع به کار یک رئیس‌جمهور را با شماره‌گذاری مرتب کنید.

۲ــ با خط، هر یک از اخبار روزنامه‌ها را به یک وزارتخانه مربوط کنید.

۱) ترتیب مراحل:

شماره	مرحله
۱	اعلام داوطلب شدن برای ریاست جمهوری
۲	تأیید صلاحیت رئیس‌جمهور شدن توسط شورای نگهبان
۳	شرکت در تبلیغات انتخاباتی و معرفی برنامه‌های خود
۴	انتخاب شدن با کسب حداکثر آرا
۵	تنفیذ
۶	تحلیف (سوگند)
۷	انتخاب وزیران و معرفی آنها به مجلس

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲) ارتباط اخبار با وزارتخانه‌ها:

خبر	وزارتخانه
تعطیلی پنجشنبهٔ مدارس شکل جدیدی پیدا می‌کند.	وزارت آموزش و پرورش
جوانان سرمایه‌های کشورند و باید امکانات تحصیلی و شغلی برای آنها افزایش یابد.	وزارت ورزش و جوانان
ایران در اجلاس همکاری‌های اقتصادی کشورهای همسایه شرکت می‌کند.	وزارت امور خارجه
برخی داروهای کمیاب تحت پوشش بیمه قرار گرفتند و به زودی توزیع می‌شوند.	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
ایجاد رشته‌های جدید دانشگاهی در این جلسه بررسی شد.	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
کشت زعفران و پسته مورد حمایت ویژه قرار می‌گیرد و خرید آن تضمین می‌شود.	وزارت جهاد کشاورزی
از مردم درخواست کردند با افزایش سرمای هوا، در مصرف گاز و برق صرفه‌جویی کنند.	وزارت نیرو
صنایع تولید سیمان در این استان به‌زودی به بهره‌برداری می‌رسد.	وزارت صنعت، معدن و تجارت

۲۷ صفحه ۲۱ **فعالیت ۴**

۴ــ گفت‌وگو کنید: به نظر شما متکی بودن درآمد یک کشور به صادرات نفت چه معایبی دارد؟ برای حل این مشکل چه راه‌هایی را باید در نظر گرفت؟

معایب:

- نفت منبعی پایان‌پذیر است و روزی تمام می‌شود؛ بنابراین درآمد کشور برای همیشه تضمین نیست.
- قیمت نفت در بازارهای جهانی بالا و پایین می‌شود و با کاهش قیمت یا تحریم، درآمد دولت کم می‌شود و برنامه‌ها دچار مشکل می‌شود.
- وابستگی به یک منبع، اقتصاد را آسیب‌پذیر می‌کند و باعث می‌شود بخش‌های دیگر مانند صنعت، کشاورزی و تولید رشد کافی نکنند.

راه‌حل‌ها:

- گسترش صنعت و کشاورزی و تولید داخلی و افزایش صادرات غیرنفتی
- دریافت درست و عادلانهٔ مالیات و افزایش سهم مالیات در درآمد دولت
- سرمایه‌گذاری درآمد نفت در طرح‌های تولیدی و زیربنایی به‌جای مصرف آن

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

- توسعهٔ گردشگری و صنایع دانش‌بنیان و صرفه‌جویی در مصرف انرژی

۲۸ صفحه ۲۲ به کار ببندیم ۱

۱ــ نامه‌ای به رئیس‌جمهور بنویسید و در آن انتظارات خود را به عنوان یک شهروند از دولت فهرست کنید. در این فهرست، حداقل پنج چیزی را که انتظار دارید دولت دربارهٔ آن اقدام کند، به ترتیب اولویت و اهمیت بنویسید.

پاسخ نمونه:

بسم الله الرحمن الرحیم

جناب آقای رئیس‌جمهور، با سلام و احترام؛ من یک دانش‌آموز و شهروند ایرانی هستم و از شما به‌عنوان مسئول اجرای قانون اساسی انتظار دارم دربارهٔ موارد زیر اقدام کنید:

1. ایجاد فرصت‌های شغلی برای جوانان و کاهش بیکاری
2. آموزش باکیفیت و رایگان برای همهٔ کودکان، به‌ویژه در مناطق محروم و دورافتاده
3. گسترش خدمات بهداشتی و درمانی و کاهش هزینه‌های درمان
4. حفظ محیط زیست و مبارزه با آلودگی هوا و آب و صرفه‌جویی در مصرف آب و انرژی
5. ساختن راه‌ها، پل‌ها و مسکن مناسب و ایجاد امنیت و رفاه برای مردم و حمایت از کشاورزان و تولیدکنندگان داخلی

با آرزوی موفقیت و سلامتی شما. دانش‌آموز پایهٔ هشتم

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل سوم

نوجوانان و قانون

فهرست

۲۹ صفحه ۲۴ · فعالیت ۱ — گفت‌وگو دربارهٔ خصوصیات دورهٔ نوجوانی ... ۲۰

۳۰ صفحه ۲۵ · فعالیت ۲ — هدف‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت ... ۲۰

۳۱ صفحه ۲۶ · فعالیت ۳ — ماجرای حامد و بهرام ۲۱

۳۲ صفحه ۲۶ · فعالیت ۴ — تغییرات بدن در هنگام خشم ... ۲۲

۳۳ صفحه ۲۸ · فعالیت ۶ — کاربرگهٔ ۳: مقابله با خشم ۲۲

۳۴ صفحه ۲۸ · فعالیت ۷ — پناه بردن به مواد مخدر ۲۳

۳۵ صفحه ۲۸ · فعالیت ۸ — مهارت «نه گفتن» ۲۳

۳۶ صفحه ۲۸ · فعالیت ۹ — علل گرایش به مواد مخدر و راه‌حل ... ۲۴

۳۷ صفحه ۲۹ · فعالیت ۱۰ — پیامدهای مصرف مواد مخدر ... ۲۴

۳۸ صفحه ۲۹ · فعالیت ۱۱ — مبارزهٔ کشورها با مواد مخدر ۲۵

۳۹ صفحه ۳۰ · فعالیت ۱ — حق والدین در پرسیدن از فرزندان ... ۲۵

۴۰ صفحه ۳۰ · فعالیت ۲ — ارتباط با خدا و پیشگیری از آسیب‌ها ... ۲۵

۴۱ صفحه ۳۰ · فعالیت ۳ — تقویت اراده و تسلط بر تمایلات ... ۲۶

۴۲ صفحه ۳۳ · فعالیت ۴ — چک بلامحل ۲۶

۴۳ صفحه ۳۳ · فعالیت ۵ — جرم‌ها در موقعیت‌های ۱ تا ۴ ... ۲۶

۴۴ صفحه ۳۳ · فعالیت ۶ — چرا خودسرانه حل اختلاف نکنیم ... ۲۷

۴۵ صفحه ۳۴ · به کار ببندیم ۱ — انجمن مبارزه با آسیب اجتماعی ... ۲۷

۴۶ صفحه ۳۴ · به کار ببندیم ۲ — دماسنج خشم ۲۸

۴۷ صفحه ۳۴ · به کار ببندیم ۳ — تماس با پلیس ۲۸

۴۸ صفحه ۳۴ · به کار ببندیم ۴ — پرس‌وجو دربارهٔ کار وکیل ... ۲۹

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۹ صفحه ۲۴ فعالیت ۱

۱ــ متن زیر را بخوانید و دربارهٔ آن گفت‌وگو کنید:

*** کدام یک از این خصوصیات، در شما وجود دارد؟**

*** آیا این خصوصیات، مسائلی هم برای شما ایجاد کرده است؟ چطور؟**

*** شما با این خصوصیات یا مسائلی که پیش آمده چگونه برخورد می‌کنید؟**

*** راه حل منطقی و درست برخورد با هر یک از آنها چیست؟**

خصوصیات دورهٔ نوجوانی عبارت‌اند از هویت‌جویی، هیجان‌طلبی و میل به تجربه‌کردن، استقلال‌طلبی، حساس‌شدن نسبت به خود، و شک و تردید. پاسخ نمونه (هر دانش‌آموز بر اساس تجربهٔ خود پاسخ دهد):

خصوصیت	مسئله‌ای که ممکن است ایجاد کند	راه حل منطقی و درست
هویت‌جویی	سردرگمی دربارهٔ اینکه کیستم و چه می‌خواهم؛ ممکن است فرد از روی ناآگاهی از دیگران تقلید کند.	شناخت نقاط قوت و ضعف خود، تعیین هدف برای زندگی و مشورت با پدر و مادر و معلم.
هیجان‌طلبی و میل به تجربه‌کردن	انجام کارهای خطرناک یا بی‌فکرانه و کشیده‌شدن به سمت آسیب‌ها.	صرف انرژی در ورزش، هنر، گردش‌های علمی و کارهای گروهی و مفید؛ فکرکردن به پیامد کار پیش از انجام آن.
استقلال‌طلبی	اختلاف با والدین و لجبازی در تصمیم‌گیری.	گفت‌وگوی آرام و محترمانه با والدین، مشورت‌کردن و پذیرفتن مسئولیت تصمیم‌های خود.
حساس‌شدن نسبت به خود	نگرانی بیش از حد از ظاهر و ناراحتی از نظر دیگران، وابستگی به تأیید همسالان.	پذیرفتن خود، توجه به سلامت و آراستگی در حد اعتدال و دوری از مقایسه با دیگران.
شک و تردید	تردید در باورهای قبلی که اگر به پرسش درست نرسد باعث سردرگمی می‌شود.	پرسیدن سؤال از افراد آگاه و منابع معتبر و تحقیق برای رسیدن به پاسخ درست.

۳۰ صفحه ۲۵ فعالیت ۲

۲ــ هر یک از شما فکر کنید و پاسخ‌ها را روی برگه کاغذ بنویسید.

الف) چه هدف‌هایی برای زندگی خود دارید؟ سه هدف کوتاه‌مدت (یعنی هدفی که در یکی دو سال آینده می‌خواهید به آن برسید) و سه هدف بلندمدت (برای آیندهٔ دورتر) خود را بنویسید.

ب) آیا هدف‌هایی که برای خودتان در نظر گرفته‌اید، قابل دسترسی هستند؟ چگونه می‌توان به این خواسته‌ها و هدف‌ها رسید؟

پ) چه کسانی می‌توانند در رسیدن شما به این هدف‌ها کمکتان کنند؟ (به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم)

پاسخ نمونه (هر دانش‌آموز بر اساس هدف‌های خود پاسخ دهد):

الف)

- **هدف‌های کوتاه‌مدت:** کسب نمره‌های خوب در پایان سال تحصیلی؛ یادگرفتن یک مهارت (مثلاً ورزش یا خوشنویسی)؛ مطالعهٔ منظم روزانه و خواندن چند کتاب مفید.
- **هدف‌های بلندمدت:** قبولی در دبیرستان و رشتهٔ مورد علاقه؛ ورود به دانشگاه؛ داشتن شغلی مفید که به جامعه و کشور خدمت کند.

ب) بله، این هدف‌ها قابل دسترسی‌اند. برای رسیدن به آنها باید برنامه‌ریزی منظم و تلاش مداوم داشته باشیم، هدف‌های بزرگ را به هدف‌های کوچک‌تر تقسیم کنیم، وقت خود را درست مدیریت کنیم، از فرصت‌های دورهٔ نوجوانی استفاده کنیم و از آسیب‌های اجتماعی دوری کنیم.

پ) پدر و مادر (با فراهم‌کردن امکانات و راهنمایی)، معلمان و مشاوران مدرسه (با آموزش و مشاورهٔ تحصیلی)، دوستان خوب و دلسوز، اعضای خانواده و افراد باتجربه؛ همچنین کتاب‌ها و رسانه‌های مفید به‌طور غیرمستقیم کمک می‌کنند.

۳۱ صفحه ۲۶ **فعالیت ۳**

۳ــ الف) ماجرای حامد را بخوانید و به سلیقهٔ خود کامل و در کلاس تعریف کنید. مجسم کنید و حدس بزنید پیامدهای این ماجرا چه می‌تواند باشد؟

ب) چه مشکلاتی برای خانوادهٔ حامد و چه دردسرهایی برای خانوادهٔ بهرام به وجود می‌آید؟

پ) به نظر شما حامد از چه راه‌های دیگری می‌توانست عصبانیت خود را به طور صحیح ابراز کند؟

الف) پایان نمونه: بهرام هنگام افتادن، سرش به لبهٔ جدول یا زمین خورد و مجروح شد. همسایه‌ها جمع شدند و بهرام را به بیمارستان رساندند. پدر بهرام از حامد شکایت کرد و پرونده در دادگاه مطرح شد. حامد پشیمان شد، اما دیگر دیر شده بود؛ او مجبور شد خسارت بپردازد و برای اعمال خود پاسخگو باشد.

ب)

- **خانوادهٔ حامد:** نگرانی و ناراحتی، پرداخت هزینه‌های درمان و خسارت توپ، رفت‌وآمد به دادگاه و پیگیری پرونده، شرمندگی در برابر همسایه‌ها و بدشدن رابطه با آنان، و مشکلات تربیتی و تحصیلی حامد.
- **خانوادهٔ بهرام:** نگرانی برای سلامت فرزندشان، هزینه و رفت‌وآمد برای درمان، اضطراب، از دست رفتن وقت و آرامش، و درگیری با همسایه و دردسر پیگیری‌های قضایی.

پ) حامد می‌توانست:

- پیش از عصبانی‌شدن نفس عمیق بکشد و از یک تا ده بشمارد؛

- علت ناراحتی خود را آرام و مؤدبانه به بهرام بگوید و بخواهد در بازی دقت کنند؛
- محیط را ترک کند و با پدر و مادرش مشورت کند؛
- به جای آسیب‌زدن به توپ، آن را به‌آرامی پس بدهد و بعداً موضوع را با بزرگ‌ترها در میان بگذارد.

۳۲ صفحه ۲۶ فعالیت ۴

۴ــ گفت‌وگو کنید: در هنگام عصبانیت چه اتفاقاتی در بدن می‌افتد؟ آیا فرد در هنگام عصبانیت می‌تواند خوب فکر کند؟ چرا؟

در هنگام عصبانیت بدن دچار تغییراتی می‌شود؛ برای مثال ضربان قلب و تنفس تندتر می‌شود، فشار خون بالا می‌رود، عضلات منقبض و صورت سرخ یا رنگ‌پریده می‌شود، دست‌ها می‌لرزند و صدا بلندتر می‌شود.

فرد در هنگام عصبانیت نمی‌تواند خوب فکر کند؛ زیرا در این حالت احساسات بر عقل غلبه می‌کند و او نمی‌تواند نتیجه و پیامد کار خود را درست بسنجد. به همین دلیل ممکن است کارهایی انجام دهد که بعد از آرام‌شدن پشیمان شود. پس باید پیش از هر تصمیم یا رفتاری، خشم خود را مهار کنیم.

۳۳ صفحه ۲۸ فعالیت ۶

۶ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۳) راه‌های ابراز صحیح خشم را در کلاس اجرا کنید.
هم‌فکری کنید و بگویید در هر یک از موقعیت‌های زیر افراد باید چه روش یا روش‌هایی برای مقابله با خشم انتخاب کنند و به کار ببرند.

موقعیت (۱): زهره و خواهرش باید ابتدا آرام شوند (نفس عمیق بکشند، از یک تا ده بشمارند) و چیزی را نشکنند و به کسی صدمه نزنند. سپس وقتی پدر به خانه آمد، ناراحتی خود را مؤدبانه و آرام بگویند و به دلیل او گوش دهند؛ شاید واقعاً کار ضروری پیش آمده است. می‌توانند خوبی‌های پدر را به یاد بیاورند و از او بخواهند برای جبران، روز دیگری را تعیین کند.

موقعیت (۲): حمیده باید خشم خود را مهار کند و بدون فریاد و دعوا، آرام از دوستش بپرسد چرا رازش را گفته است. به توضیح او خوب گوش دهد و ناراحتی خود را مؤدبانه بیان کند. اگر دوستش عذرخواهی کرد، ببخشد و از این پس رازهای مهم را به افراد مطمئن بگوید. اگر نتوانست آرام شود، محیط را ترک کند یا با بزرگ‌تری مشورت کند.

موقعیت (۳): رضا باید بداند که اشتباه کرده و خواهرش حق دارد ناراحت باشد. وقتی خواهرش عصبانی است، به آرامی بپرسد چرا ناراحت است، حرف‌های او را قطع نکند، از او عذرخواهی کند و راهی برای جبران پیدا کند (مثلاً سعی کند فایل را بازیابی کند یا کمک کند آن را دوباره تهیه کند). اگر خواهرش آنقدر عصبانی است که حاضر به شنیدن نیست، صحنه را ترک کند و از بزرگ‌ترها کمک بخواهد. در ادامه نیز برای رایانهٔ مشترک قاعده بگذارند و پیش از پاک‌کردن فایل‌ها بپرسند.

موقعیت (۴): شهرام باید سه قاعدهٔ خشم را رعایت کند: به خود و دیگران و وسایل آسیب نزند. در برابر توهین پرخاش نکند، به خدا پناه ببرد و نفس عمیق بکشد. اگر نتوانست آرام بماند، پسر را نادیده بگیرد و محیط را ترک کند. چون آن پسر پرخاشگر و بزرگ‌تر از اوست و ممکن است به او صدمه بزند، بهتر است فوراً صحنه را ترک کند و ماجرا را به پدر و مادر یا بزرگ‌ترها بگوید تا از او کمک بخواهند.

۳۴ صفحه ۲۸ **فعالیت ۷**

۷ــ گفت‌وگو کنید: آیا فردی که مشکلاتی در زندگی دارد، عاقلانه است به مواد مخدر پناه ببرد؟ چرا؟

خیر، عاقلانه نیست. مواد مخدر مشکل را حل نمی‌کند، بلکه فرد را فقط برای مدتی کوتاه بی‌حس و بی‌حال می‌کند و پس از تمام‌شدن اثر آن، حال او بدتر می‌شود. فرد به ماده وابسته می‌شود و مشکلات تازه‌ای مانند بیماری، از دست‌دادن دوستان و خانواده، ترک تحصیل و کار و گرفتاری‌های قانونی به مشکلات قبلی‌اش اضافه می‌شود. راه درست حل مشکلات، مشورت با خانواده و افراد دلسوز و باتجربه، گفت‌وگو و تلاش برای حل منطقی آنهاست.

۳۵ صفحه ۲۸ **فعالیت ۸**

۸ــ در سال‌های قبل مطالبی دربارهٔ مهارت «نه گفتن» آموختید. توضیح دهید منظور از این مهارت چیست؟

مهارت «نه گفتن» یعنی توانایی نپذیرفتن قاطعانهٔ درخواست‌های نادرست و زیان‌بار دیگران (مانند پیشنهاد سیگار یا مواد مخدر، دروغ‌گفتن یا انجام کار خلاف) و ایستادگی بر تصمیم درست خود، بدون ترس از قهر یا مسخره‌شدن دوستان. فرد با رعایت ادب، اما با جدیت و محکم پاسخ منفی می‌دهد، دلیل خود را کوتاه بیان می‌کند و اگر لازم شد محل را ترک می‌کند. این مهارت از گرفتارشدن نوجوانان در دام آسیب‌های اجتماعی جلوگیری می‌کند.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۳۶ صفحه ۲۸ فعالیت ۹

۹ــ علل گرایش افراد به مواد مخدر کدام‌اند؟ راه‌حل درست برخورد با هریک از آنها چیست؟

علت گرایش	راه‌حل درست
فرار از مشکلات	مشکل را با گفت‌وگو و مشورت با خانواده و افراد باتجربه حل کنیم؛ مواد مخدر مشکل را بزرگ‌تر می‌کند.
نداشتن جرأت و مهارت «نه گفتن» و تحت‌تأثیر دیگران قرار گرفتن	مهارت «نه گفتن» را تمرین کنیم، با دوستان ناباب ارتباط نداشته باشیم و دوستان سالم انتخاب کنیم.
کنجکاوی و تجربه‌کردن (سیگار و مواد مخدر)	بدانیم تجربهٔ مواد مخدر حتی یک‌بار هم خطرناک است و فرد را به دام می‌اندازد؛ کنجکاوی خود را با کارهای مفید مانند مطالعه و ورزش ارضا کنیم.
خودنمایی و نشان‌دادن اینکه دیگر بچه نیستیم	بزرگ‌شدن به معنای مسئولیت‌پذیری و رفتار درست است، نه انجام کار خطرناک؛ با کارهای مثبت شخصیت خود را نشان دهیم.

۳۷ صفحه ۲۹ فعالیت ۱۰

۱۰ــ با توجه به مطالبی که در این صفحات خواندید و دانسته‌های قبلی خود، به‌طور گروهی، پیامدهای مصرف مواد مخدر را در زندگی یک فرد، روی کاغذ فهرست کنید و به معلم بدهید.

پیامدهای مصرف مواد مخدر در زندگی یک فرد:

- آسیب شدید به جسم (ضعیف و رنجور شدن، لرزش، سرگیجه، بیماری‌هایی مانند سرطان) و به روان؛
- اختلال در مغز و دستگاه اعصاب مرکزی، خواب نامنظم و از دست‌دادن کنترل خود؛
- تغییر شخصیت و رفتار، توهم و ناتوانی در تشخیص واقعیت؛
- وابستگی جسمی و روانی و بی‌قراری و پریشانی در صورت مصرف‌نکردن؛
- از دست‌دادن دوستان سالم و مشکل در رابطه با اعضای خانواده؛
- ترک تحصیل یا از دست‌دادن شغل و فقر و مشکلات مالی؛
- ارتکاب اعمال خلاف و خطرناک و آسیب‌زدن به خود یا دیگران؛
- گرفتاری‌های قانونی، زندانی‌شدن و طردشدن از سوی جامعه.

۳۸ صفحه ۲۹ فعالیت ۱۱

۱۱ــ چرا بیشتر کشورها با قاچاقچیان و مصرف‌کنندگان مواد مخدر مبارزه می‌کنند؟

زیرا مواد مخدر به سلامت جسم و روان افراد و خانواده‌ها و در نتیجه به کل جامعه آسیب می‌زند. افراد معتاد نمی‌توانند به تحصیل و کار خود ادامه دهند و نیروی کار و سرمایهٔ انسانی کشور هدر می‌رود. اعتیاد زمینهٔ جرم‌های دیگر مانند سرقت و نزاع و ناامنی را فراهم می‌کند و هزینه‌های سنگین درمان و مبارزه بر دوش دولت و مردم می‌گذارد. قاچاقچیان نیز برای سود خود، سلامت و آیندهٔ مردم، به‌ویژه جوانان و نوجوانان را به خطر می‌اندازند. به همین دلیل کشورها قوانین سخت دارند و با آنان مبارزه می‌کنند.

۳۹ صفحه ۳۰ فعالیت ۱

۱ــ چرا والدین حق دارند از فرزندانشان بپرسند به کجا می‌روند؟ با چه کسانی دوست هستند؟ چه موقع به خانه برمی‌گردند؟ و سؤال‌هایی از این قبیل ...

زیرا پدر و مادر مسئولیت مراقبت و تربیت فرزندان و فراهم‌کردن امکانات زندگی برای آنها را دارند و بر اساس قانون حق دارند تا زمانی که فرزندانشان مستقل نشده‌اند، بر فعالیت‌های آنها نظارت دقیق داشته باشند. نوجوانان به دلیل تجربهٔ کم ممکن است گول بخورند یا در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار بگیرند. پرسیدن والدین نشانهٔ علاقه و دلسوزی آنهاست و کمک می‌کند فرزندشان از خطرها در امان بماند.

۴۰ صفحه ۳۰ فعالیت ۲

۲ــ به نظر شما ارتباط با خدا از طریق نماز و دعا، چگونه ما را از افتادن به دام آسیب‌ها، حفظ می‌کند؟ توضیح دهید.

ارتباط با خدا از طریق نماز و دعا باعث می‌شود همیشه خدا را ناظر بر کارهای خود بدانیم و از انجام کار بد شرم کنیم. نماز و دعا به انسان آرامش می‌دهد، اراده و ایمان او را قوی می‌کند و در هنگام مشکلات و وسوسه‌ها او را از تنهایی و ناامیدی نجات می‌دهد تا برای فرار از مشکل به سراغ کارهای نادرست نرود. همچنین انسان را به رعایت اخلاق و دوری از گناه و دوستی با افراد شایسته تشویق می‌کند. بنابراین با کمک گرفتن از خداوند و ائمهٔ معصومین در برابر وسوسه‌های شیطانی تسلیم نمی‌شویم.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۱ صفحه ۳۰ فعالیت ۳

۳ــ دربارهٔ چگونگی تقویت اراده و تسلط بر تمایلات خود فکر کنید و چند تمرین پیشنهاد کنید.

چند تمرین پیشنهادی:

- هر روز برنامهٔ مشخصی (مثلاً ساعت مطالعه و ورزش) تعیین کنیم و به آن عمل کنیم.
- روزه‌گرفتن و رعایت دقیق نماز اول وقت و دعا؛ این کارها خودکنترلی را تقویت می‌کنند.
- هنگام خشم یا میل به کاری نادرست، نفس عمیق بکشیم و از یک تا ده بشماریم و بعد تصمیم بگیریم.
- کارهای کوچک را که دوست نداریم اما لازم است (مانند مرتب‌کردن اتاق) به موقع انجام دهیم.
- خوردن شیرینی یا استفاده از بازی و گوشی را در زمان‌های مشخص محدود کنیم.
- هدف‌های کوچک بگذاریم و پس از رسیدن به هر کدام به خود پاداش بدهیم.
- با دوستان خوب و باانضباط معاشرت کنیم و از محیط‌های مضر دوری کنیم.

۴۲ صفحه ۳۳ فعالیت ۴

۴ــ فردی بابت فروش چند تخته فرش، از مشتری چک دریافت کرده است اما وقتی به بانک مراجعه کرده، پی برده که آن چک موجودی ندارد. او نه قوانین مربوط به چک را می‌داند و نه چگونگی طرح شکایت را. چه باید بکند؟

این فرد ابتدا می‌تواند با مشتری صحبت کند و با گفت‌وگوی مسالمت‌آمیز (یا با کمک ریش‌سفیدان و شورای حل اختلاف) از او بخواهد پول را بپردازد. اگر نتیجه‌ای نگرفت، باید به مجتمع قضایی مراجعه کند و پیش از نوشتن شکایت با مشاور حقوقی آنجا مشورت کند تا بداند چگونه شکایت خود را مطرح کند. او همراه چک و گواهی بانک مبنی بر نبودن موجودی، شکایت خود را به دادگاه تقدیم می‌کند. چک بدون موجودی (چک برگشتی) جرم است و دادگاه به آن رسیدگی می‌کند. همچنین او حق دارد وکیل بگیرد و اگر توان مالی ندارد، از دادگاه درخواست وکیل کند.

۴۳ صفحه ۳۳ فعالیت ۵

۵ــ در موقعیت‌های ۱ تا ۴ صفحهٔ قبل دو مورد جرم وجود دارد. این جرم‌ها را بیان کنید.

- **موقعیت (۱):** فحاشی و افترا (توهین و تهمت) و قدرت‌نمایی (تهدید با زور) که طبق قانون جرم است و مجازات زندان دارد.
- **موقعیت (۲):** «غصب عنوان»؛ یعنی کسی بدون داشتن مدرک و مجوز نظام پزشکی خود را پزشک معرفی کند و از بیماران حق ویزیت بگیرد؛ این کار جرم است و مجازات زندان دارد.

(موقعیت‌های ۳ و ۴ دعاوی حقوقی‌اند و جرم نیستند.)

۴۴ صفحه ۳۳ فعالیت ۶

۶ــ چرا افراد نباید خودسرانه یا از راه دعوا و زدوخورد به حل اختلافات بپردازند؟ مثالی بیاورید.

زیرا دعوا و زدوخورد مشکل را حل نمی‌کند و معمولاً به آسیب جسمی، خسارت و دشمنی بیشتر می‌انجامد و خود می‌تواند جرم باشد و فرد را به دردسرهای قانونی بیندازد. همچنین ممکن است حق کسی که قوی‌تر است گرفته شود و عدالت برقرار نشود. راه درست آن است که ابتدا با گفت‌وگو و کمک بزرگ‌ترها و شورای حل اختلاف مسئله حل شود و اگر نشد به دادگاه مراجعه کنند تا قاضی عادل رسیدگی کند.

مثال: دو همسایه بر سر مرز زمین اختلاف دارند. اگر یکی از آنها خودسرانه دیوار دیگری را خراب کند یا با او درگیر شود، علاوه بر ایجاد خسارت و جراحت، هر دو گرفتار شکایت و پروندهٔ کیفری می‌شوند؛ اما اگر به دادگاه مراجعه کنند و سند و مدارک را نشان دهند، قاضی بر اساس قانون حق را به صاحب حق برمی‌گرداند.

۴۵ صفحه ۳۴ به کار ببندیم ۱

۱ــ با راهنمایی معلم و هم‌فکری دوستانتان یکی از آسیب‌های اجتماعی را که در محیط زندگی شما وجود دارد در نظر بگیرید و انجمنی برای مبارزه با آن آسیب پیشنهاد بدهید. بگویید این انجمن چه فعالیت‌هایی می‌تواند انجام دهد؟

آسیب پیشنهادی: پرخاشگری و نزاع در میان نوجوانان محله. **نام انجمن:** «انجمن مهار خشم و دوستی».

- برگزاری کارگاه‌ها و جلسات آموزشی دربارهٔ راه‌های درست ابراز و مهار خشم با کمک مشاور مدرسه؛
- نصب پوستر و پخش بروشور دربارهٔ سه قاعدهٔ خشم در مدرسه و محله؛
- برگزاری مسابقات ورزشی و هنری برای مصرف درست انرژی نوجوانان و ایجاد دوستی؛
- ایجاد گروه میانجی‌گری دانش‌آموزی برای آشتی‌دادن بچه‌ها پیش از تبدیل شدن اختلاف به دعوا؛
- دعوت از مأموران پلیس و قاضی یا وکیل برای سخنرانی دربارهٔ پیامدهای قانونی نزاع؛
- گفت‌وگو با والدین و مسئولان مدرسه برای پیگیری موارد پرخاشگری.

۴۶ صفحه ۳۴ به کار ببندیم ۲

۲ــ یک دماسنج خشم درست کنید. در طی هفته، چیزهایی که شما را عصبانی کرده و علت آن را بنویسید و روی دماسنج نشان دهید عصبانیت شما در هر موقعیت در چه درجه‌ای قرار داشته است. بعد فکر کنید در هر مورد چگونه می‌توانید خود را کنترل و مسئله را حل کنید. کدام موارد مرتباً تکرار شده است؟

دماسنج خشم را روی مقوا بکشید و درجه‌ها را به‌صورت «اصلاً (۰)، کم (۲۰)، متوسط (۴۰)، زیاد (۷۰) و خیلی زیاد (۱۰۰)» علامت بزنید. نمونهٔ جدول یک هفته:

روز	چیزی که عصبانی‌ام کرد	درجهٔ خشم	راه کنترل و حل مسئله
شنبه	برادرم بدون اجازه وسایلم را برداشت	زیاد (۷۰)	نفس عمیق می‌کشم و آرام به او می‌گویم قبل از برداشتن اجازه بگیرد.
یکشنبه	دوستم مرا در کلاس مسخره کرد	خیلی زیاد (۱۰۰)	محیط را ترک می‌کنم و بعد با آرامی به او می‌گویم ناراحت شده‌ام.
دوشنبه	دیر رسیدن اتوبوس مدرسه	کم (۲۰)	صبر می‌کنم و دفعهٔ بعد زودتر از خانه بیرون می‌آیم.
سه‌شنبه	نمرهٔ امتحان کمتر از انتظارم شد	متوسط (۴۰)	از معلم می‌پرسم کجا اشتباه کرده‌ام و بیشتر مطالعه می‌کنم.
چهارشنبه	برادرم دوباره سراغ وسایلم آمد	زیاد (۷۰)	با کمک مادر قاعده‌ای برای استفاده از وسایل هم می‌گذاریم.

مورد تکراری: برداشتن وسایل بدون اجازه (دو بار)؛ راه‌حل دائمی آن گفت‌وگو و تعیین قاعدهٔ مشخص در خانه است. (هر دانش‌آموز بر اساس تجربهٔ خود بنویسد.)

۴۷ صفحه ۳۴ به کار ببندیم ۳

۳ــ در مواقعی که به مشکلی برمی‌خوریم، چگونه با پلیس تماس می‌گیریم؟ با چه شماره‌ای؟

در مواقع ضروری با شمارهٔ **۱۱۰** (مرکز فوریت‌های پلیس) تماس می‌گیریم. در این تماس آرام و واضح مشکل را توضیح می‌دهیم، نشانی دقیق محل حادثه و نام و شمارهٔ تماس خود را می‌گوییم و تا پایان مکالمه و رسیدن مأموران طبق راهنمایی اپراتور عمل می‌کنیم. هرگز نباید از این شماره برای شوخی و تماس بی‌مورد استفاده کنیم.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۸ صفحه ۳۴ به کار ببندیم ۴

۴ــ دربارهٔ کار یک وکیل، پرس‌وجو کنید و نتیجه را در یک بند (پاراگراف) در کلاس بیان نمایید.

وکیل کسی است که در رشتهٔ حقوق درس خوانده، به قوانین آشناست و پروانهٔ (اجازه‌نامهٔ) وکالت دارد. کار او دفاع از حقوق موکل خود در دادگاه و راهنمایی او برای طرح شکایت یا دفاع در برابر آن است. وکیل پرونده را مطالعه می‌کند، لایحه و شکواییه می‌نویسد، مدارک را آماده می‌کند، در جلسات دادگاه شرکت می‌کند و از موکل خود دفاع می‌کند. افراد در همهٔ دادگاه‌ها حق دارند وکیل انتخاب کنند و اگر توانایی مالی نداشته باشند، می‌توانند از دادگاه درخواست وکیل کنند. همچنین پیش از شکایت می‌توان با مشاور حقوقی مجتمع قضایی مشورت کرد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل چهارم

عصر ارتباطات

فهرست

۴۹ صفحه ۳۷ · فعالیت ۱ — پیام‌های دریافتی و رسانهٔ آنها ۳۱

۵۰ صفحه ۳۹ · فعالیت ۲ — تحولات مهم ارتباطات و وسایل فناوری ۳۱

۵۱ صفحه ۳۹ · فعالیت ۳ — جهان بدون رسانه ۳۲

۵۲ صفحه ۳۹ · فعالیت ۴ — پست الکترونیک و مقایسه با پست معمولی ۳۲

۵۳ صفحه ۴۰ · فعالیت ۵ — شورای عالی فضای مجازی ۳۳

۵۴ صفحه ۴۳ · فعالیت ۱ — فناوری‌های ارتباطی مورد استفاده ۳۴

۵۵ صفحه ۴۳ · فعالیت ۲ — پلیس فتا ۳۴

۵۶ صفحه ۴۳ · فعالیت ۳ — کاربرگهٔ ۴: پیش‌بینی آینده ۳۵

۵۷ صفحه ۴۵ · فعالیت ۴ — رسانه‌های در دسترس و تأثیر آنها ۳۵

۵۸ صفحه ۴۵ · فعالیت ۵ — تحقیق: پرسشنامهٔ رسانه‌ها ۳۶

۵۹ صفحه ۴۶ · به کار ببندیم ۱ — نقد یک برنامهٔ تلویزیونی ۳۶

۶۰ صفحه ۴۶ · به کار ببندیم ۲ — نقد پیام بازرگانی ۳۷

۶۱ صفحه ۴۶ · به کار ببندیم ۳ — بازدید از موزه یا مرکز مخابرات و گزارش گروهی ۳۸

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۴۹ صفحه ۳۷ فعالیت ۱

۱ــ هر یک از شما به نوبت چند پیام را که از منابع مختلف در دو روز گذشته دریافت کرده‌اید، بیان کنید و بگویید برای انتقال هر کدام، از چه رسانه‌ای استفاده شده بود.

پاسخ نمونه (هر دانش‌آموز بر اساس تجربهٔ خود پاسخ دهد):

پیام دریافت‌شده	منبع	رسانه
«فردا امتحان علوم داریم.»	معلم	زبان (گفتار) و گروه پیام‌رسان
خبر آب‌وهوای فردا	تلویزیون	رسانهٔ الکترونیکی (تلویزیون)
«شب به خانهٔ ما بیایید.»	مادربزرگ	تلفن
اطلاعیهٔ تعطیلی مدرسه	مدرسه	پیامک / اینترنت
مطلب علمی دربارهٔ فضا	کتاب علوم	رسانهٔ چاپی (کتاب)
سلام و لبخند دوستم در راه مدرسه	دوست	رفتار و حرکات (زبان بدن)

۵۰ صفحه ۳۹ فعالیت ۲

۲ــ الف) متن سیر تحول رسانه‌ها را بخوانید و چهار تحول مهم در ارتباطات را به‌ترتیب و مختصر، بیان کنید.
ب) دو وسیلهٔ مهم که به انقلاب در فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک کردند، چه بود؟

الف) چهار تحول مهم در ارتباطات به‌ترتیب:

1. **اختراع ماشین چاپ** در قرن پانزدهم میلادی توسط گوتنبرگ آلمانی؛ با آن کتاب و علوم و فنون با سرعت و دقت بیشتر در همه‌جا منتشر شد.
2. **استفاده از الکتریسیته:** در سال ۱۸۴۰ میلادی مورس تلگراف و در سال ۱۸۷۶ گراهام بل تلفن را اختراع کرد و ارتباط الکتریکی از راه دور ممکن شد.
3. **پیدایش ارتباطات بی‌سیم:** در سال ۱۸۹۵ مارکُنی رادیو را اختراع کرد؛ سپس سینما و تلویزیون پدید آمد و در سال ۱۹۵۷ نخستین ماهوارهٔ مصنوعی (اسپوتنیک ۱) به فضا فرستاده شد.
4. **ورود رایانه و فناوری اطلاعات:** در چهار دههٔ اخیر ورود رایانه، ماهواره و شبکهٔ اینترنت انقلابی در ذخیره و انتقال اطلاعات ایجاد کرد.

ب) دو وسیلهٔ مهم: **رایانه** (که اطلاعات زیادی را ذخیره می‌کند) و **ماهواره** (که اطلاعات و پیام‌ها را بدون سیم به نقاط مختلف کرهٔ زمین منتقل می‌کند و امکان استفاده از تلفن همراه، تلویزیون و اینترنت را فراهم می‌کند). شبکهٔ اینترنت نیز که از اتصال هزاران رایانه ساخته شده، در این انقلاب نقش مهمی دارد.

irantooshe.ir

۵۱ صفحه ۳۹ فعالیت ۳

۳ــ مجسم کنید هیچ‌یک از رسانه‌های امروزی مانند رادیو، تلویزیون، اینترنت، تلفن و... نبودند. سپس فکر کنید که در این صورت چه مزایا و فواید و یا چه مشکلات و کمبودهایی وجود می‌داشت؟ نظر خود را در کلاس به بحث بگذارید.

مزایا: مردم بیشتر با هم رودررو گفت‌وگو و دیدار می‌کردند، وقت بیشتری برای مطالعه و خانواده داشتند و از آثار منفی رسانه‌ها مانند تبلیغات زیان‌بار، اخبار جعلی، خشونت و اعتیاد به بازی و اینترنت در امان بودند.

مشکلات و کمبودها:

- اخبار و پیام‌ها دیر یا اصلاً به مردم نمی‌رسید و از اتفاقات نقاط دور بی‌خبر بودند.
- ارتباط با افراد دور (مثل خانوادهٔ مسافر) بسیار سخت و زمان‌بر بود.
- آموزش از راه دور، جست‌وجوی سریع اطلاعات و دسترسی به کتاب‌خانه‌ها ممکن نبود.
- هشدار دربارهٔ حوادثی مانند زلزله و سیل و امداد سریع دشوار می‌شد.
- خرید اینترنتی، عملیات بانکی و خدمات دولت الکترونیکی وجود نداشت و رفت‌وآمد و هزینه و اتلاف وقت بیشتر می‌شد.

نتیجه: رسانه‌ها فواید بسیار دارند و زندگی بدون آنها دشوار است؛ باید یاد بگیریم از آنها درست استفاده کنیم.

۵۲ صفحه ۳۹ فعالیت ۴

۴ــ آیا تاکنون از پست الکترونیک (ایمیل) استفاده کرده‌اید؟ اگر پاسخ شما، آری است، برای بقیهٔ هم‌کلاسی‌هایتان چگونگی کار را توضیح دهید و آن را با پست معمولی مقایسه کنید.

چگونگی کار: برای استفاده از ایمیل ابتدا با ثبت‌نام در یکی از سامانه‌های ایمیل، یک نشانی الکترونیکی و رمز عبور می‌گیریم. سپس وارد حساب خود می‌شویم، نشانی گیرنده را می‌نویسیم، موضوع و متن نامه را وارد می‌کنیم، در صورت نیاز فایل متنی، تصویری یا صوتی را پیوست می‌کنیم و روی «ارسال» می‌زنیم. نامه در لحظه به صندوق ایمیل گیرنده می‌رسد و او آن را می‌خواند و می‌تواند پاسخ دهد.

ویژگی	پست الکترونیک	پست معمولی
سرعت	در چند ثانیه	چند روز تا چند هفته
هزینه	بسیار کم یا رایگان	هزینهٔ تمبر و ارسال
مسافت	ارسال به هر نقطهٔ جهان در لحظه	وابسته به فاصله و زمان حمل
ابزار لازم	رایانه یا گوشی و اینترنت	کاغذ، پاکت و اداره یا صندوق پست
پیوست	فایل متنی، صوتی و تصویری	فقط نامه و بستهٔ فیزیکی
مسیر ارسال	از طریق شبکهٔ اینترنت	از طریق پستچی و ادارهٔ پست

۵۳ صفحه ۴۰ فعالیت ۵

۵ــ در سال ۱۳۹۰ و به فرمان مقام معظم رهبری، شورایی به‌نام «شورای عالی فضای مجازی»، به منظور سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و هماهنگی در فضای مجازی کشور تأسیس شد. می‌توانید با مراجعه به سایت مرکز ملی فضای مجازی ببینید کدام یک از مسئولین کشور، در این شورا عضو هستند. چند مورد از وظایف این شورا را پرس‌وجو و فهرست کنید.

برخی اعضای شورا: رئیس‌جمهور، رئیس مجلس شورای اسلامی، رئیس قوهٔ قضاییه، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزیر اطلاعات، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، وزیر آموزش و پرورش، رئیس سازمان صدا و سیما، فرمانده کل سپاه، فرمانده نیروی انتظامی و چند نفر از کارشناسان و صاحب‌نظران.

برخی وظایف شورا:

- سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری دربارهٔ فضای مجازی کشور
- هماهنگی میان دستگاه‌ها و سازمان‌های مسئول در این حوزه
- تصویب مقررات و سیاست‌های کلی برای استفاده از اینترنت و شبکه‌های ارتباطی
- حفظ امنیت فضای مجازی و پشتیبانی از شبکهٔ ملی اطلاعات
- حمایت از تولید محتوای مفید و توسعهٔ خدمات داخلی و ایمن‌سازی فضای مجازی برای کودکان و نوجوانان

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۵۴ صفحه ۴۳ فعالیت ۱

۱ــ شما یا اعضای خانواده‌تان تاکنون از کدام یک از فناوری‌های ارتباطی که در دو صفحهٔ قبل آمده استفاده کرده‌اید؟ فهرست کنید.

پاسخ نمونه (هر دانش‌آموز بر اساس تجربهٔ خود پاسخ دهد):

- جست‌وجو در اینترنت برای انجام تکالیف و پیداکردن اطلاعات علمی
- ارسال پیام و ایمیل و مکالمه با تلفن همراه
- پرداخت قبض آب، برق و تلفن از راه اینترنت یا تلفن (دولت الکترونیکی)
- استفاده از دستگاه خودپرداز و کارت بانکی (عملیات بانکی)
- رزرو یا خرید بلیت قطار و هواپیما از راه اینترنت
- خرید اینترنتی از فروشگاه‌ها
- ثبت‌نام و گرفتن نتیجهٔ آزمون‌ها از طریق سایت
- آموزش از راه دور (کلاس‌های مجازی)

۵۵ صفحه ۴۳ فعالیت ۲

۲ــ آیا می‌دانید پلیس فتا چیست؟ در این باره تحقیق کنید و برخی خدمات این مرکز را در کلاس مطرح کنید. (برای این کار می‌توانید به سایت پلیس فتا مراجعه کنید.)

«فتا» مخفف «فضای تولید و تبادل اطلاعات» است. پلیس فتا بخشی از نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران است که مأموریت دارد از امنیت فضای مجازی و رایانه‌ای شهروندان پاسداری کند و با جرائم اینترنتی و رایانه‌ای مقابله کند.

برخی خدمات پلیس فتا:

- دریافت شکایت و گزارش جرائم اینترنتی و رایانه‌ای از مردم و رسیدگی به آنها
- مقابله با کلاهبرداری اینترنتی و فروشگاه‌های اینترنتی جعلی
- برخورد با هک‌کردن حساب‌ها و سرقت اطلاعات شخصی و بانکی
- مقابله با تهدید، توهین، آبروریزی و آزار در فضای مجازی
- آموزش و اطلاع‌رسانی به مردم و نوجوانان دربارهٔ اصول ایمنی در استفاده از اینترنت و پیشگیری از جرم
- رسیدگی به جعل و انتشار اخبار دروغ و محتوای مجرمانه

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۶ صفحه ۴۳ فعالیت ۳

۳ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۴) پیش‌بینی آینده را در منزل کامل کنید. شما چند هفته وقت دارید دربارهٔ موضوع فعالیت فکر کنید.

فرض کنید زمان، چهل سال جلوتر رفته و تحولات در فناوری‌های ارتباطات و اطلاعات ادامه یافته و محصولات جدیدی ابداع و اختراع شده است. تصور خود را دربارهٔ فضای چهل سال بعد، اختراع یک محصول جدید و نقش آن در زندگی انسان‌ها به صورت یک متن کوتاه در این قسمت بنویسید و یا یک نقاشی خیالی دربارهٔ آن بکشید.

پاسخ نمونه (متن کوتاه؛ هر دانش‌آموز می‌تواند اختراع دلخواه خود را بنویسد):

چهل سال بعد: در چهل سال آینده، ارتباطات بسیار سریع‌تر و هوشمندتر شده است. یکی از محصولات جدید «ساعت مترجم هوشمند» است که هر زبانی را هم‌زمان ترجمه می‌کند؛ هر کس می‌تواند به زبان خودش با مردم هر کشور صحبت کند و همدیگر را بفهمند. این دستگاه تصویر سه‌بعدی و واقعی طرف مقابل را هم نشان می‌دهد، پس دوستان و اعضای خانوادهٔ دور مثل کسانی هستند که کنار ما نشسته‌اند. دانش‌آموزان نیز می‌توانند از هر جای جهان در کلاس‌های درس معلمان برتر شرکت کنند. همچنین خانه‌ها با فرمان صوتی و تلفن همراه کنترل می‌شوند و قبض آب و برق به‌طور خودکار ثبت و پرداخت می‌شود. البته باید یاد بگیریم از این فناوری‌ها درست و ایمن استفاده کنیم تا دیدار و گفت‌وگوی واقعی خانوادگی فراموش نشود.

۵۷ صفحه ۴۵ فعالیت ۴

۴ــ شما در محل زندگی‌تان به کدام رسانه‌های جمعی، دسترسی دارید؟ فکر می‌کنید تاکنون کدام‌یک از رسانه‌های جمعی بیشتر روی افکار و رفتار و سبک زندگی شما اثر گذاشته‌اند؟ چه تأثیری؟

پاسخ نمونه (هر دانش‌آموز بر اساس تجربهٔ خود پاسخ دهد):

رسانه‌های در دسترس: تلویزیون، رادیو، اینترنت و شبکه‌های مجازی، روزنامه و مجله، کتاب، تلفن همراه و پیامک و تابلوهای تبلیغاتی شهری.

بیشترین تأثیر: به نظر من اینترنت و تلویزیون بیشترین اثر را روی من گذاشته‌اند. اثر مثبت آنها یادگرفتن مطالب علمی، آشنایی با فرهنگ‌های دیگر و استفاده از برنامه‌های آموزشی است؛ اما گاهی تبلیغات باعث شده خوراکی یا وسیله‌ای را که لازم ندارم بخواهم، یا وقت زیادی را صرف تماشا یا بازی کنم و از مطالعه و گفت‌وگو با خانواده کم بگذارم. اکنون سعی می‌کنم زمان استفاده را محدود و برنامه‌های مفید را انتخاب کنم.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۵۸ صفحه ۴۵ فعالیت ۵

۵ــ تحقیق کنید: با راهنمایی معلم، پرسشنامه‌ای طراحی کنید و از حداقل بیست نفر از افراد در گروه‌های سنی مختلف، سؤال (۴) را بپرسید و در هر ستون پاسخ‌ها را بنویسید، سپس نتایج را جمع‌بندی و به کلاس گزارش کنید.

طراحی پرسشنامه: جدولی با ستون‌های «نام (اختیاری)، گروه سنی، رسانه‌های در دسترس، رسانه‌ای که بیشترین اثر را داشته، نوع تأثیر» رسم می‌کنیم و از حداقل بیست نفر (کودک، نوجوان، جوان، میانسال و سالمند) سؤال می‌کنیم. نمونه:

گروه سنی	رسانه‌های در دسترس	رسانهٔ مؤثرتر	تأثیر
نوجوان (۱۲ تا ۱۸)	تلویزیون، اینترنت، تلفن همراه	اینترنت	یادگیری و سرگرمی؛ گاهی اتلاف وقت
جوان (۱۸ تا ۳۰)	اینترنت، شبکه‌های مجازی، تلویزیون	شبکه‌های مجازی	دسترسی سریع به خبر؛ تغییر سبک زندگی
میانسال (۳۰ تا ۶۰)	تلویزیون، رادیو، روزنامه، اینترنت	تلویزیون	اطلاع از اخبار و برنامه‌های خانوادگی
سالمند (بالای ۶۰)	رادیو، تلویزیون	رادیو	همراهی و آگاهی از اخبار

جمع‌بندی نمونه: در میان افراد مورد پرسش، تلویزیون و اینترنت بیشترین دسترسی را داشتند؛ در گروه نوجوانان و جوانان اینترنت و شبکه‌های مجازی و در سالمندان تلویزیون و رادیو مؤثرتر بودند. بیشتر افراد معتقد بودند رسانه‌ها هم فواید (آگاهی و آموزش) و هم زیان (اتلاف وقت، کاهش گفت‌وگوی خانوادگی و تأثیر تبلیغات) دارند. (اعداد و نتایج واقعی را هر دانش‌آموز از پرسش خود به دست آورد.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۵۹ صفحه ۴۶ به کار ببندیم ۱

یکی از فعالیت‌های زیر را انتخاب کنید و به دلخواه انجام دهید.

۱ــ یک برنامهٔ تلویزیونی (ترجیحاً سریال یا فیلم) را به طور گروهی نقد کنید و نکات مثبت و منفی آن را روی یک کاغذ بنویسید و در کلاس بخوانید.

پاسخ نمونه (دربارهٔ یک سریال خانوادگی؛ هر گروه برنامهٔ دلخواه خود را نقد کند):

نکات مثبت	نکات منفی
داستان جذاب و پیام اخلاقی و خانوادگی مناسب	بعضی صحنه‌ها طولانی و کشدار بودند
نشان‌دادن راه‌حل صلح‌آمیز برای مشکلات	در چند صحنه خشونت و دعوا بیش از حد لازم بود
بازی خوب بازیگران و تصویربرداری زیبا	پخش آگهی‌های بازرگانی زیاد میان برنامه
آموزش مهارت‌های زندگی مثل کمک‌کردن و راست‌گویی	برخی شخصیت‌ها بیش از اندازه ایده‌آل یا غیرواقعی بودند

جمع‌بندی: برنامه در مجموع مفید بود، اما باید مراقب صحنه‌های خشونت و تبلیغات باشیم و برنامهٔ مناسب سن خود را انتخاب کنیم.

۶۰ صفحه ۴۶ به کار ببندیم ۲

۲ــ یک یا چند پیام بازرگانی را نقد و دربارهٔ آن اظهار نظر کنید.

پاسخ نمونه: پیام بازرگانی یک نوشابه با شعار «با خوردن این نوشابه انرژی شما چند برابر می‌شود!»

- این ادعا واقعی و علمی نیست و واقعیت‌های کالا (مانند شکر زیاد و ضرر برای سلامت) را بیان نمی‌کند.
- با تعریف و تمجید غیرواقعی سعی می‌کند روی فکر مشتری اثر بگذارد و مصرف‌گرایی را تشویق کند.
- هدف تبلیغ‌کننده فروش بیشتر و سود است، نه سلامت مخاطب.
- ما باید پیام را تجزیه و تحلیل کنیم، دربارهٔ درستی ادعا تحقیق کنیم و تحت تأثیر آن خرید نکنیم.

نمونهٔ دیگر: تبلیغ «یک‌شبه در امتحان موفق شوید!» برای کتاب تست، که ادعایی نادرست است، چون موفقیت با مطالعه و تلاش منظم به دست می‌آید و کتاب‌های بدون مجوز آموزش و پرورش قابل اعتماد نیستند.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۶۱ صفحه ۴۶ به کار ببندیم ۳

۳ــ با راهنمایی معلم از موزهٔ ارتباطات یا یکی از مراکز مخابرات، پست و ارتباطات در محل زندگی‌تان بازدید و به طور گروهی گزارشی تهیه کنید.

گزارش نمونه: گروه ما با هماهنگی معلم از موزهٔ ارتباطات (پست و مخابرات) بازدید کرد. در این موزه ابزارها و پیام‌رسان‌های قدیمی مانند تلگراف، تلفن‌های چرخشی و دستگاه‌های رادیویی و نمونه‌های تمبر و صندوق‌های پست قدیمی به نمایش گذاشته شده بود. دیدیم که ارتباطات در ایران از چاپارخانه‌ها و پیک‌های اسب‌سوار شروع شد و به تلگراف، تلفن، رادیو، تلویزیون و اینترنت رسید. مسئول موزه توضیح داد که سرعت و آسانی ارتباط در طول زمان بسیار بیشتر شده است. از این بازدید یاد گرفتیم که فناوری‌های ارتباطی تاریخچه‌ای طولانی دارند و باید از آنها درست استفاده کنیم.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل پنجم

از حرا تا نینوا

فهرست

۶۲ صفحه ۴۹ · فعالیت ۱ — کاربرگهٔ ۵: عصر جاهلیت ۴۰

۶۳ صفحه ۵۰ · فعالیت ۲ — سورهٔ مسد (ابولهب) ۴۰

۶۴ صفحه ۵۰ · فعالیت ۳ — عوامل دشمنی اشراف مکه با پیامبر ... ۴۱

۶۵ صفحه ۵۲ · فعالیت ۴ — اقدامات مشرکان علیه پیامبر و مسلمانان ... ۴۱

۶۶ صفحه ۵۲ · فعالیت ۵ — سرانجام عهدنامهٔ تحریم اقتصادی ... ۴۲

۶۷ صفحه ۵۲ · فعالیت ۶ — حوادث زمینه‌ساز هجرت به مدینه ... ۴۲

۶۸ صفحه ۵۲ · فعالیت ۷ — مبدأ تاریخ مسلمانان ۴۲

۶۹ صفحه ۵۴ · فعالیت ۸ — آیهٔ سوم سورهٔ مائده و غدیر خم ... ۴۳

۷۰ صفحه ۵۷ · فعالیت ۱ — دلایل فتنه‌ها و جنگ‌ها علیه امام علی ... ۴۳

۷۱ صفحه ۵۹ · فعالیت ۲ — کاربرگهٔ ۶: منشور حکومتی امام علی ... ۴۴

۷۲ صفحه ۵۹ · فعالیت ۳ — عبارت‌هایی از نهج‌البلاغه برای نصب در کلاس ... ۴۵

۷۳ صفحه ۵۹ · فعالیت ۴ — ویژگی‌های حکومت معاویه ۴۵

۷۴ صفحه ۶۱ · فعالیت ۵ — انگیزه و اهداف امام حسین از قیام ... ۴۵

۷۵ صفحه ۶۱ · فعالیت ۶ — زنده نگه داشتن قیام اباعبدالله ... ۴۶

۷۶ صفحه ۶۲ · به کار ببندیم ۱ — پژوهش دربارهٔ جنگ‌های بدر و احد ... ۴۶

۷۷ صفحه ۶۲ · به کار ببندیم ۲ — شخصیت‌های صدر اسلام (کار گروهی) ... ۴۷

۷۸ صفحه ۶۲ · به کار ببندیم ۳ — یکی از یاران و بستگان امام حسین در عاشورا ... ۴۸

توشه‌ای برای موفقیت

۶۲ صفحه ۴۹ فعالیت ۱

۱ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۵) عصر جاهلیت را انجام دهید.

با مطالعهٔ متن درس ۹، نشانه‌های عصر جاهلیت را از متن استخراج نمایید و در دایره‌ها قرار دهید.

نشانه‌های عصر جاهلیت (شش دایره):

1. زندگی قبیله‌ای و نداشتن حکومت متمرکز.
2. بت‌پرستی و پر کردن کعبه، خانهٔ خدا، از بت‌های گوناگون.
3. بهرهٔ اندک از علم و دانش؛ تعداد کمی از مردم خواندن و نوشتن می‌دانستند.
4. پایین بودن مقام و موقعیت زنان و احساس حقارت برخی مردان از داشتن فرزند دختر.
5. تعصب شدید و کورکورانه نسبت به قبیله که باعث کینه و انتقام‌جویی میان قبایل می‌شد.
6. جنگ و خونریزی‌های پیاپی و رواج غارتگری (به‌ویژه به دلیل کمبود غذا و نیازهای زندگی).

۶۳ صفحه ۵۰ فعالیت ۲

۲ــ یکی از سوره‌های کوچک جزء سیام قرآن که در نکوهش ابولهب نازل شده است را قرائت و ترجمه و پیام آن را بیان کنید.

این سوره، سورهٔ «مَسَد» (سورهٔ ۱۱۱) است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ — تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿۱﴾ مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ﴿۲﴾ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿۳﴾ وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿۴﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ﴿۵﴾

ترجمه: به نام خداوند بخشندهٔ مهربان. بریده باد هر دو دست ابولهب و بریده باد خودش! مال او و آنچه به دست آورد، او را سودی نبخشید. به‌زودی در آتشی شعله‌ور وارد می‌شود، و همسرش هیزم‌کش (سخن‌چین و آتش‌افروز) است؛ در گردنش ریسمانی از لیف خرماست.

پیام: ابولهب، عموی پیامبر، از سرسخت‌ترین دشمنان ایشان بود و همراه همسرش پیامبر را آزار می‌داد. این سوره نشان می‌دهد که ثروت و قدرت و خویشاوندی، کسی را که با حق دشمنی کند نجات نمی‌دهد و سرانجام دشمنان خدا و پیامبر زیان و شکست است. همچنین ملاک ارزش انسان ایمان و عمل اوست، نه نزدیکی خانوادگی به پیامبر.

ایران توشه
پوسته‌ای برای موفقیت

۶۴ صفحه ۵۰ فعالیت ۳

۳ــ به‌نظر شما چه عواملی موجب دشمنی اشراف و بزرگان مکه با پیامبر می‌شد؟ فهرست کنید.

- ترس از دست دادن قدرت، ریاست و ثروت؛ آنان بر مکه حکومت می‌کردند و از گسترش اسلام بیم و هراس داشتند.
- مخالفت آشکار اسلام با عقاید و افکار جاهلی و نکوهش بت‌پرستی؛ سود و اعتبار آنان از وجود بت‌ها و زائران کعبه بود.
- دعوت اسلام به برابری و عدالت و آزادی بردگان؛ اشراف نمی‌خواستند تهیدستان و بردگان را با خود برابر ببینند.
- مخالفت اسلام با تعصب قبیله‌ای، کینه‌توزی، غارتگری و ستم که به نفع صاحبان قدرت بود.
- تأثیر شگفت‌انگیز آیات قرآن بر مردم و گرویدن بت‌پرستان به اسلام که پایگاه اجتماعی آنان را تضعیف می‌کرد.
- حمایت ابوطالب و بنی‌هاشم از پیامبر که مانع آسیب رساندن آسان مشرکان به ایشان می‌شد.

۶۵ صفحه ۵۲ فعالیت ۴

۴ــ درس را بخوانید و ۴ مورد از اقدامات مشرکان علیه پیامبر و مسلمانان را در مکه بیان کنید.

1. **پیشنهاد ریاست و ثروت:** برای منصرف کردن پیامبر از دعوتش، ریاست قبیله و ثروت فراوان به ایشان پیشنهاد کردند.
2. **دشنام، تهمت و بدرفتاری:** بدترین دشنام‌ها و تهمت‌ها را به رسول خدا نسبت می‌دادند و با ایشان برخورد زشت می‌کردند.
3. **آزار و شکنجهٔ مسلمانان:** مسلمانان، به‌ویژه تهیدستان و بردگان مانند یاسر، سمیه، عمار و بلال، شکنجه می‌شدند و یاسر و سمیه به شهادت رسیدند.
4. **تحریم اقتصادی و اجتماعی:** عهدنامه‌ای امضا کردند که خرید و فروش و ازدواج با مسلمانان را ممنوع می‌کرد و مسلمانان حدود سه سال در شعب ابوطالب ماندند.
5. **جلوگیری از شنیدن قرآن:** شنیدن قرآن را ممنوع کردند، به زائران گفتند پنبه در گوش بگذارند و قرآن را شعر و افسانه می‌خواندند.
6. **توطئهٔ قتل پیامبر** در شب هجرت.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۶۶ صفحه ۵۲ فعالیت ۵

۵ــ پرس‌وجو کنید سرانجام عهدنامهٔ تحریم اقتصادی مشرکین چه بود؟

مشرکان عهدنامهٔ تحریم را نوشتند و برای اعتبار دادن به آن در کعبه آویختند. حدود سه سال مسلمانان در شعب ابوطالب در سختی و گرسنگی بودند. به‌روایت تاریخ، پیامبر خبر داد که موریانه عهدنامه را خورده و فقط نام خدا در آن باقی مانده است؛ ابوطالب این خبر را به سران قریش گفت. وقتی عهدنامه را آوردند، دیدند همان‌طور است. در همان زمان چند تن از خود قریش نیز از ظلم این تحریم ناراضی بودند. سرانجام عهدنامه باطل شد، تحریم پایان یافت و مسلمانان از شعب ابوطالب به مکه بازگشتند.

۶۷ صفحه ۵۲ فعالیت ۶

۶ــ با توجه به نمودار صفحهٔ قبل، بگویید چه حوادثی زمینه‌ساز مهاجرت رسول خدا از مکه به مدینه شد؟

1. آغاز دعوت همگانی و آشکار و افزایش آزار و شکنجهٔ مسلمانان و در نتیجه سخت شدن زندگی در مکه.
2. مهاجرت گروهی از مسلمانان به حبشه (که نشان داد پایگاه امنی خارج از مکه لازم است).
3. تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان و سکونت سه‌ساله در شعب ابوطالب.
4. سال اندوه: رحلت حضرت خدیجه و ابوطالب که بزرگ‌ترین پشتیبانان پیامبر بودند و بعد از آن آزار مشرکان بیشتر شد.
5. پیمانامهٔ اول مردم یثرب با پیامبر (سال ۱۲ بعثت) و پیمانامهٔ دوم (سال ۱۳ بعثت) که در آنها یثربی‌ها قول دادند از پیامبر حمایت و یاری کنند و آمادگی خود را برای پذیرش ایشان نشان دادند.
6. توطئهٔ مشرکان برای قتل پیامبر، خوابیدن حضرت علی در بستر ایشان و در نتیجه مهاجرت پیامبر از مکه به مدینه.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۶۸ صفحه ۵۲ فعالیت ۷

۷ــ کدام‌یک از وقایعی که روی خط زمان مشاهده می‌کنید مبدأ تاریخ مسلمانان قرار گرفته است؟ هم‌اکنون از آن واقعه چند سال می‌گذرد؟

مبدأ تاریخ مسلمانان، واقعهٔ **هجرت پیامبر از مکه به مدینه** است؛ به همین دلیل سال‌شمار اسلامی را «هجری» می‌نامند.

اکنون (سال ۱۴۰۵ هجری شمسی، برابر ۲۰۲۶ میلادی) از هجرت پیامبر حدود ۱۴۰۴ سال شمسی می‌گذرد؛ بر پایهٔ تقویم هجری قمری نیز سال جاری حدود ۱۴۴۸ هجری قمری است (هجرت در سال ۶۲۲ میلادی بود: ۲۰۲۶ − ۶۲۲ = ۱۴۰۴).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۶۹ صفحه ۵۴ فعالیت ۸

۸ــ با مراجعه به قرآن کریم معنی آیهٔ سوم سورهٔ مائده را بنویسید و دربارهٔ رابطهٔ آن با خطبهٔ غدیر خم تحقیق کنید.

بخشی از آیهٔ سوم سورهٔ مائده:

الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ ۚ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

معنی: امروز کافران از (نابودی) دین شما ناامید شدند؛ پس از آنان نترسید و از (مخالفت) من بترسید. امروز دین شما را برای شما کامل کردم و نعمتم را بر شما تمام نمودم و اسلام را به‌عنوان دین (جاودان) شما پذیرفتم.

رابطه با غدیر خم: بر پایهٔ روایات بسیاری (به‌ویژه در منابع شیعه)، این آیه پس از معرفی امام علی به‌عنوان جانشین و پیشوای مسلمانان در غدیر خم نازل شد. معنای آن این است که دین اسلام با تعیین رهبر پس از پیامبر برای ادامهٔ راه ایشان کامل شد و نعمت خدا تمام گردید و دشمنان اسلام ناامید شدند. یادگاری از این رویداد در سنگ‌نوشته‌ها و کتاب‌هایی چون «الغدیر» آمده است.

۷۰ صفحه ۵۷ فعالیت ۱

۱ــ پس از مطالعهٔ درس، با یکدیگر هم‌فکری کنید و دلایل بروز فتنه‌ها و جنگ‌ها علیه حکومت امام علی را بیان کنید.

- اصرار امام بر عمل به قرآن و سنت پیامبر و اجرای عدالت، با منافع ریاست‌طلبان و ثروت‌اندوزان که در دورهٔ قبل از بیت‌المال سهم بیشتری می‌گرفتند، سازگار نبود.
- امام حاضر نبود برای رسیدن به هدف از افراد ناصالح و ستمگر استفاده کند و به آنان مقام بدهد (مثلاً شرط معاویه برای اطاعت، حکومت شام و مصر بود).
- رواج زندگی اشرافی و ثروت‌اندوزی در دورهٔ خلیفهٔ سوم و تسلط بنی‌امیه بر مقام‌ها و بیت‌المال؛ آنان نمی‌خواستند این وضع از بین برود.
- مخالفت امام با تبعیض در بیت‌المال و برابر دانستن حقوق همهٔ مسلمانان؛ کسانی که از این برابری ناراضی بودند، به دشمنی با امام پرداختند.
- قدرت‌طلبی و جاه‌طلبی افرادی چون معاویه و دسیسه و نیرنگ‌هایی مانند فریب در جنگ صفین.

- بیعت‌شکنی عده‌ای که پس از اطمینان از اینکه امام مطابق میل آنان عمل نمی‌کند به فتنه‌جویی پرداختند و جنگ‌های جمل، صفین و نهروان را بر امام تحمیل کردند.

۷۱ صفحه ۵۹ **فعالیت ۲**

۲ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۶) منشور حکومتی امام علی را انجام دهید.

فرازهایی از این نامه را مرور کنید و بگویید هر فراز مربوط به کدام‌یک از اصول حکومتی آن حضرت است.

فراز	اصل حکومتی	حرف
۱ــ از خدا بترس و از هر چه در کتاب خود بدان فرمان داده است، اطاعت کن.	خداترسی و پرهیزگاری	ت
۲ــ بهترین چیز برای والی نیکی کردن در حق مردم و کاستن از رنج و درد آنان است.	نیکی کردن به مردم	د
۳ــ همهٔ کارهای کارگزاران را تحت‌نظر بگیر و بازرسان مخفی بر آنان بگمار.	نظارت بر رفتار کارگزاران	پ
۴ــ گروه ناتوانان و بینوایان به عدالت تو نیازمندترند.	توجه ویژه به تهیدستان و ضعیفان	ب
۵ــ با مردم و در میان مردم باش که دوری از آنان سبب بی‌خبری از امور مملکت می‌شود.	ارتباط نزدیک با مردم	خ
۶ــ اجرای حق را دربارهٔ هر که باشد، چه خویشاوند و چه بیگانه، لازم بدار.	عدالت	الف
۷ــ اگر دشمنت تو را به صلح فرا خواند، از آن رو نگردان.	صلح‌طلبی	چ
۸ــ مهربانی به مردم و دوست داشتن آنها را شعار دل خود ساز.	عطوفت و مهربانی نسبت به مردم	ح
۹ــ هر که بر بندگان خدا ستم کند، خدا دشمن او خواهد بود.	پرهیز از ظلم و ستم	ج
۱۰ــ هر که مالیات طلبد و زمین را آباد نسازد، شهرها و مردم را هلاک کرده است.	توجه به عمران و آبادانی	ث

۷۲ صفحه ۵۹ فعالیت ۳

۳ــ به‌طور گروهی با مراجعه به کتاب نهج‌البلاغه، چند عبارت از آن انتخاب کنید و با خط خوش روی مقوا بنویسید و در کلاس نصب کنید.

پاسخ نمونه (عبارت‌هایی که می‌توان انتخاب کرد؛ نوشتن با خط خوش روی مقوا کار عملی گروه است):

- «مهربانی به مردم و دوست داشتن آنها و لطف در حق ایشان را شعار دل خود ساز.»
- «گروه ناتوانان و بینوایان به عدالت تو نیازمندترند.»
- «هر که بر بندگان خدا ستم کند، افزون بر بندگان، خدا نیز دشمن او خواهد بود.»
- «با مردم و در میان مردم باش.»
- «اجرای حق را دربارهٔ هر که باشد، چه خویشاوند و چه بیگانه، لازم بدار.»

۷۳ صفحه ۵۹ فعالیت ۴

۴ــ با مطالعهٔ درس، سه ویژگی برای حکومت معاویه بنویسید. این ویژگی‌ها چه مغایرتی با دستورات اسلام داشت؟

ویژگی حکومت معاویه	مغایرت با دستورات اسلام
فریبکاری و خریدن افراد با پول و مقام (مانند عمروعاص و فرماندهان سپاه امام حسن)	اسلام راست‌گویی و درستی را لازم می‌داند و مقام را باید بر پایهٔ شایستگی داد نه با رشوه
پیمان‌شکنی و پایبند نبودن به صلح‌نامه با امام حسن، بدگویی از امام علی بر منبرها، آزار و شکنجهٔ یاران و پیروان امام و شهادت امام حسن با توطئه	اسلام به وفای به عهد و احترام به اهل بیت و پرهیز از ظلم و آزار بی‌گناهان فرمان داده است
موروثی کردن خلافت و انتخاب پسرش یزید به جانشینی	جانشین پیامبر را باید خدا و پیامبر معین کنند یا مردم با بیعت آزادانه و شایستگی برگزینند، نه اینکه ارثی باشد

۷۴ صفحه ۶۱ فعالیت ۵

۵ــ انگیزه و اهداف امام حسین از قیام عاشورا چه بود؟ فهرست کنید.

- اصلاح امت جدّش رسول خدا؛ به فرمودهٔ خودشان: «هدف من اصلاح امت جدم رسول‌الله است.»
- امر به معروف و نهی از منکر.

- پیاده کردن سیرهٔ رسول خدا و پدرشان علی‌بن‌ابی‌طالب.
- مبارزه با ظلم و فساد حکومت یزید که خلافت پیامبر را به‌دست گرفته بود و نپذیرفتن بیعت با او.
- جلوگیری از گسترش انحراف بزرگی که در جامعهٔ اسلامی پیدا شده بود.
- آشکار کردن چهرهٔ واقعی حکومت ستمکار بنی‌امیه برای همگان و بیدار کردن مردم.

۷۵ صفحه ۶۱ فعالیت ۶

۶ــ منظور از زنده نگه داشتن قیام اباعبدالله چیست؟ گفت‌وگو کنید.

یعنی همیشه یاد، پیام و اهداف قیام عاشورا را در جامعه زنده نگه داریم و تنها به برگزاری مراسم ظاهری بسنده نکنیم. این کار راه‌های گوناگون دارد:

- شرکت در مراسم عزاداری و مجالس روضه و بیان درس‌ها و پیام‌های قیام برای دیگران.
- الگو گرفتن از امام حسین در زندگی: ظلم‌ستیزی، عزت‌طلبی، امر به معروف و نهی از منکر، شجاعت، ایثار و پایداری در راه حق.
- نپذیرفتن ظلم و فساد و ایستادن در برابر نادرستی‌ها در زندگی فردی و اجتماعی.
- خواندن تاریخ و پژوهش دربارهٔ واقعهٔ کربال و آشنا شدن با اهداف و نتایج آن و معرفی آن به نسل‌های بعد.
- تکرار پیام زینب و امام سجاد با روشنگری دربارهٔ حقیقت.

۷۶ صفحه ۶۲ به کار ببندیم ۱

یکی از فعالیت‌ها را انتخاب کنید و انجام دهید.

۱ــ با رجوع به پایگاه الکترونیکی دربارهٔ دلایل پیروزی مسلمانان در جنگ بدر و شکست آنان در جنگ احد، پژوهشی انجام دهید و گزارش آن را به‌صورت روزنامهٔ دیواری در کلاس نمایش دهید.

گزارش نمونه برای روزنامهٔ دیواری (تیتر: «از بدر تا احد؛ درس‌های پیروزی و شکست»):

جنگ بدر (سال ۲ هجری): پیروزی	جنگ احد (سال ۳ هجری): شکست
مسلمانان با تعداد کمتر (حدود ۳۱۳ نفر) در برابر سپاه حدود هزارنفری قریش پیروز شدند.	مشرکان با سپاه بزرگ و مجهز به احد حمله کردند و در آغاز مسلمانان پیروز شدند.
ایمان قوی، توکل بر خدا و روحیهٔ بالای سپاه اسلام	گروهی از تیراندازان که پیامبر دستور داده بود در گردنه بمانند، به طمع غنیمت جای خود را رها کردند.
اطاعت از فرماندهی پیامبر، اتحاد و هماهنگی میان رزمندگان	نافرمانی از فرمان پیامبر و دنیاطلبی، اختلاف و بی‌نظمی در سپاه
برنامه‌ریزی و انتخاب درست محل نبرد و دست‌یابی به چاه‌های آب	سپاه دشمن از راه گردنه خالی‌شده حمله کرد و مسلمانان از دو سو در محاصره افتادند و عده‌ای شهید شدند.

نتیجه: پیروزی با ایمان، اتحاد، هماهنگی و اطاعت از رهبر به دست می‌آید و نافرمانی، دنیاطلبی و اختلاف، شکست به بار می‌آورد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۷۷ صفحه ۶۲ به کار ببندیم ۲

۲ــ به چند گروه تقسیم شوید و با رجوع به پایگاه الکترونیکی، دربارهٔ هریک از شخصیت‌های زیر ده سطر مطلب تهیه کنید.

گروه ۱: بلال حبشی؛ گروه ۲: سمیه همسر یاسر؛ گروه ۳: عمار؛ گروه ۴: ابوذر؛ گروه ۵: مالک اشتر

گروه ۱ ــ بلال حبشی: بلال، برده‌ای سیاه‌پوست و اهل حبشه بود که در مکه نزد اربابی مشرک زندگی می‌کرد. وقتی به پیامبر ایمان آورد، ارباب او را در گرمای سوزان بیابان روی شن‌های داغ می‌خواباند و سنگی سنگین بر سینه‌اش می‌گذاشت تا از اسلام برگردد، اما او فقط می‌گفت: «احد، احد» (خدا یکی است). سرانجام یکی از مسلمانان او را خرید و آزاد کرد. بلال نمونهٔ ایستادگی بردگان در راه ایمان است و با صدای خوش خود، نخستین مؤذن اسلام شد. او پیام برابری اسلام را نشان داد که ارزش انسان به تقواست نه به رنگ و نژاد.

گروه ۲ ــ سمیه، همسر یاسر: سمیه همراه همسرش یاسر و پسرشان عمار از نخستین مسلمانان مکه بود. مشرکان آنان را به سبب ایمان شکنجه کردند، اما پایداری کردند و دست از دین برنداشتند. سمیه زیر شکنجه‌های طاقت‌فرسای مشرکان به شهادت رسید و یاسر نیز به شهادت رسید. این زن و شوهر نخستین شهیدان راه اسلام‌اند. نام سمیه نشانهٔ مقاومت زنان مسلمان در برابر ظلم است.

گروه ۳ ــ عمار: عمار یاسر، فرزند یاسر و سمیه، در کودکی و جوانی در مکه همراه خانواده‌اش شکنجه شد و در ایمان خود پایدار ماند. او از یاران باوفای پیامبر و پس از ایشان از یاران نزدیک امام علی بود و در جنگ‌ها در کنار حضرت علی شرکت کرد. پیامبر او را از یاران وفادار حق شمرد. او در جنگ صفین، در سن پیری، در رکاب امام علی به شهادت رسید و شهادتش نشان داد که حق با سپاه امام است.

گروه ۴ ــ ابوذر: ابوذر غفاری از نخستین مسلمانان و از یاران وفادار پیامبر و امام علی بود و به راست‌گویی و سادگی شهرت داشت. او در زمان خلیفهٔ سوم از اشرافی‌گری و ثروت‌اندوزی اطرافیان خلیفه انتقاد کرد و بی‌پروا از حق دفاع می‌نمود. به همین دلیل او را از مدینه به شام و سپس به ربذه، منطقه‌ای بیابانی، تبعید کردند و در همان‌جا در تنهایی و فقر درگذشت. ابوذر نماد آزادگی، زهد و مبارزه با ظلم و فساد است.

گروه ۵ ــ مالک اشتر: مالک اشتر نخعی از یاران نزدیک و فرماندهان شجاع امام علی بود. او در جنگ‌های جمل و صفین دلاورانه جنگید و در صفین نزدیک بود سپاه معاویه را شکست دهد که با نیرنگ عمروعاص مانع شدند. امام او را به حکومت مصر فرستاد و نامه‌ای مفصل (منشور حکومتی) برای او نوشت که اصول حکومت‌داری درست را بیان می‌کند. مالک در راه رسیدن به مصر به‌دست عوامل معاویه مسموم شد و به شهادت رسید و امام در سوگ او بسیار اندوهگین شد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۷۸ صفحه ۶۲ به کار ببندیم ۳

۳ــ دربارهٔ یکی از فرزندان، بستگان و یاران امام حسین و نقشی که در واقعهٔ عاشورا ایفا کردند تحقیق و مطلبی گردآوری کنید.

نمونه: حضرت ابوالفضل العباس: ایشان فرزند امام علی و همسرشان ام‌البنین بودند و به‌دلیل زیبایی و شجاعت به «قمر بنی‌هاشم» شهرت داشتند. در کربلا، پرچم‌دار سپاه امام حسین بودند و برادرشان امام حسین را یاری می‌کردند. وقتی کودکان و خانواده از تشنگی رنج می‌بردند، حضرت عباس مشک به دوش گرفت و به سوی فرات رفت تا آب بیاورد. او با شجاعت از میان دشمنان گذشت و مشک را پر کرد، اما در بازگشت دو دست او را قطع کردند و سرانجام در روز عاشورا به شهادت رسید. وفاداری، شجاعت و ایثار او زبانزد است.

یاد و نقش دیگران: حضرت زینب با خطبه‌های روشنگر در کوفه و شام پیام قیام را به مردم رساند و امام سجاد نیز با سخنرانی در دوران اسارت، چهرهٔ ستمکار حکومت بنی‌امیه را آشکار کرد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل ششم

عصری تازه در تاریخ ایران

فهرست

۷۹ صفحه ۶۶ · فعالیت ۱ — کاربرگهٔ ۷: نمودار علت و معلول سقوط ساسانیان ... ۵۰

۸۰ صفحه ۶۷ · پرسش تصویر — مجموعهٔ تلویزیونی مختارنامه ... ۵۰

۸۱ صفحه ۶۸ · فعالیت ۲ — رفتار خلفای عباسی با ابومسلم و برمکیان ... ۵۱

۸۲ صفحه ۶۸ · فعالیت ۳ — قلمرو حکومت بنی‌عباس ۵۱

۸۳ صفحه ۶۸ · فعالیت ۴ — شباهت‌ها و تفاوت‌های امویان و عباسیان ... ۵۱

۸۴ صفحه ۷۲ · فعالیت ۱ — سلسله‌های ایرانی و رابطه با خلافت عباسی ... ۵۲

۸۵ صفحه ۷۲ · فعالیت ۲ — متن تاریخ سیستان دربارهٔ رابطهٔ صفاریان با عباسیان ... ۵۳

۸۶ صفحه ۷۳ · فعالیت ۳ — جدول سلسله‌های ایرانی ۵۳

۸۷ صفحه ۷۸ · به کار ببندیم ۱ — گردآوری مطلب دربارهٔ یک اندیشمند ایرانی مسلمان ... ۵۴

۸۸ صفحه ۷۸ · به کار ببندیم ۲ — اثر علمی یا هنری قرن‌های سوم تا پنجم ... ۵۴

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۷۹ صفحه ۶۶ فعالیت ۱

۱ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۷)، نمودار علت و معلول را در کلاس انجام دهید.

با خواندن دقیق متن کتاب و اطلاعاتی که از منابع دیگر دارید، نمودار علت و معلول را کامل کنید و به‌طور خلاصه، علل سقوط ساسانیان و پیروزی اعراب مسلمان و فتح ایران را بنویسید.

معلول: امپراتوری ساسانیان سقوط کرد و اعراب مسلمان، ایران را فتح کردند.

دسته	علت‌ها
ضعف سیاسی و نظامی حکومت	مرگ خسروپرویز به‌دست پسرش و رقابت و دشمنی در دربار؛ به‌طوری که در چهار سال بیش از ده نفر بر تخت نشستند؛ شورش فرماندهان و دخالت آنان در رقابت‌های سیاسی که روحیه و توان جنگی سپاهیان را کاهش داد.
نارضایتی مردم	نظام طبقاتی، بی‌عدالتی‌ها و تبعیض‌های اجتماعی و مالیات‌های سنگین که مردم را از حکومت ناراضی کرد؛ به همین دلیل مردم حکومت را در برابر اعراب یاری نکردند.
بلاهای طبیعی و اقتصادی	طغیان دجله و فرات و شکسته‌شدن سدها که زمین‌ها و مزارع حاصل‌خیز بین‌النهرین را (که منبع درآمد مهم حکومت بود) نابود کرد؛ قحطی و شیوع طاعون و وبا.
قدرت مسلمانان	روحیه و انگیزهٔ بالاتر سپاه مسلمانان؛ جذابیت پیام اسلام که بر برابری و برادری تأکید می‌کرد؛ شکست ساسانیان در نبردهای قادسیه و نهاوند و کشته‌شدن رستم فرخزاد و ناتوانی یزدگرد در گردآوری سپاه.

۸۰ صفحه ۶۷ پرسش تصویر

صحنه‌ای از مجموعهٔ تلویزیونی تاریخی به نام مختارنامه؛ آیا شما این مجموعه را دیده‌اید؟

پاسخ نمونه: بله، این مجموعه را دیده‌ام. «مختارنامه» دربارهٔ قیام مختار ثقفی در کوفه به خونخواهی امام حسین و یارانش است؛ ایرانیان نیز با شور و شوق به او پیوستند. (اگر آن را ندیده‌اید، بنویسید: «نه، ندیده‌ام» و داستان قیام مختار را از متن درس بخوانید.)

۸۱ صفحه ۶۸ فعالیت ۲

۲ــ هم‌فکری کنید و بگویید چرا خلفای عباسی آن‌گونه با ابومسلم و برمکیان، رفتار کردند؟

ابومسلم و خاندان برمکیان در رسیدن عباسیان به خلافت و اداره و گسترش حکومت آنان نقش بسیار مهمی داشتند و قدرت و نفوذ فراوانی به دست آورده بودند. خلفا از این قدرت و محبوبیت می‌ترسیدند و بیم داشتند که روزی آنان رقیب یا خطری برای حکومتشان شوند. از سوی دیگر، حکومت عباسیان مانند امویان بر ظلم و قدرت‌طلبی استوار بود و خلفا به وفاداری و حق‌شناسی نسبت به کسانی که به آنان خدمت کرده بودند پایبند نبودند؛ بنابراین آنان را برکنار کردند و کشتند.

۸۲ صفحه ۶۸ فعالیت ۳

۳ــ روی نقشه، به قلمرو حکومت بنی‌عباس دقت کنید و بگویید شامل کدام سرزمین‌ها بوده است. دور شهری که مرکز خلافت بنی‌عباس بوده، خط بکشید.

قلمرو بنی‌عباس سرزمین‌های وسیعی از آسیا و افریقا را دربر می‌گرفت، از جمله: ایران (خراسان، طبرستان، آذربایجان و...)، عراق، سوریه (شام)، شبه‌جزیرهٔ عربستان، مصر و بخش‌هایی از شمال افریقا و نیز بخش‌هایی از آسیای میانه، افغانستان و پاکستان امروزی و قفقاز.

مرکز خلافت: شهر **بغداد** (که منصور، خلیفهٔ دوم عباسی بنا کرد) است و باید دور آن خط کشید.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۸۳ صفحه ۶۸ فعالیت ۴

۴ــ الف) به نظر شما شباهت‌های عمدهٔ حکومت امویان و حکومت عباسیان چه بود؟
ب) تفاوت آنها در برخورد با ایرانیان چه بوده است؟

الف) شباهت‌ها:

- هر دو حکومت بر پایهٔ ظلم و ستم بنا شده بود و چندان به دستورات دینی پایبند نبودند.
- هر دو امامان شیعه را آزار دادند، به زندان انداختند یا به شهادت رساندند و شیعیان را اذیت کردند.
- خلفای هر دو سلسله در کاخ‌ها به خوش‌گذرانی و زندگی اشرافی می‌پرداختند.
- در هر دو، خلافت به‌صورت موروثی در یک خاندان بود و بر مردم تحمیل می‌شد.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

ب) تفاوت در برخورد با ایرانیان: امویان به قوم و نسب عرب فخرفروشی می‌کردند، ایرانیان و سایر غیرعرب‌ها را تحقیر و توهین می‌کردند و اجازه نمی‌دادند آنان مقام‌های مهم مانند حکومت ولایات یا فرماندهی سپاه را بر عهده بگیرند. اما خلفای عباسی برخلاف امویان از ایرانیان در سمت‌های مهمی چون وزارت، فرماندهی سپاه و حکومت شهرها استفاده می‌کردند (هرچند بسیاری از این ایرانیان سرنوشت تلخی داشتند).

۸۴ صفحه ۷۲ **فعالیت ۱**

۱ــ با توجه به متن درس، آیا سلسله‌های ایرانی از نظر رابطه با خلافت عباسی و چگونگی به قدرت رسیدن، مانند هم بودند؟ مثال بزنید.

نه، مانند هم نبودند و چهار حالت مختلف داشتند:

سلسله	چگونگی به قدرت رسیدن	رابطه با خلافت عباسی
طاهریان	با فرمان مأمون خلیفهٔ عباسی؛ طاهر ذوالیمینین به حکومت خراسان منصوب شد.	دوستانه؛ ظاهراً اظهار وفاداری می‌کردند اما در امور داخلی مستقل بودند.
سامانیان	با تأیید خلیفهٔ عباسی؛ امیراسماعیل سامانی به حکومت رسید.	دوستانه؛ اظهار وفاداری و فرمان‌برداری اما استقلال در اداره قلمرو.
صفاریان	بدون اجازه و فرمان خلیفه؛ یعقوب لیث با پشتیبانی مردم سیستان و گروه عیاران به قدرت رسید.	خصمانه؛ یعقوب طاهریان را برانداخت و به عراق لشکر کشید و قصد تصرف بغداد را داشت، اما از سپاه خلیفه شکست خورد.
علویان طبرستان	بدون اجازهٔ خلیفه؛ مردم طبرستان حسن‌بن‌زید را به رهبری برگزیدند.	دشمنی؛ چون پیرو مذهب شیعه بودند و حکومت عباسیان را به رسمیت نمی‌شناختند.
آل‌بویه	بدون اجازه و فرمان خلیفه؛ پسران بویه والیات مرکزی و جنوبی ایران را گرفتند.	بغداد را تصرف کردند و خلفا را تحت نفوذ و سلطهٔ خود گرفتند.

ایران توشه
پیشه‌ای برای موفقیت

۸۵ صفحه ۷۲ فعالیت ۲

۲ــ متنی را که از کتاب تاریخ سیستان انتخاب شده بخوانید. از این متن به چه نکاتی دربارهٔ رابطهٔ صفاریان با خلافت عباسی پی می‌برید؟

در این متن آمده است که یعقوب لیث گفت دولت عباسیان بسیار نیرنگ‌باز است و با ابوسلمه، ابومسلم، فضل سهل و برمکیان، با اینکه به عباسیان خدمت و نیکی بسیار کرده بودند، چنین رفتاری کردند؛ مبادا به آنان اعتماد کنی. از این متن می‌فهمیم که:

- رابطهٔ صفاریان با خلافت عباسی دوستانه نبود و دشمنی و بی‌اعتمادی میان آنان وجود داشت.
- یعقوب لیث خلفای عباسی را فریبکار و بی‌وفا می‌دانست و به آنان اعتماد نداشت، چون با کسانی که به آنان خدمت کرده بودند بدرفتاری و آنان را نابود کرده بودند.
- صفاریان از خلفا فرمان نمی‌بردند و به همین علت مستقل شدند و حتی علیه خلافت جنگیدند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۸۶ صفحه ۷۳ فعالیت ۳

۳ــ با توجه به نمودار خط زمان در صفحهٔ ۷۰ و نقشه‌های صفحهٔ ۷۱ و ۷۲، جدول زیر را کامل کنید.
(ستون‌های «نام سلسله، دورهٔ حکومت، مؤسس، پایتخت، قلمرو و اقدامات مهم»؛ ستون «اقدامات مهم» در خود کتاب نوشته شده است.)

نام سلسله	دورهٔ حکومت	مؤسس	پایتخت	قلمرو
طاهریان	قرن ۳ ق	طاهر ذوالیمینین	نیشابور	خراسان، سیستان و طبرستان
صفاریان	قرن ۳ و ۴ ق	یعقوب لیث صفاری	زرنج (در سیستان)	سیستان و بخش‌هایی از خراسان، کرمان، فارس و خوزستان
علویان طبرستان	قرن ۳ و ۴ ق	حسن‌بن‌زید	آمل	طبرستان (مازندران و بخش‌هایی از گیلان و گرگان)
سامانیان	قرن ۳ و ۴ ق	امیراسماعیل سامانی	بخارا	خراسان و ماوراءالنهر و بخش‌هایی از شمال و مرکز ایران و سیستان
آل‌بویه	قرن ۴ و ۵ ق (۳۲۲ تا ۴۴۷ ق)	پسران بویه (علی، حسن و احمد)	شیراز (و ری و بغداد)	مرکز و جنوب ایران و عراق (از جمله بغداد)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۸۷ صفحه ۷۸ به کار ببندیم ۱

یکی از دو فعالیت زیر را انتخاب کنید و انجام دهید.

۱ــ به‌طور گروهی با مراجعه به منابع مختلف از جمله دانشنامهٔ دربارهٔ یکی از اندیشمندان ایرانی مسلمان که در این درس نام‌برده شده، مطالبی گردآوری کنید و به کلاس بیاورید.

نمونه: ابوعلی سینا (ابن‌سینا)

- در حدود سال ۳۷۰ هجری قمری در افشنه، نزدیک بخارا، به دنیا آمد و در شهر همدان درگذشت (۴۲۸ ق).
- در کودکی قرآن و ادبیات و سپس منطق، ریاضی و پزشکی را آموخت و در جوانی پزشکی مشهور شد.
- او فیلسوف و پزشک بزرگ ایرانی بود. مهم‌ترین آثارش: «شفا» و «دانشنامهٔ علایی» (در فلسفه) و «قانون در طب» (در پزشکی)؛ کتاب قانون قرن‌ها در دانشگاه‌های اروپا و آسیا تدریس می‌شد.
- او در دوران طلایی فرهنگ و تمدن ایرانی ــ اسلامی زندگی می‌کرد و نمونه‌ای از نقش ایرانیان مسلمان در گسترش علم و دانش است.

۸۸ صفحه ۷۸ به کار ببندیم ۲

۲ــ تصویری از یک اثر علمی یا هنری مربوط به قرن‌های سوم تا پنجم هجری پیدا کنید و به کلاس بیاورید.

پاسخ نمونه: **ظرف سفالی نیشابور (دورهٔ سامانیان)** که در موزهٔ ملی ایران نگهداری می‌شود. نیشابور در عصر سامانیان از مراکز بزرگ سفالگری بود. سفالگران آن، سفال مرغوب می‌ساختند و آن را با نقش‌های زیبای تصویری یا کتیبه‌ای (نوشته‌ای) تزیین می‌کردند. روی یکی از کاسه‌های معروف آن نوشته شده: «التدبیر قبل العمل یؤمنک من الندم» یعنی «تدبیر و برنامه‌ریزی پیش از کار، تو را از پشیمانی در امان می‌دارد.»

نمونه‌های دیگر: آرامگاه امیراسماعیل سامانی در بخارا، گنبد قابوس‌وشمگیر در گرگان و مسجد جامع فهرج یزد (معماری)، کتاب «مسالک و ممالک» اصطخری (جغرافیا).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل هفتم

از غزنویان تا هجوم چنگیزخان

فهرست

۸۹ صفحه ۸۰ · فعالیت — بازه‌های زمانی سه سلسلهٔ ترک‌تبار روی خط زمان ... ۵۶

۹۰ صفحه ۸۴ · فعالیت ۱ — اهمیت سلجوقیان در تاریخ ایران ... ۵۶

۹۱ صفحه ۸۴ · فعالیت ۲ — کاربرگهٔ ۸: غزنویان و سلجوقیان ... ۵۷

۹۲ صفحه ۸۴ · فعالیت ۳ — آثار سلجوقی در ترکیه ۵۸

۹۳ صفحه ۸۵ · فعالیت ۴ — جنگ‌های صلیبی (گردآوری مطلب) ... ۵۸

۹۴ صفحه ۸۵ · فعالیت ۵ — علل اقتصادی و سیاسی جنگ‌های صلیبی ... ۵۹

۹۵ صفحه ۸۸ · فعالیت ۱ — کاربرگهٔ ۹: شخصیت‌های تاریخی ... ۵۹

۹۶ صفحه ۸۸ · فعالیت ۲ — دیوان‌های سلجوقی و سازمان‌های امروز ... ۶۰

۹۷ صفحه ۹۲ · به کار ببندیم ۱ — روزنامهٔ دیواری دربارهٔ آثار و شخصیت‌های عصر سلجوقی ... ۶۰

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۸۹ صفحه ۸۰ فعالیت

به نمودار خط زمان توجه کنید و روی نمودار این سلسله‌ها و محدودهٔ زمانی آنها را نشان دهید.

بر اساس متن درس، سه سلسلهٔ ترک‌تبار از اواخر قرن چهارم تا اوایل قرن هفتم هجری در ایران حکومت کردند. محدودهٔ زمانی تقریبی هر یک روی خط زمان چنین است:

سلسله	آغاز حکومت	پایان حکومت
غزنویان	حدود ۳۶۶ ق (اواخر قرن چهارم)	حدود ۵۸۲ ق
سلجوقیان	۴۲۹ ق (پس از پیروزی در جنگ دندانقان در ۴۳۱ ق بر غزنویان مسلط شدند)	حدود ۵۹۰ ق
خوارزمشاهیان	حدود ۴۹۰ ق (نخست دست‌نشاندهٔ سلجوقیان بودند)	۶۲۸ ق (حملهٔ چنگیزخان در ۶۱۶ ق آغاز شد)

روی خط زمان، برای هر سلسله یک نوار از سال آغاز تا سال پایان رسم و رنگ می‌شود. غزنویان و سلجوقیان در بخشی از زمان (قرن پنجم) هم‌زمان بودند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۹۰ صفحه ۸۴ فعالیت ۱

۱ــ چرا در بین سه سلسلهٔ ترک‌تبار، سلجوقیان اهمیت بیشتری در تاریخ ایران داشتند؟

سلجوقیان به دو سبب اهمیت بیشتری داشتند: یکی تأثیری که در تحولات ایران و سایر سرزمین‌های اسلامی گذاشتند و دیگری وسعت قلمرو آنها.

- در زمان ملکشاه، قلمرو سلجوقیان از ماوراءالنهر در شرق تا دریای مدیترانه در غرب گسترش یافت و محدودهٔ جغرافیایی ایران با زمان ساسانیان برابری می‌کرد.
- با پیروزی در نبرد ملازگرد، بخش‌های وسیعی از آسیای صغیر به تصرف آنان درآمد.
- حکومت‌های شیعهٔ آل‌بویه را برانداختند و خطر خلافت فاطمی را از خلافت عباسی دور کردند.
- با کمک وزیران ایرانی مانند خواجه نظام‌الملک، نظام اداری و حکومتی منظمی ساختند و کشاورزی، بازرگانی، صنعت، هنر و معماری رونق گرفت.
- مدارس نظامیه تأسیس شد، زبان فارسی گسترش یافت و دفترهای دیوانی به فارسی نوشته شد و معماری و هنر ایرانی به اوج رسید.

۲ــ به‌طور گروهی و با هم‌فکری یکدیگر کاربرگهٔ شمارهٔ (۸) غزنویان و سلجوقیان را در کلاس کامل کنید.

۱ــ به‌طور گروهی با مطالعهٔ درس و توجه به نقشه‌ها و نمودار خط زمان، جدول زیر را کامل کنید.

۲ــ هم‌فکری کنید و با مقایسهٔ قلمرو و رویدادهای مهم دوران غزنویان و سلجوقیان، بگویید کدام یک از این سلسله‌ها در تاریخ ایران اهمیت بیشتری داشته‌اند. چرا؟

۱ــ تکمیل جدول:

	غزنویان	سلجوقیان
بنیان‌گذار	سبکتگین (حاکم غزنه)؛ پسرش محمود آن را به قدرت و گسترش رساند.	طغرل، نوهٔ سلجوق (جد سلجوقیان)
شاهان مشهور	سلطان محمود، سلطان مسعود	طغرل، آلب‌ارسلان، ملکشاه
زمان و دورهٔ حکومت	از حدود ۳۶۶ ق تا حدود ۵۸۲ ق	از ۴۲۹ ق تا حدود ۵۹۰ ق
قلمرو: از شمال تا	رود جیحون و خوارزم (ماوراءالنهر)	ارمنستان و گرجستان (قفقاز) و دریای خزر
قلمرو: از غرب تا	ری در مرکز ایران	دریای مدیترانه و آسیای صغیر
قلمرو: از شرق تا	شمال‌غرب هندوستان (رود سند)	ماوراءالنهر
قلمرو: از جنوب تا	سیستان و مکران (کرانهٔ دریای عمان)	خلیج فارس و دریای عمان
رویدادهای مهم	تصرف خراسان از سامانیان؛ به رسمیت شناخته‌شدن حکومت از سوی خلیفهٔ عباسی؛ گسترش قلمرو تا ری؛ لشکرکشی‌های محمود به هندوستان و ویرانی معبد سومنات؛ شکست مسعود از سلجوقیان در دندانقان و کشته‌شدن او؛ رواج زبان فارسی در هندوستان.	پیروزی بر غزنویان در جنگ دندانقان؛ بر تخت نشستن طغرل در نیشابور؛ برانداختن آل‌بویه و دفع خطر خلافت فاطمی؛ پیروزی آلب‌ارسلان در ملازگرد (۴۶۳ ق) و اسارت امپراتور روم شرقی؛ اوج قدرت در زمان ملکشاه و پایتختی اصفهان؛ تأسیس نظامیه‌ها؛ اختلاف شاهزادگان پس از ملکشاه و فروپاشی.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۲ــ مقایسه: سلجوقیان اهمیت بیشتری داشتند. قلمرو آنها بسیار وسیع‌تر بود (از ماوراءالنهر تا مدیترانه) و ایران در آن زمان از نظر وسعت با دورهٔ ساسانیان برابری می‌کرد، در حالی که قلمرو غزنویان بیشتر شرق ایران و شمال‌غرب هند بود. حکومت غزنویان بر نیروی نظامی استوار بود و محبوبیتی میان مردم نداشت، اما سلجوقیان با استفاده از وزیران ایرانی تشکیلات منظم اداری ساختند، مدارس نظامیه بنا کردند، به زبان فارسی رونق دادند، و معماری و هنر در دورهٔ آنها شکوفا شد. رویدادهایی مثل پیروزی در ملازگرد نیز در تاریخ ایران و جهان اسلام بسیار اثرگذار بود.

۹۲ صفحه ۸۴ فعالیت ۳

۳ــ چرا گردشگرانی که به ترکیه می‌روند، در این کشور آثار و بناهایی از دورهٔ سلجوقیان مشاهده می‌کنند؟

زیرا سلجوقیان پس از پیروزی در نبرد ملازگرد (۴۶۳ ق) بخش‌های وسیعی از آسیای صغیر (آناتولی) را که امروز بخش آسیایی کشور ترکیه است، به تصرف خود درآوردند و مدت‌ها در آنجا حکومت کردند (سلجوقیان روم). آنان در این سرزمین‌ها مسجد، مدرسه، کاروانسرا و برج ساختند و معماری ایرانی ـ اسلامی را رواج دادند و زبان فارسی را نیز گسترش دادند. بناهایی مانند برج سرخ شهر آلانیا از آثار همان دوران است که امروز گردشگران از آن دیدن می‌کنند.

۹۳ صفحه ۸۵ فعالیت ۴

٤ــ به یک دانشنامهٔ اینترنتی معتبر مراجعه کرده و روی یکی از این سه عنوان کلیک کنید، مطالبی را جمع‌آوری کنید و در کلاس بخوانید: «سیر تاریخی جنگ‌های صلیبی»؛ «جنگ‌های صلیبی»؛ «دستاورد جنگ‌های صلیبی».

پاسخ نمونه (عنوان: جنگ‌های صلیبی):

جنگ‌های صلیبی جنگ‌هایی بود که از اواخر قرن پنجم هجری (حدود ۱۰۹۵ میلادی) به فرمان پاپ و با رهبری پادشاهان و فئودال‌های اروپا میان مسیحیان اروپا و مسلمانان درگرفت و حدود دویست سال طول کشید. بهانهٔ آن، آزادسازی بیت‌المقدس و سرزمین‌های مقدس بود، اما انگیزه‌های سیاسی و اقتصادی مانند ثروت شرق و حل مشکلات فئودال‌ها نیز در آن نقش داشت. صلیبیون در آغاز بیت‌المقدس و بخش‌هایی از شام را گرفتند و مردم را کشتار و غارت کردند. سپس مسلمانان به رهبری فرماندهانی مانند صلاح‌الدین ایوبی مقاومت کردند و بیت‌المقدس را پس گرفتند. سرانجام جنگ‌ها با پیروزی سیاسی و نظامی مسلمانان به پایان رسید.

دستاورد: با اینکه این جنگ‌ها خرابی‌های زیادی در سرزمین‌های مسلمانان به بار آورد، اروپاییان با پیشرفت‌های علمی و تمدنی مسلمانان آشنا شدند، آثار علمی آنان را به زبان لاتین ترجمه کردند و دانش مسلمانان را به اروپا بردند و از آن برای پیشرفت خود بهره گرفتند.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۹۴ صفحه ۸۵ فعالیت ۵

۵ــ به‌طور گروهی متن را بخوانید و علل اقتصادی و سیاسی جنگ‌های صلیبی را فهرست و در کلاس به‌طور مختصر بیان کنید.

علل اقتصادی	علل سیاسی
فقر، گرسنگی و قحطی و مشکلات اقتصادی در اروپای قرون وسطا	نفوذ و قدرت زیاد کلیسا و پاپ و تلاش برای افزایش آن
تمایل فئودال‌ها به فرستادن انبوه فقیران و بیکاران به سرزمین‌های دیگر برای کاهش مشکلات اقتصادی قلمرو خود	ترس اروپاییان از پیشروی بیشتر ترکان سلجوقی پس از پیروزی در ملازگرد و نزدیک‌شدن مرز آنان به قسطنطنیه
طمع به غارت اموال و ثروت سرزمین‌های مسلمانان	جاه‌طلبی اشراف و فئودال‌ها که جنگ‌ها را با حمایت و دستور کلیسا آغاز کردند

توضیح مختصر: فئودال‌ها و کلیسا با بهانهٔ مذهبی، فقیران و بیکاران را به سوی شرق فرستادند تا هم خطر سلجوقیان را از خود دور کنند و هم مشکلات اقتصادی را با غارت ثروت مسلمانان کم کنند.

۹۵ صفحه ۸۸ فعالیت ۱

۱ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۹)، (شخصیت‌های تاریخی) را در کلاس انجام دهید.

متن‌ها را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۱ــ شخصیت‌های متن (۱) و (۲)، چه کسانی هستند؟

۲ــ کدام یک از این دو در حوزهٔ زبان و ادب فارسی، اقدام مهمی انجام داده است؟ چگونه؟

۳ــ پیغامی که در انتهای متن (۱) آمده، خطاب به چه کسی بود؟

۴ــ هدف شخصیت متن (۲) از نگارش سیاست‌نامه چه بود؟

۵ــ اقدامات مشترک هر دو شخصیت چه بود؟

۱ــ شخصیت متن (۱) «عمیدالملک کندری» وزیر سلطان طغرل، و شخصیت متن (۲) «خواجه نظام‌الملک» وزیر آلب‌ارسلان و ملکشاه است.

۲ــ عمیدالملک کندری. او که به زبان فارسی علاقه داشت، دستور داد دفترهای دیوانی و فرمان‌ها و نامه‌های حکومتی به خط و زبان فارسی نوشته شود و این رسم برای همیشه در ایران ماندگار شد. (خواجه نظام‌الملک نیز با نوشتن کتاب سیاست‌نامه به زبان فارسی به این زبان خدمت کرد.)

۳ــ خطاب به جانشین او در وزارت، یعنی خواجه نظام‌الملک بود؛ همان‌گونه که در متن (۲) آمده است: «به یاد آخرین پیغام وزیر قبل از خود افتادم». او به او هشدار داد که رسم کشتن وزیر را به سلاطین آموخته است و ممکن است خودش و نسلش هم همین سرنوشت را ببینند.

۴ــ بیان آیین فرمانروایی و راه و رسم کشورداری به صورت پند و اندرز، تا پادشاهان و حاکمان بتوانند کشور را عادلانه و درست اداره کنند.

۵ــ هر دو وزیر ایرانی بودند و در دربار سلاطین سلجوقی کار کردند؛ در گسترش و قدرتمندی حکومت سلجوقی و سروسامان‌دادن به امور کشور نقش مؤثر داشتند و به حاکمان ترک‌تبار رسم کشورداری آموختند. هر دو به زبان فارسی علاقه داشتند و سرانجام در اثر رقابت و دسیسهٔ رقیبان کشته شدند.

۹۶ صفحه ۸۸ **فعالیت ۲**

۲ــ دیوان‌های دورهٔ سلجوقی را به موارد مشابه امروز مربوط کنید.

(دیوان‌ها: استیفا، اشراف، عرض ــ موارد امروزی: سازمان امور اقتصادی و مالیاتی، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، وزارت کشور، سازمان بازرسی کل کشور)

دیوان در عصر سلجوقی	وظیفه	مشابه امروزی
دیوان استیفا	رسیدگی به امور مالی حکومت، محاسبه و دریافت مالیات‌ها	سازمان امور اقتصادی و مالیاتی
دیوان اشراف	بازرسی و نظارت بر عملکرد وزیران، حاکمان ولایات، فرماندهان سپاه و کارکنان دیوان‌ها	سازمان بازرسی کل کشور
دیوان عرض	رسیدگی به وضع نظامیان و تأمین تدارکات و تجهیزات نظامی؛ ثبت آمار نظامیان	وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
دیوان رسائل (طغرا)	دریافت، ارسال و ثبت نامه‌ها و فرمان‌های حکومتی	وزارت کشور (در امور اداری و مکاتبات حکومتی) و ادارات مکاتبات و دبیرخانهٔ دولت

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۹۷ صفحه ۹۲ **به کار ببندیم ۱**

۱ــ به‌طور گروهی یکی از دو موضوع زیر را انتخاب و دربارهٔ آن اطلاعاتی جمع‌آوری کنید و یک روزنامهٔ دیواری درست کنید و در کلاس به نمایش بگذارید.

الف) معرفی یکی از آثار هنری دورهٔ سلجوقیان در زمینهٔ معماری، خوشنویسی، فلزکاری و...

ب) معرفی یکی از شخصیت‌های علمی، ادبی، مذهبی و هنری قرن‌های پنجم تا هفتم هجری و آثار به‌جامانده از وی.

۲ــ در صورتی که به اینترنت دسترسی دارید، علاوه بر کتاب‌ها، مجله‌ها و سایر منابع، از پایگاه‌های معتبر و دانشنامه‌های اینترنتی استفاده کنید.

پاسخ نمونه برای روزنامهٔ دیواری (هر گروه می‌تواند موضوع دیگری انتخاب کند):

الف) مسجد جامع اصفهان (مسجد عتیق یا جمعه): این مسجد بزرگ از شاهکارهای معماری ایرانی ـ اسلامی است که در دورهٔ سلجوقیان، به‌ویژه در زمان ملکشاه که اصفهان پایتخت بود، گسترش و شکوه فراوان یافت. بنای آن با حیاط مرکزی و چهار ایوان در چهار طرف آن ساخته شده که الگوی «مسجد چهار ایوانی» ایرانی است. آجرکاری زیبا، گنبدهای باشکوه، مناره‌ها و کاشی‌کاری از ویژگی‌های آن است. این مسجد در ایران و جهان شهرت دارد و از جاذبه‌های مهم گردشگری اصفهان است.

ب) خواجه نظام‌الملک طوسی: وزیر آلب‌ارسلان و ملکشاه که حدود سی سال وزارت کرد. در گسترش قلمرو و آبادانی کشور، رونق کشاورزی و بازرگانی کوشید و مدارس نظامیه را در نیشابور، اصفهان و بغداد بنا کرد و املاک زیادی را برای آنها وقف کرد. کتاب «سیاست‌نامه» را به زبان فارسی دربارهٔ آیین کشورداری نوشت. سرانجام به دست یکی از فدائیان اسماعیلیه کشته شد. آرامگاه او در اصفهان است.

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل هشتم

عصر مغول و تیموری

فهرست

۹۸ صفحه ۹۵ · فعالیت ۱ — علت هجوم مغولان ۶۳

۹۹ صفحه ۹۵ · فعالیت ۲ — کاربرگهٔ ۱۰: علت‌های حملهٔ مغولان ... ۶۳

۱۰۰ صفحه ۹۵ · فعالیت ۳ — استنباط از دو متن دربارهٔ حملهٔ مغول‌ها ... ۶۴

۱۰۱ صفحه ۹۵ · فعالیت ۴ — ولایت‌های مورد هجوم چنگیزخان ... ۶۴

۱۰۲ صفحه ۹۹ · فعالیت ۵ — رعایت حقوق دیگران در جنگ ۶۴

۱۰۳ صفحه ۱۰۳ · فعالیت ۱ — گنبد سلطانیه و مسجد جامع ورامین ... ۶۵

۱۰۴ صفحه ۱۰۵ · فعالیت ۲ — چرا «پیروزی فرهنگ بر شمشیر»؟ ... ۶۵

۱۰۵ صفحه ۱۰۵ · فعالیت ۳ — کاربرگهٔ ۱۱: آثار عصر ایلخانی و تیموری ... ۶۵

۱۰۶ صفحه ۱۰۵ · فعالیت ۴ — پابرجا ماندن ایران پس از هجوم‌ها ... ۶۶

۱۰۷ صفحه ۱۰۶ · به کار ببندیم ۱ — روزنامهٔ دیواری دربارهٔ یک اثر تاریخی ... ۶۶

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۹۸ صفحه ۹۵ فعالیت ۱

۱ــ آیا به نظر شما علت هجوم مغولان به ایران فقط قتل اعضای کاروان تجاری آنها بود؟

خیر. قتل اعضای کاروان تجاری مغول به دستور حاکم یکی از شهرهای ایران تنها بهانهٔ چنگیزخان برای حمله بود، اما علت‌های اصلی دیگری هم داشت:

- افزایش جمعیت قبایل مغول و کمبود مراتع و فقر زندگی بیابان‌گردی که آنها را به غارت یکدیگر و همسایگان وامی‌داشت؛
- متحد و قدرتمند شدن مغولان زیر فرمان چنگیز و طمع آنها به ثروت سرزمین‌های آباد (پس از غارت پکن)؛
- ضعف حکومت خوارزمشاهیان، نبود تسلط آنها بر فرمانروایان محلی و به رسمیت نشناختن آنان از سوی خلیفهٔ عباسی؛
- ثروت و آبادانی شهرهای ایران و نبود اتحاد میان حاکمان آن.

۹۹ صفحه ۹۵ فعالیت ۲

۲ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۱۰) نمودار علت و معلول را در کلاس انجام دهید.

با مطالعهٔ دقیق بخش خوارزمشاهیان درس ۱۲ و مطالب درس ۱۴ و اطلاعاتی که از سایر منابع دارید، علت‌های حملهٔ مغول‌ها به کشور ایران را دسته‌بندی کنید و مختصراً بنویسید.

معلول: هجوم مغول‌ها به سرزمین ایران و اشغال و تخریب آن.

علت‌های مربوط به مبدأ (مغول‌ها و مغولستان)	علت‌های مربوط به مقصد (ایران و ایرانیان)
افزایش جمعیت قبایل مغول و کمبود مراتع	ضعیف بودن حکومت خوارزمشاهیان و تسلط نداشتن بر فرمانروایان محلی
آب و هوای سرد و خشک مغولستان و فقر زندگی کوچ‌نشینی و دامداری	نبود پشتیبانی خلیفهٔ عباسی که خوارزمشاهیان را به رسمیت نمی‌شناخت
متحد شدن قبایل مغول و تشکیل حکومتی نیرومند و ارتشی جنگجو به رهبری چنگیز	اختلاف و نبود اتحاد میان حاکمان و سرداران ایرانی
عادت به غارت و طمع به ثروت سرزمین‌های آباد (مانند پکن)	ثروت و آبادانی شهرها و کم‌توجهی به دفاع از آنها
بهانه‌ای مثل کشته‌شدن بازرگانان مغول در یکی از شهرهای ایران	ترس و فرار سلطان محمد خوارزمشاه که روحیهٔ سپاهیان و مردم را ضعیف کرد

۱۰۰ صفحه ۹۵ فعالیت ۳

۳ــ از متن‌های شمارهٔ (۱) و (۲) چه چیزی دربارهٔ حملهٔ مغول‌ها استنباط می‌کنید؟

(۱) عطاملک جوینی در «تاریخ جهانگشا»، هجوم مغولان به شهر بخارا را از زبان یکی از اهالی آن شهر چنین روایت می‌کند: «آمدند و کندند و سوختند و کشتند و بردند و رفتند.»

(۲) کمال‌الدین اصفهانی، شاعر ایرانی که به دست مغول‌ها کشته شد، حملهٔ مغولان به شهر اصفهان را چنین به نظم کشیده بود: «دی بر سر هر مرده دو صد شیون بود / امروز یکی نیست که بر صد بگرید»

از این دو متن برمی‌آید که حملهٔ مغول‌ها بسیار ویرانگر و بی‌رحمانه بود. آنان شهرها را می‌کندند و ویران می‌کردند، می‌سوزاندند، مردم را می‌کشتند، اموال را غارت می‌کردند و می‌رفتند. شمار کشته‌شدگان چنان زیاد بود که دیگر کسی باقی نمانده بود که بر کشته‌ها گریه کند؛ یعنی دیروز برای هر مرده دویست نفر شیون می‌کردند و امروز یک نفر هم نیست که برای صد کشته بگرید. این کشتار عمومی و نابودی شهرها آسیب بزرگی به مردم و فرهنگ ایران زد.

۱۰۱ صفحه ۹۵ فعالیت ۴

٤ــ به نقشه دقت کنید و بگویید کدام ولایات ایران مورد هجوم لشکریان چنگیزخان مغول قرار گرفتند.

با توجه به مسیرهای سپاه چنگیزخان روی نقشه، این ولایات و شهرهای ایران مورد هجوم قرار گرفتند:

- خراسان و شهرهای آن (مانند نیشابور و هرات) و ماوراءالنهر و خوارزم در شمال‌شرق؛
- مناطق شمالی و مرکزی ایران از جمله طبرستان (کنار دریای خزر) و ری؛
- آذربایجان و شهرهای آن مانند مراغه، تبریز، مرند، اردبیل و نخجوان؛
- مناطق غرب و مرکز مانند همدان، کرمانشاه و اصفهان.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۰۲ صفحه ۹۹ فعالیت ۵

۵ــ به نظر شما آیا انسان‌ها در هنگام جنگ نیز باید حقوق دیگران را رعایت کنند؟ چگونه؟ آیا آنها اجازه دارند به غیرنظامیان و آثار فرهنگی و بناهای تاریخی یک کشور صدمه بزنند؟ گفت‌وگو کنید.

بله، انسان‌ها در جنگ نیز باید حقوق دیگران را رعایت کنند. جنگ نباید بهانه‌ای برای ظلم و نابودی بی‌دلیل باشد. رعایت حقوق در جنگ به این صورت است:

- به غیرنظامیان (زنان، کودکان، پیرمردان و مردم عادی) آسیب نزنند و آنها را نکشند و غارت نکنند؛

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

- با اسیران و مجروحان به‌خوبی رفتار شود و بیمارستان‌ها، مدرسه‌ها، مسجدها و مراکز امدادی هدف حمله قرار نگیرند؛
- آثار فرهنگی، کتابخانه‌ها و بناهای تاریخی را که میراث همهٔ انسان‌هاست ویران نکنند؛
- به قراردادها و قوانین بین‌المللی و دستورهای دین پایبند باشند.

پس هیچ‌کس اجازه ندارد به غیرنظامیان و آثار فرهنگی و بناهای تاریخی صدمه بزند. در حملهٔ چنگیز و تیمور که مردم کشته و کتابخانه‌ها و مدرسه‌ها ویران شد، این حقوق نادیده گرفته شد و ایران آسیب فراوان دید.

۱۰۳ صفحه ۱۰۳ فعالیت ۱

۱ــ به تصویر گنبد سلطانیه و مسجد جامع ورامین دقت کنید. شباهت‌های آنها چیست؟ از کدام فنون معماری و هنرها، به منظور ساختن و زیباسازی آنها استفاده شده است؟

شباهت‌ها: هر دو بنا مربوط به دورهٔ ایلخانان هستند؛ هر دو گنبدهای بزرگ و بلند و ایوان‌های مرتفع دارند، با آجر و کاشی ساخته شده‌اند و در تزیین آنها از گچ‌بری و کاشی‌کاری استفاده شده است. این بناها از نظر عظمت و بلندی گنبدها و ایوان‌ها کم‌نظیرند.

فنون و هنرها: فن ساخت گنبد و ایوان و برج (معماری)، آجرکاری، گچ‌بری، کاشی‌کاری (تزیین با کاشی‌های رنگی به‌ویژه فیروزه‌ای) و خوشنویسی (کتیبه‌ها). این‌ها حکایت از ذوق و نبوغ معماران ایرانی دارد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۰۴ صفحه ۱۰۵ فعالیت ۲

۲ــ چرا عنوان این درس پیروزی فرهنگ بر شمشیر انتخاب شده است؟ توضیح دهید.

چون مغولان با شمشیر و زور بر ایران چیره شدند و شهرها را ویران کردند، اما فرهنگ و تمدن ایرانی ـ اسلامی در برابر آنها شکست نخورد، بلکه بر آنها غلبه کرد. بزرگان و دانشمندان ایرانی مانند خواجه نصیرالدین توسی، خواجه رشیدالدین فضل‌الله و برادران جوینی به مغول‌ها نزدیک شدند، از خونریزی کاستند و راه و رسم کشورداری و فرهنگ ایرانی ـ اسلامی را به آنان آموختند. در نتیجه ایلخانان مسلمان شدند و به جای ویران‌کردن، به آبادانی شهرها، ساختن بناهای بزرگ (مثل گنبد سلطانیه)، رصدخانه و مدرسه و حمایت از علم و ادب پرداختند. جانشینان تیمور نیز به هنر و ادب فارسی خدمت کردند. پس در نهایت فرهنگ بر شمشیر پیروز شد.

۱۰۵ صفحه ۱۰۵ فعالیت ۳

۳ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۱۱) بررسی آثار عصر ایلخانی و تیموری را انجام دهید.

هنرمندان و معماران ایرانی در دوران حکومت‌های ایلخانی و تیموریان آثار ارزشمندی در رشته‌های گوناگون خلق کردند. به آثار زیر خوب دقت کنید و بگویید هر اثر نشانگر کدام هنر و یا معماری است.

اثر	هنر یا معماری
محراب مسجد جامع بسطام که با گچ تزیین شده است	گچ‌بری
سردر اصلی مسجد جامع یزد که در دورهٔ تیموری ساخته و با کاشی تزیین شده است	کاشی‌کاری
صفحه‌ای از شاهنامهٔ بایسنقری که توسط بایسنقر، شاهزادهٔ هنرمند و هنردوست تیموری به وجود آمد	نگارگری (نقاشی)
ظرف سفالی لعابی و نقش‌دار متعلق به قرن ۸ ق	سفالگری
پارچ شیشه‌ای متعلق به قرن ۸ ق	شیشه‌گری
کاسهٔ برنجی متعلق به قرن ۸ ق که نقره‌کوبی و حکاکی شده است	فلزکاری
بشقاب سفالی متعلق به قرن ۹ ق، منقش و دارای لعاب فیروزه‌ای براق	سفالگری
صفحه‌ای از نسخهٔ خطی قرآن متعلق به قرن ۹ ق، طلاکوبی شده و با آبرنگ مات، حاشیه‌های آن نقاشی شده است	تذهیب (کتاب‌آرایی)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۰۶ صفحه ۱۰۵ فعالیت ۴

٤ــ چرا کشور ایران با وجود آن همه هجوم‌های وحشیانهٔ مغول‌ها و تیموریان پابرجا ماند؟

چون فرهنگ و تمدن ایرانی ـ اسلامی ریشه‌های عمیق و محکمی داشت و مردم ایران به اسلام و زبان و فرهنگ خود پایبند ماندند. بزرگان و دانشمندان ایرانی با تدبیر خود مغولان را با فرهنگ ایرانی آشنا کردند و آنان را از ویرانگری بازداشتند؛ ایلخانان مسلمان شدند و خود به بازسازی ویرانی‌ها پرداختند. وزیران ایرانی مثل رشیدالدین و جوینی در امور اداری و آبادانی نقش مهمی داشتند و مردم نیز با تلاش و پایداری شهرها را دوباره ساختند. آثار علمی، ادبی و هنری فراوانی مانند آثار سعدی، مولوی و حافظ پدید آمد. به این ترتیب ایران ایستاد و فرهنگ آن بر شمشیر مهاجمان غلبه کرد.

۱۰۷ صفحه ۱۰۶ به کار ببندیم ۱

یکی از فعالیت‌های زیر را انتخاب کنید و انجام دهید.

۱ــ به‌طور گروهی دربارهٔ یکی از آثار هنری، معماری، ادبی و... که در این فصل به آن اشاره شد (برای مثال مسجد گوهرشاد، گنبد سلطانیه، رصدخانهٔ سمرقند و...) تحقیق کنید و سپس اطلاعات و تصاویر مربوط به آن را به‌صورت روزنامهٔ دیواری نمایش دهید.

پاسخ نمونه برای روزنامهٔ دیواری (هر گروه می‌تواند اثر دیگری انتخاب کند):

مسجد گوهرشاد (مشهد): این مسجد را گوهرشاد، همسر شاهرخ تیموری، که زنی نیکوکار و علاقه‌مند به عمران و آبادی بود، در کنار حرم امام رضا (ع) در مشهد ساخت. شاهرخ پسر تیمور بود که برخلاف پدر به جنگ و خونریزی ادامه نداد و به هنر و ادب توجه داشت و هرات را پایتخت کرد. مسجد گوهرشاد ایوان‌های بلند، گنبد بزرگ و کاشی‌کاری بسیار زیبا دارد و نمونه‌ای از معماری دورهٔ تیموری و ذوق و هنر معماران ایرانی است. گوهرشاد بناهای دیگری هم در هرات و مشهد ساخت.

(فعالیت ۲ این بخش، نقاشی‌کردن یکی از بناهای تاریخی دورهٔ ایلخانی یا تیموری است که عملی و اختیاری است.)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل نهم

آسیا، پهناورترین قاره

فهرست

۱۰۸ صفحه ۱۰۸ · پرسش درون متن — اقیانوس‌های اطراف آسیا و نقشه‌خوانی ۶۹

۱۰۹ صفحه ۱۰۹ · فعالیت ۱ — مقایسهٔ وسعت قاره‌ها ۶۹

۱۱۰ صفحه ۱۱۰ · پرسش درون متن — فلات‌ها و رشته‌کوه‌های بلند آسیا ۷۰

۱۱۱ صفحه ۱۱۰ · پرسش درون متن — جلگهٔ سیبری ۷۰

۱۱۲ صفحه ۱۱۱ · پرسش درون متن — دلتای بنگال ۷۰

۱۱۳ صفحه ۱۱۲ · پرسش درون متن — مجمع‌الجزایر ژاپن، فیلیپین و اندونزی ۷۰

۱۱۴ صفحه ۱۱۲ · فعالیت ۲ — کاربرگهٔ ۱۲: نقشهٔ قارهٔ آسیا ۷۱

۱۱۵ صفحه ۱۱۲ · فعالیت ۳ — تعداد جزیره‌های فیلیپین ۷۲

۱۱۶ صفحه ۱۱۴ · فعالیت ۴ — سردی هوای تبت ۷۲

۱۱۷ صفحه ۱۱۴ · فعالیت ۵ — جهت وزش بادهای موسمی ۷۲

۱۱۸ صفحه ۱۱۴ · فعالیت ۶ — نفوذ نکردن بادهای موسمی به آسیای مرکزی ۷۲

۱۱۹ صفحه ۱۱۴ · فعالیت ۷ — گرمی هوای جنوب آسیا ۷۳

۱۲۰ صفحه ۱۱۴ · فعالیت ۸ — بادهای مؤثر بر ایران ۷۳

۱۲۱ صفحه ۱۱۴ · فعالیت ۹ — سردترین، پربارش‌ترین و خشک‌ترین مناطق آسیا ۷۳

۱۲۲ صفحه ۱۱۵ · پرسش درون متن — ترتیب جمعیت قاره‌ها ۷۳

۱۲۳ صفحه ۱۱۶ · فعالیت ۱ — پراکندگی جمعیت در آسیا ۷۴

۱۲۴ صفحه ۱۲۰ · فعالیت ۲ — جاذبه‌های گردشگری آسیا ۷۴

۱۲۵ صفحه ۱۲۰ · فعالیت ۳ — کالاهای ساخت کشورهای مختلف ۷۵

۱۲۶ صفحه ۱۲۰ · فعالیت ۴ — بازی‌های آسیایی ۷۶

۱۲۷ صفحه ۱۲۱ · فعالیت ۵ — استفاده از اطلس ۷۶

۱۲۸ صفحه ۱۲۲ · به کار ببندیم — تحقیق دربارهٔ موضوعی از آسیا یا یک شخصیت آسیایی ۷۷

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۰۸ صفحه ۱۰۸ پرسش درون متن

آیا می‌توانید بگویید قارهٔ آسیا از سه طرف به کدام اقیانوس‌ها محدود می‌شود؟ روی نقشه نام اقیانوس‌ها را بنویسید.

روی نقشه، رشته‌کوه اورال را نشان دهید. تنگهٔ برینگ را پیدا کنید.

قارهٔ آسیا از سه طرف به این اقیانوس‌ها محدود می‌شود:

- از شمال: اقیانوس منجمد شمالی؛
- از شرق: اقیانوس آرام؛
- از جنوب: اقیانوس هند.

رشته‌کوه اورال در غرب آسیا و در کشور روسیه، از شمال به جنوب کشیده شده و مرز بین دو قارهٔ آسیا و اروپا است. تنگهٔ برینگ در شمال‌شرقی آسیا (میان روسیه و آلاسکا) قرار دارد و آسیا را از قارهٔ آمریکای شمالی جدا می‌کند؛ کانال سوئز نیز آسیا را از افریقا جدا می‌کند.

۱۰۹ صفحه ۱۰۹ فعالیت ۱

۱ــ با توجه به نمودار، وسعت قاره‌ها را با یکدیگر مقایسه کنید.

بر اساس نمودار، آسیا با حدود ۴۴ میلیون کیلومتر مربع وسیع‌ترین قارهٔ جهان است. ترتیب قاره‌ها از نظر وسعت (از بزرگ به کوچک) چنین است:

رتبه	قاره	وسعت تقریبی (میلیون کیلومتر مربع)
۱	آسیا	۴۴
۲	افریقا	۳۰
۳	آمریکای شمالی	۲۴
۴	آمریکای جنوبی	۱۸
۵	قطب جنوب	۱۴
۶	اروپا	۱۰
۷	استرالیا و اقیانوسیه	۹

آسیا حدود چهار برابر اروپا و حدود پنج برابر استرالیا و اقیانوسیه است؛ اروپا و استرالیا از کوچک‌ترین قاره‌های جهان‌اند.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۱۰ صفحه ۱۱۰ پرسش درون متن

۱ــ فلات‌های بلند و کوه‌های مرتفع: ... این فلات‌ها را که از غرب به شرق آسیا کشیده شده‌اند، روی نقشه نشان دهید.

در حاشیهٔ این فلات‌ها، رشته‌کوه‌های مرتفعی قرار دارند. چند رشته‌کوه بلند آسیا را نام ببرید.

فلات‌های بلند آسیا از غرب به شرق عبارت‌اند از: **فلات آناتولی (ترکیه)، فلات ایران، فلات تبت و فلات مغولستان**.

چند رشته‌کوه بلند آسیا: هیمالیا (با بلندترین قلهٔ جهان، اورست)، قراقرم، هندوکش، پامیر، تیان‌شان، آلتای، زاگرس و البرز (در ایران)، قفقاز و توروس (در ترکیه).

۱۱۱ صفحه ۱۱۰ پرسش درون متن

روی نقشه به جلگهٔ سیبری در شمال آسیا توجه کنید. این جلگه از آبرفت کدام رود پدید آمده است؟

جلگهٔ بزرگ سیبری از آبرفت رودهای سیبری، به‌ویژه رود **ینی‌سئی** (و رودهای دیگر مانند اُب) پدید آمده است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۱۲ صفحه ۱۱۱ پرسش درون متن

اکنون دوباره به نقشه دقت کنید. دلتای بنگال از آبرفت کدام رودها پدید آمده است؟ این دلتا قسمت اعظم خاک کدام کشور را تشکیل می‌دهد؟

دلتای بنگال از آبرفت دو رود **گنگ** و **برهماپوترا** پدید آمده است. این دلتا قسمت اعظم خاک کشور **بنگلادش** را تشکیل می‌دهد.

۱۱۳ صفحه ۱۱۲ پرسش درون متن

مجمع‌الجزایر ژاپن، فیلیپین و اندونزی را روی نقشه پیدا و مشاهده کنید.

- **ژاپن:** در شرق آسیا و کنارهٔ اقیانوس آرام، شرق کشورهای چین و کره (چهار جزیرهٔ بزرگ هونشو، هوکایدو، کیوشو و شیکوکو)؛
- **فیلیپین:** در جنوب‌شرقی آسیا، جنوب شرقی چین و جنوب تایوان، در غرب اقیانوس آرام؛

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

- **اندونزی:** در جنوب‌شرقی آسیا، دو سوی خط استوا و میان اقیانوس هند و اقیانوس آرام (جزیره‌های سوماترا، جاوه، کالیمانتان و ...).

۱۱۴ صفحه ۱۱۲ **فعالیت ۲**

۲ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۱۲) نقشهٔ قارهٔ آسیا را در کلاس کامل کنید.

۱ــ روی نقشه، نام مکان‌های مورد نظر را بنویسید: نام اقیانوس‌های اطراف قارهٔ آسیا؛ نام دریاها و خلیج‌ها؛ نام رشته‌کوهی که آسیا را از اروپا جدا می‌کند؛ نام فلات‌های بلند آسیا از مغرب به مشرق؛ نام رشته‌کوه و بلندترین قلهٔ آسیا؛ نام دو شبه‌جزیرهٔ وسیع آسیا؛ دلتای بنگال؛ رودهای مهم آسیا.

۲ــ نقشه را به دلخواه رنگ‌آمیزی کنید.

نام‌هایی که باید روی نقشه نوشته شود (رنگ‌آمیزی نقشه کاری عملی و دلخواه است):

موضوع	نام‌ها
اقیانوس‌ها	منجمد شمالی (شمال)، آرام (شرق)، هند (جنوب)
دریاها و خلیج‌ها	دریای مدیترانه، سیاه، خزر، سرخ، عرب (در شمال اقیانوس هند)، دریای چین جنوبی، دریای ژاپن، خلیج فارس، دریای عمان، خلیج بنگال
رشته‌کوهی که آسیا را از اروپا جدا می‌کند	اورال
فلات‌های بلند (از غرب به شرق)	آناتولی، ایران، تبت، مغولستان
رشته‌کوه و بلندترین قله	رشته‌کوه هیمالیا؛ قلهٔ اورست (۸۸۴۸ متر)
دو شبه‌جزیرهٔ وسیع	شبه‌جزیرهٔ عربستان و شبه‌جزیرهٔ هند
دلتا	دلتای بنگال (رودهای گنگ و برهماپوترا؛ در بنگلادش)
رودهای مهم	دجله، فرات، سند، گنگ، آمودریا، سیردریا، ینی‌سئی، یانگ‌تسه‌کیانگ

هم‌چنین روی نقشه جلگه‌های سیبری، سند و گنگ، چین و بیابان گبی را می‌توان مشخص کرد.

۱۱۵ صفحه ۱۱۲ فعالیت ۳

۳ــ تحقیق کنید کشور فیلیپین از چند جزیره تشکیل شده است.

کشور فیلیپین مجمع‌الجزایری در جنوب‌شرقی آسیا و کنارهٔ اقیانوس آرام است و بر پایهٔ منابع معتبر از حدود **۷۶۴۱ جزیره** (بیش از ۷۰۰۰ جزیره) تشکیل شده است. بیشتر جمعیت آن در چند جزیرهٔ بزرگ مانند لوزون و میندانائو زندگی می‌کنند. این کشور به دلیل قرار گرفتن در منطقهٔ آتشفشانی و پرزلزله، همواره در معرض زمین‌لرزه و فوران آتشفشان است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۱۶ صفحه ۱۱۴ فعالیت ۴

با توجه به نقشهٔ آب و هوا در صفحهٔ قبل به پرسش‌ها پاسخ دهید:

٤ــ چرا هوای تبت مانند نواحی قطبی و شمال آسیا سرد است؟

چون فلات تبت بسیار مرتفع است (به‌طور متوسط بیش از ۴۰۰۰ متر) و با افزایش ارتفاع، دمای هوا کاهش می‌یابد. همچنین کوه‌های هیمالیا در جنوب آن مانع رسیدن هوای گرم و بادهای باران‌آور به آن می‌شوند. بنابراین هوای تبت، با اینکه در عرض جغرافیایی پایین‌تری قرار دارد، مانند نواحی قطبی سرد است.

۱۱۷ صفحه ۱۱۴ فعالیت ۵

۵ــ بادهای موسمی از سمت کدام اقیانوس‌ها به مشرق و جنوب شرقی آسیا می‌وزند؟

بادهای موسمی در اواخر بهار و تابستان از سوی **اقیانوس هند** (به جنوب و جنوب‌شرقی آسیا) و **اقیانوس آرام** (به مشرق و جنوب‌شرقی آسیا) به‌سوی خشکی می‌وزند و باران فراوان می‌آورند.

۱۱۸ صفحه ۱۱۴ فعالیت ۶

٦ــ چرا بادهای موسمی نمی‌توانند به آسیای مرکزی و بیابان گُبی نفوذ کنند؟

چون آسیای مرکزی و بیابان گبی بسیار از اقیانوس‌ها دور است و بادهای موسمی پیش از رسیدن به آنجا رطوبت خود را از دست می‌دهند. افزون بر این، رشته‌کوه‌های بلندی مانند هیمالیا و فلات‌های مرتفع در مسیر این بادها قرار دارند و مانع عبور آنها به درون قاره می‌شوند؛ از این رو آن نواحی خشک‌اند.

۱۱۹ صفحه ۱۱۴ فعالیت ۷

۷ــ چرا سرزمین‌های جنوب آسیا در بیشتر مواقع سال آب و هوای گرم دارند؟

چون این سرزمین‌ها به استوا و مدار رأس‌السرطان نزدیک‌اند و در عرض‌های جغرافیایی پایین قرار دارند، پس نور خورشید تقریباً عمود به آنها می‌تابد و گرمای بیشتری دریافت می‌کنند. افزون بر آن، رشته‌کوه‌های هیمالیا مانع ورود هوای سرد شمال به این منطقه می‌شوند و دریاهای گرم اطراف نیز بر گرمی و رطوبت هوا می‌افزایند.

۱۲۰ صفحه ۱۱۴ فعالیت ۸

۸ــ وزش کدام‌یک از بادها، کشور ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟

کشور ما بیشتر تحت تأثیر **بادهای باران‌آور غربی** و **بادهای باران‌آور مدیترانه‌ای** قرار دارد که رطوبت را از غرب به ایران می‌آورند و موجب بارش در نواحی غربی و شمالی کشور می‌شوند.

۱۲۱ صفحه ۱۱۴ فعالیت ۹

۹ــ یکی از سردترین، پربارش‌ترین و خشک‌ترین مناطق قارهٔ آسیا را نام ببرید.

- **سردترین:** سیبری (شمال آسیا، نزدیک قطب شمال)؛
- **پربارش‌ترین:** مشرق، جنوب و جنوب‌شرقی آسیا که در معرض بادهای موسمی‌اند (مانند بنگلادش، شمال‌شرقی هند و اندونزی)؛
- **خشک‌ترین:** بیابان گبی در آسیای مرکزی و بیابان‌های عربستان و فلات ایران.

۱۲۲ صفحه ۱۱۵ پرسش درون متن

روی نمودار، جمعیت قاره‌ها را با یکدیگر مقایسه کنید و آنها را به ترتیب جمعیت نام ببرید.

ترتیب قاره‌ها از نظر جمعیت (از زیاد به کم):

1. آسیا (حدود ۴۰۰۰ میلیون نفر و بیش از ۶۰ درصد جمعیت جهان)
2. افریقا
3. اروپا
4. آمریکای شمالی

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

5. آمریکای جنوبی
6. اقیانوسیه (استرالیا)
7. قطب جنوب (بدون ساکن دائمی)

۱۲۳ صفحه ۱۱۶ فعالیت ۱

۱ــ نقشهٔ پراکندگی جمعیت در آسیا را با نقشهٔ ناهمواری‌ها و آب و هوا بر هم منطبق و مقایسه کنید:
الف) چرا در مشرق و جنوب شرقی آسیا تراکم جمعیت زیاد است؟
ب) کدام نواحی آسیا بسیار کم‌جمعیت یا خالی از جمعیت است؟ چرا؟

الف) مشرق و جنوب‌شرقی آسیا جلگه‌های پهناور و حاصلخیزی دارد (جلگه‌های چین، گنگ و سند، دلتاها و ...). این نواحی در معرض بادهای موسمی و باران فراوان‌اند، رودهای پرآب دارند و آب و هوایشان برای کشاورزی و کشت برنج مناسب است. بنابراین غذا و آب کافی برای جمعیت انبوه فراهم است و مردم در آنجا متراکم زندگی می‌کنند.

ب) نواحی بسیار کم‌جمعیت یا خالی از جمعیت:

- شمال آسیا (سیبری) به دلیل سرمای شدید و یخبندان طولانی؛
- فلات تبت و کوه‌های هیمالیا به دلیل ارتفاع زیاد و سرما؛
- بیابان گبی در آسیای مرکزی و بیابان‌های عربستان به دلیل خشکی، گرمای شدید و کمبود آب.

۱۲۴ صفحه ۱۲۰ فعالیت ۲

۲ــ حدس بزنید، تصاویر (۲) و (٤) کدام جاذبه‌های گردشگری آسیا هستند. دربارهٔ این بناها اطلاعاتی به دست بیاورید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

به نظر می‌رسد دو جاذبهٔ مشهور آسیا باشند:

- **تاج‌محل (هند):** آرامگاهی مرمرین در شهر آگرا که در قرن یازدهم هجری (قرن هفدهم میلادی) به دستور شاه‌جهان، پادشاه گورکانیان هند، برای همسرش ساخته شد و از شاهکارهای معماری اسلامی ـ هندی است؛
- **دیوار بزرگ چین:** دیواری دفاعی و بسیار طولانی در شمال چین (هزاران کیلومتر) که برای دفاع در برابر هجوم اقوام شمالی ساخته شد و هر سال گردشگران بسیاری را جذب می‌کند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۲۵ صفحه ۱۲۰ فعالیت ۳

۳ــ با راهنمایی خانواده حداقل ۱۰ الی ۱۵ مورد از اجناس و کالاهایی را که از آنها استفاده می‌کنید، انتخاب کنید و ببینید تولید کدام کشور است. آیا در نمونهٔ خود به کالاهای ساخت کشور چین نیز برخورد کردید؟

نمونهٔ پاسخ (بسته به کالاهای هر خانه متفاوت است):

کالا	کشور سازنده
تلفن همراه	چین / کرهٔ جنوبی
تلویزیون	کرهٔ جنوبی / ایران
یخچال	ایران / کرهٔ جنوبی
ماشین لباسشویی	ایران / کرهٔ جنوبی
جاروبرقی	ایران / ژاپن
دوچرخه	چین
اسباب‌بازی	چین
کیف و کفش	ایران / چین
لوازم‌التحریر (خودکار، دفتر)	ایران / چین
رایانه (لپ‌تاپ)	چین
ساعت مچی	چین / ژاپن
دوربین	ژاپن
لامپ کم‌مصرف (ال‌ای‌دی)	چین / ایران
پوشاک	ایران / ترکیه / چین

بله، در میان کالاهای خانه معمولاً چند مورد ساخت چین وجود دارد؛ زیرا چین کالاهای صنعتی بسیار متنوعی تولید و به کشورهای مختلف جهان صادر می‌کند.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۲۶ صفحه ۱۲۰ فعالیت ۴

٤ــ یکی از جلوه‌های دوستی و روابط بین کشورها در آسیا، بازی‌های آسیایی است که هر چهار سال یک‌بار در یک کشور برگزار می‌شود. دربارهٔ این بازی‌ها چه می‌دانید؟ آخرین بازی آسیایی در چه سالی و در کجا برگزار شد؟ بازی بعدی در کجا برگزار خواهد شد؟

بازی‌های آسیایی بزرگ‌ترین رویداد ورزشی قارهٔ آسیا پس از المپیک است و ورزشکاران کشورهای آسیایی در رشته‌های گوناگون در آن رقابت می‌کنند. نخستین دوره در سال ۱۹۵۱ میلادی (۱۳۳۰ شمسی) در دهلی‌نو (هند) برگزار شد و از آن پس هر چهار سال یک‌بار در یکی از کشورهای آسیایی برگزار می‌شود. ایران نیز از کشورهای شرکت‌کننده و میزبان دورهٔ هفتم (تهران، ۱۹۷۴) بوده است.

- آخرین دوره: بیستمین بازی‌های آسیایی در شهرهای آیچی و ناگویا (ژاپن) در سال ۲۰۲۶ میلادی (۱۴۰۵ شمسی)؛ پیش از آن، دورهٔ نوزدهم در هانگژو (چین) برگزار شده بود؛
- دورهٔ بعدی: بیست‌ویکمین بازی‌ها در سال ۲۰۳۰ میلادی (۱۴۰۹ شمسی) در دوحه (قطر).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۲۷ صفحه ۱۲۱ فعالیت ۵

٥ــ اطلس جهان را باز کنید، ورق بزنید و به این پرسش‌ها پاسخ دهید.

ــ در ابتدای اطلس، فهرست و نام قاره‌ها نوشته شده است. نام آنها را بنویسید. اگر در این بخش مساحت و جمعیت قاره‌ها نوشته شده، آنها را پیدا کنید و بخوانید.

ــ نقشه‌های طبیعی و سیاسی جهان را روی اطلس پیدا و مشاهده کنید.

ــ برخی از اطلاعاتی را که روی نقشهٔ طبیعی جهان مشاهده می‌کنید، اما روی نقشهٔ سیاسی جهان وجود ندارد، بیان کنید.

ــ در اطلس شما چند نقشه از قارهٔ آسیا وجود دارد؟ هر یک چه تفاوتی با دیگری دارد؟

ــ آیا در اطلس شما به جز نقشه‌های طبیعی و سیاسی، نقشه‌های دیگری وجود دارد؟ چه نوع نقشه‌هایی؟

نام قاره‌ها: آسیا، افریقا، اروپا، آمریکای شمالی، آمریکای جنوبی، اقیانوسیه (استرالیا) و قطب جنوب. مساحت و جمعیت قاره‌ها را (مثلاً آسیا حدود ۴۴ میلیون کیلومتر مربع و بیش از ۴ میلیارد نفر) از جدول اطلس بخوانید.

نقشهٔ طبیعی و سیاسی: هر دو را در اطلس پیدا کنید. نقشهٔ طبیعی با رنگ‌های گوناگون ارتفاع زمین، رشته‌کوه‌ها، فلات‌ها، جلگه‌ها، رودها، دریاچه‌ها و عمق دریاها را نشان می‌دهد و اطلاعات کمی از شهرها و کشورها دارد؛ اما نقشهٔ سیاسی مرز کشورها، ایالت‌ها و استان‌ها، پایتخت‌ها و شهرهای مهم را نشان می‌دهد. پس ارتفاع و عمق (رنگ‌بندی ناهمواری‌ها) و نام کوه‌ها و رودها در نقشهٔ طبیعی هست و در نقشهٔ سیاسی نیست.

تعداد نقشه‌های آسیا و انواع دیگر نقشه: معمولاً دست‌کم دو نقشه (طبیعی و سیاسی) از آسیا در اطلس هست و ممکن است نقشه‌های جزئی‌تر از مناطق آسیا هم باشد. نقشه‌های دیگر اطلس: آب و هوا، پوشش گیاهی، پراکندگی جمعیت، ادیان و زبان‌ها، منابع و فعالیت‌های اقتصادی، نقشه‌های تاریخی.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۲۸ صفحه ۱۲۲ به کار ببندیم

یکی از دو مورد پیشنهادی زیر را انتخاب و تحقیق کنید:

الف) دربارهٔ یکی از موضوعات قارهٔ آسیا (برای مثال جمعیت چین و هند، یکی از جاذبه‌های گردشگری آسیا، کشت برنج، هیمالیا و اورست، زلزله و سونامی در جنوب شرقی آسیا و ...) تحقیق و یک روزنامهٔ دیواری درست کنید و در مدرسه به نمایش بگذارید.

ب) تصویر روبه‌رو یکی از شخصیت‌های قارهٔ آسیا را نشان می‌دهد. حدس بزنید این فرد کیست؟ دربارهٔ زندگی و فعالیت‌های او تحقیق کنید و یک یا دو صفحه مطلب بنویسید و در کلاس بخوانید.

الف) نمونهٔ مطلب روزنامهٔ دیواری دربارهٔ کشت برنج در آسیا: برنج مهم‌ترین محصول کشاورزی آسیا و غذای اصلی مردم این قاره است و حدود ۹۰ درصد برنج جهان در آسیا تولید و در همین قاره مصرف می‌شود. کشت برنج به آب فراوان و هوای گرم و مرطوب نیاز دارد؛ از این رو در مشرق، جنوب و جنوب‌شرقی آسیا که بادهای موسمی باران فراوان می‌آورند و جلگه‌ها و دلتاهای حاصلخیز دارند، رواج یافته است. در جاهای کوهستانی کشاورزان برنج را به‌صورت پلکانی روی دامنه‌ها می‌کارند. چین، هند و اندونزی از تولیدکنندگان بزرگ برنج‌اند. می‌توانید تصویر مزرعه‌های پلکانی برنج و نقشهٔ پراکندگی بارش را کنار آن بچسبانید.

ب) نمونه: اگر تصویر مربوط به «مهاتما گاندی» باشد: موهانداس کرمچند گاندی (زادهٔ ۱۸۶۹ میلادی در هند) رهبر مبارزهٔ مردم هند با استعمار انگلیس بود. او با روش مبارزهٔ بدون خشونت (نافرمانی مدنی، تحریم کالاهای انگلیسی و راهپیمایی نمک) مردم هند را برای استقلال بسیج کرد و هند در سال ۱۹۴۷ میلادی به استقلال رسید. گاندی در سال ۱۹۴۸ به دست یک افراطی ترور شد و در جهان به‌عنوان نماد صلح و مبارزهٔ بی‌خشونت شناخته می‌شود.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل دهم

منطقهٔ جنوب‌غربی آسیا و جایگاه ایران در آن

فهرست

۱۲۹ صفحه ۱۲۴ · فعالیت ۱ — مثلث منطقهٔ جنوب‌غربی آسیا ... ۷۹

۱۳۰ صفحه ۱۲۴ · فعالیت ۲ — قاره‌های متصل به منطقه ۷۹

۱۳۱ صفحه ۱۲۴ · فعالیت ۳ — دریاها و اقیانوس‌های مهم منطقه ... ۷۹

۱۳۲ صفحه ۱۲۴ · فعالیت ۴ — دو کشور وسیع منطقه ۸۰

۱۳۳ صفحه ۱۲۵ · پرسش درون متن — رودهای سازندهٔ جلگه‌های بین‌النهرین و سند ... ۸۰

۱۳۴ صفحه ۱۲۶ · فعالیت ۵ — انواع آب و هوا در آسیای جنوب غربی ... ۸۰

۱۳۵ صفحه ۱۲۷ · فعالیت ۶ — پرجمعیت‌ترین کشورهای منطقه ... ۸۱

۱۳۶ صفحه ۱۲۷ · فعالیت ۷ — مثال برای هر گروه زبانی ۸۱

۱۳۷ صفحه ۱۲۷ · فعالیت ۸ — وسیع‌ترین کشور منطقه و جمعیت آن ... ۸۱

۱۳۸ صفحه ۱۲۸ · فعالیت ۹ — مشکلات کشورهای وابسته به نفت ... ۸۲

۱۳۹ صفحه ۱۲۸ · فعالیت ۱۰ — عوامل نزدیکی مردم منطقه ۸۲

۱۴۰ صفحه ۱۲۸ · فعالیت ۱۱ — برتری اقتصاد دانش‌بنیان بر اقتصاد نفتی ... ۸۲

۱۴۱ صفحه ۱۲۸ · فعالیت ۱۲ — کاربرگهٔ ۱۳: نقشه‌خوانی آسیای جنوب غربی ... ۸۳

۱۴۲ صفحه ۱۲۹ · پرسش درون متن — معنای منطقهٔ راهبردی (استراتژیک) ... ۸۴

۱۴۳ صفحه ۱۳۰ · پرسش درون متن — چرا جنوب‌غربی آسیا پرتنش است؟ ... ۸۴

۱۴۴ صفحه ۱۳۱ · کار گروهی ۱ — اهمیت دسترسی به آب‌های آزاد ... ۸۵

۱۴۵ صفحه ۱۳۱ · کار گروهی ۲ — علل کشمکش‌ها و جنگ‌ها در منطقه ... ۸۵

۱۴۶ صفحه ۱۳۱ · کار گروهی ۳ — پیامدهای اتحاد و همکاری در منطقه ... ۸۵

۱۴۷ صفحه ۱۳۳ · فعالیت ۴ — نقشه‌خوانی فلسطین و نوار غزه ... ۸۶

۱۴۸ صفحه ۱۳۵ · پرسش درون متن — مقیاس خطی و هر سانتی‌متر روی نقشه ... ۸۶

۱۴۹ صفحه ۱۳۵ · فعالیت ۵ — کاربرگهٔ ۱۴: محاسبهٔ مقیاس ۸۶

۱۵۰ صفحه ۱۳۶ · به کار ببندیم ۱ — نامه به یک نوجوان فلسطینی ... ۸۷

۱۵۱ صفحه ۱۳۶ · به کار ببندیم ۲ — روز قدس ۸۸

۱۵۲ صفحه ۱۳۶ · به کار ببندیم ۳ — روزنامهٔ دیواری دربارهٔ تنگهٔ هرمز یا منابع نفت و گاز ... ۸۸

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۲۹ صفحه ۱۲۴ فعالیت ۱

۱ــ روی نقشه، مسیر سه ضلع مثلثی که منطقهٔ جنوب غربی آسیا را در خود جای داده دنبال و رأس هر ضلع را پیدا کنید و نام ببرید.

منطقهٔ جنوب‌غربی آسیا تقریباً درون یک مثلث قرار می‌گیرد. رأس‌های این مثلث و ضلع‌های آن چنین‌اند:

رأس مثلث	نام رأس
رأس غربی (شمال‌غرب)	تنگه‌های بسفر و داردانل در ترکیه
رأس شرقی	ارتفاعات (کوه‌های) پامیر در مشرق
رأس جنوبی	خلیج عدن و تنگهٔ باب‌المندب

- ضلع شمالی: از تنگه‌های بسفر و داردانل تا کوه‌های پامیر (از شمال ترکیه و دریای سیاه، قفقاز و کنارهٔ دریای خزر و آسیای مرکزی می‌گذرد)؛
- ضلع شرقی: از کوه‌های پامیر تا خلیج عدن و تنگهٔ باب‌المندب (از افغانستان و پاکستان و کنارهٔ دریای عرب می‌گذرد)؛
- ضلع غربی: از تنگهٔ باب‌المندب در جنوب تا بسفر و داردانل در شمال (در امتداد دریای سرخ، کانال سوئز و کنارهٔ شرقی دریای مدیترانه).

۱۳۰ صفحه ۱۲۴ فعالیت ۲

۲ــ منطقهٔ جنوب غربی آسیا به کدام قاره‌ها متصل است؟

این منطقه در غرب خود به دو قارهٔ **اروپا** (از راه ترکیه و تنگه‌های بسفر و داردانل) و **افریقا** (از راه مصر و کانال سوئز) متصل است. از این رو در کانون اتصال سه قارهٔ آسیا، اروپا و افریقا قرار دارد.

۱۳۱ صفحه ۱۲۴ فعالیت ۳

۳ــ دریاها و اقیانوس‌های مهمی را که در این منطقه قرار دارد، روی نقشه پیدا کنید و نام ببرید.

- دریاها: مدیترانه، سیاه، خزر، سرخ و دریای عمان (و دریای عرب)؛
- خلیج‌ها: خلیج فارس و خلیج عدن؛
- اقیانوس: اقیانوس هند.

تنگه‌ها و آبراهه‌های مهم: بسفر و داردانل، هرمز، باب‌المندب و کانال سوئز.

۱۳۲ صفحه ۱۲۴ فعالیت ۴

٤ــ دو کشور وسیع منطقهٔ جنوب غربی آسیا کدام‌اند؟

دو کشور وسیع منطقه **عربستان سعودی** (وسیع‌ترین کشور منطقه) و **ایران** (دومین کشور وسیع منطقه) هستند.

۱۳۳ صفحه ۱۲۵ پرسش درون متن

جلگهٔ بین‌النهرین در غرب ایران و جلگهٔ سند در شرق ایران را می‌توان نام برد. این جلگه‌ها از آبرفت کدام رودها به‌وجود آمده‌اند؟ نام ببرید.

- جلگهٔ بین‌النهرین (در عراق) از آبرفت دو رود **دجله** و **فرات** پدید آمده است؛
- جلگهٔ سند (در پاکستان) از آبرفت رود **سند** (و شاخه‌های آن) پدید آمده است.

۱۳۴ صفحه ۱۲۶ فعالیت ۵

٥ــ با توجه به نقشهٔ صفحهٔ قبل، برای هر یک از انواع آب و هوا، منطقه‌ای در آسیای جنوب غربی پیدا کنید و بنویسید: آب و هوای گرم و خشک، آب و هوای گرم و شرجی، آب و هوای مدیترانه‌ای، آب و هوای سرد کوهستانی

نوع آب و هوا	منطقه (نمونه)
گرم و خشک	شبه‌جزیرهٔ عربستان و بیابان ربع‌الخالی، مرکز و شرق ایران (دشت کویر و دشت لوت)، بیابان‌های عراق و سوریه
گرم و شرجی	سواحل خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند (مانند جنوب ایران، کویت، بحرین، قطر، امارات و عمان) و سواحل دریای سرخ
مدیترانه‌ای	سواحل شرقی دریای مدیترانه (لبنان، سوریه، فلسطین) و غرب و جنوب ترکیه
سرد کوهستانی	کوه‌های زاگرس و البرز در ایران، ارتفاعات شرق ترکیه، قفقاز و کوه‌های پامیر و هندوکش

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۳۵ صفحه ۱۲۷ فعالیت ۶

٦ــ با توجه به نمودار، سه مورد از پرجمعیت‌ترین کشورهای منطقه را نام ببرید.

سه کشور پرجمعیت منطقه **پاکستان** (حدود ۲۲۰ میلیون نفر)، **ایران** و **ترکیه** (هر کدام حدود ۸۰ تا ۸۵ میلیون نفر) هستند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۳۶ صفحه ۱۲۷ فعالیت ۷

۷ــ از هر گروه زبانی در منطقهٔ آسیای جنوب‌غربی، یک کشور مثال بزنید.

گروه زبانی	کشور (نمونه)
عربی	عربستان سعودی (یا عراق، سوریه، مصر، کویت و ...)
فارسی	ایران (یا افغانستان و تاجیکستان)
ترکی	ترکیه (یا جمهوری آذربایجان)
اردو	پاکستان

۱۳۷ صفحه ۱۲۷ فعالیت ۸

۸ــ با توجه به نمودار بالا و نقشهٔ صفحهٔ ۱۲٤، وسیع‌ترین کشور منطقهٔ آسیای جنوب غربی کجا است و چقدر جمعیت دارد؟ آیا جمعیت این کشور نسبت به مساحت آن زیاد است یا کم؟ چرا؟

وسیع‌ترین کشور منطقه **عربستان سعودی** است و جمعیت آن بر پایهٔ نمودار حدود ۳۰ تا ۳۵ میلیون نفر است.

جمعیت این کشور نسبت به مساحتش **کم** است (تراکم جمعیت پایین است)، زیرا بخش بزرگی از خاک عربستان را بیابان‌های وسیع و خشکی مانند ربع‌الخالی پوشانده است. آب و هوای گرم و خشک، کمبود آب شیرین و نبود زمین کشاورزی کافی باعث شده است مردم در این بخش‌ها زندگی نکنند و بیشتر در شهرها و نواحی ساحلی ساکن شوند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۳۸ صفحه ۱۲۸ فعالیت ۹

۹ــ گفت‌وگو کنید: به نظر شما کشورهایی که اقتصاد آنها وابسته به نفت است، با چه مشکلاتی روبه‌رو می‌شوند؟

- نفت منبعی پایان‌پذیر است و با تمام‌شدن ذخایر آن، درآمد کشور از بین می‌رود؛
- قیمت نفت در بازارهای جهانی بالا و پایین می‌شود و با کاهش قیمت، درآمد و بودجهٔ کشور دچار مشکل می‌شود؛
- به دلیل وابستگی به نفت، کشاورزی، صنعت و سایر بخش‌ها رشد نمی‌کنند و بسیاری از کالاها (ماشین‌آلات، مواد غذایی، دارو و کالاهای مصرفی) باید از کشورهای دیگر وارد شوند؛
- کشور به خریداران نفت و قدرت‌های بزرگ وابسته می‌شود و با تحریم یا بسته‌شدن مسیرها آسیب جدی می‌بیند؛
- فروش نفت خام، ارزش افزودهٔ کمی دارد و فرصت‌های شغلی کافی برای جوانان پدید نمی‌آورد؛
- نفت و گاز مورد توجه قدرت‌های بزرگ است و ممکن است باعث دخالت و ناامنی در منطقه شود.

۱۳۹ صفحه ۱۲۸ فعالیت ۱۰

۱۰ــ کدام عوامل مردم منطقهٔ آسیای جنوب غربی را به هم نزدیک‌تر می‌کند؟

- دین مشترک: بیش از ۹۰ درصد مردم منطقه مسلمان‌اند و این منطقه قلب تمدن اسلامی است؛ مکه و مدینه و آیین‌هایی مانند حج و راهپیمایی اربعین مسلمانان را گرد هم می‌آورد؛
- تاریخ و فرهنگ مشترک: منطقه از نخستین کانون‌های تمدنی جهان بوده و مردم آن سابقهٔ تمدنی و ادبی مشترک و آداب و رسوم نزدیک به هم دارند؛
- زبان‌های نزدیک و درهم‌آمیخته (عربی، فارسی، ترکی و اردو) و واژه‌های مشترک؛
- منافع و مسائل مشترک مانند منابع نفت و گاز، منابع آب رودخانه‌ها و راه‌های ارتباطی دریایی؛
- همکاری در پیمان‌ها و سازمان‌هایی مانند سازمان همکاری اقتصادی (اکو).

۱۴۰ صفحه ۱۲۸ فعالیت ۱۱

۱۱ــ ایران در ساخت تجهیزات پزشکی و نظامی بسیار پیشرفته، سلول‌های بنیادی، نانوفناوری و... که نمونه‌هایی از اقتصاد دانش‌بنیان است، دارای رتبهٔ بالا در جهان است. فکر می‌کنید چرا اقتصاد متکی بر دانش نسبت به اقتصاد متکی بر فروش نفت خام، برتری دارد؟

- نفت پایان‌پذیر است، اما دانش و فناوری با استفاده کم نمی‌شود و با گذشت زمان بیشتر هم می‌شود؛

- فروش کالای دانش‌بنیان درآمد بسیار بیشتری از فروش مادهٔ خام دارد (ارزش افزودهٔ بالا)؛
- درآمد آن به نوسان قیمت نفت وابسته نیست و اقتصاد را پایدارتر می‌کند؛
- برای جوانان تحصیل‌کرده شغل ایجاد می‌کند و استعدادها و نیروی انسانی کشور را شکوفا می‌سازد؛
- کشور را از واردات بی‌نیاز می‌کند و در برابر تحریم‌ها و فشار قدرت‌های بزرگ مستقل و مقتدر می‌سازد؛
- جایگاه و اعتبار کشور را در جهان بالا می‌برد.

۱۴۱ صفحه ۱۲۸ فعالیت ۱۲

۱۲ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۱۳) نقشه‌خوانی آسیای جنوب غربی را انجام دهید.

روی نقشه نام مکان‌های مورد نظر را بنویسید: نام دریاها و اقیانوس مهم منطقه؛ نام تنگه‌های بسفر، داردانل، هرمز، باب‌المندب و کانال سوئز؛ نام کشورهایی که با علامت ؟ مشخص شده است. کشور ایران را با رنگ سبز و بقیهٔ کشورها را با رنگی دیگر نشان دهید. اگر یک کشتی بخواهد از دریای عمان به دریای مدیترانه و از آنجا به کشورهای اروپایی برود باید از کدام دریاها و تنگه‌ها عبور کند؟ روی نقشه ترسیم کنید. روی کشورهای نفت‌خیز منطقه علامت بگذارید.

خواسته	پاسخ
دریاها و اقیانوس	دریای مدیترانه، سیاه، خزر، سرخ، عمان و عرب؛ خلیج فارس و خلیج عدن؛ اقیانوس هند
تنگه‌ها و کانال	بسفر و داردانل (ترکیه، میان دریای سیاه و مدیترانه)، هرمز (میان خلیج فارس و دریای عمان)، باب‌المندب (میان دریای سرخ و خلیج عدن)، کانال سوئز (مصر، میان دریای سرخ و مدیترانه)
کشورها (جای علامت ؟)	ترکیه، گرجستان، ارمنستان، جمهوری آذربایجان، سوریه، لبنان، فلسطین، اردن، مصر، عراق، کویت، بحرین، قطر، امارات متحدهٔ عربی، عمان، یمن، عربستان سعودی، افغانستان، پاکستان
رنگ‌آمیزی	ایران سبز، بقیهٔ کشورها با رنگی دیگر
کشورهای نفت‌خیز (علامت‌گذاری)	عربستان سعودی، ایران، عراق، کویت، امارات متحدهٔ عربی، قطر، عمان (و بحرین)

مسیر کشتی از دریای عمان تا دریای مدیترانه: دریای عمان ← دریای عرب و خلیج عدن (اقیانوس هند) ← تنگهٔ باب‌المندب ← دریای سرخ ← کانال سوئز ← دریای مدیترانه (سپس به بنادر کشورهای اروپایی می‌رسد).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۴۲ صفحه ۱۲۹ پرسش درون متن

ایران در منطقهٔ جنوب غربی آسیا که یکی از مناطق راهبردی (استراتژیک) جهان است، واقع شده است. این به چه معنا است؟ چرا این منطقه، استراتژیک است؟

منطقهٔ راهبردی (استراتژیک) به جایی گفته می‌شود که به دلایل سیاسی، اقتصادی، مذهبی و به‌ویژه نظامی، اهمیت و ارزش خاصی دارد. چنین مناطقی همیشه مورد توجه قدرت‌های بزرگ بوده و بر سر آنها جنگ‌هایی رخ داده است.

جنوب غربی آسیا به این دلایل استراتژیک است:

1. در کانون اتصال سه قارهٔ آسیا، اروپا و افریقا قرار دارد و آبراهه‌های مهمی مانند تنگه‌های هرمز، بسفر، داردانل و باب‌المندب در آن است که دریاهای منطقه را به هم و به آب‌های آزاد اقیانوس‌ها می‌پیوندد و حمل‌ونقل ارزان کالا و انرژی را ممکن می‌کند؛
2. انبار مهم منابع انرژی جهان است: حدود دوسوم ذخایر شناخته‌شدهٔ نفت و حدود یک‌سوم منابع گازی جهان در آن قرار دارد؛
3. کانون جهان اسلام است؛ مکه و مدینه، مقدس‌ترین شهرهای مسلمانان، و اجتماعات بزرگی مانند حج و راهپیمایی اربعین در آن برگزار می‌شود.

۱۴۳ صفحه ۱۳۰ پرسش درون متن

چرا جنوب‌غربی آسیا منطقه‌ای پرتنش است؟ جنوب‌غربی آسیا، منطقه‌ای پرکشمکش و تنش است. به جدول صفحهٔ روبه‌رو توجه کنید. در سی سال اخیر، جنگ‌ها و وقایع ناگواری در این منطقه رخ داده است. چرا؟

به دلیل این عوامل:

- بخش بزرگی از منابع انرژی کشورهای صنعتی و راه‌های مهم حمل‌ونقل دریایی در این منطقه قرار دارد و به همین دلیل مورد توجه قدرت‌های بزرگ جهان است؛ دسترسی به آب‌های خلیج فارس و اقیانوس هند از گذشته نیز موضوع رقابت قدرت‌ها بوده است؛
- قدرت‌های بزرگ با نفوذ بر حکومت‌های وابسته در منطقه و ایجاد جنگ‌های نیابتی باعث تنش و بحران می‌شوند؛ برخی کشورها نیز به شیوهٔ پادشاهی، امیرنشینی و موروثی اداره می‌شوند و مردم در حکومت نقش مؤثری ندارند؛
- رژیم اشغالگر قدس (اسرائیل) با حمایت آمریکا و انگلیس، فلسطین و سرزمین‌های همسایه را اشغال کرده و با کشورهای منطقه دشمنی می‌کند؛
- آمریکا و برخی کشورهای سلطه‌گر برای حفظ منافع خود در منطقه پایگاه‌های نظامی ساخته و نیروهای نظامی و تسلیحات خود را در آنها مستقر کرده‌اند.

۱۴۴ صفحه ۱۳۱ کار گروهی ۱

به چند گروه تقسیم شوید و با هم‌فکری به پرسش‌ها پاسخ دهید.

۱ــ چرا دسترسی به دریا و آب‌های آزاد اقیانوس‌ها، تا این حد برای کشورها مهم است؟ دلیل بیاورید.

- حمل‌ونقل دریایی بسیار ارزان‌تر از حمل‌ونقل جاده‌ای است و بارهای سنگین و حجیم (صدها هزار تن) را فقط با کشتی می‌توان جابه‌جا کرد؛
- با دسترسی به دریا، صادرات و واردات کالا و انرژی (مثل نفت) به آسانی انجام می‌شود و کشور برای تجارت با دنیا به همسایگان وابسته نیست؛
- بندرها و ترانزیت کالا درآمد زیادی برای کشور دارند و موجب رونق بازرگانی می‌شوند؛
- دریا منبع غذا (ماهی و آبزیان)، نفت و گاز و منابع دیگر است و گردشگری ساحلی را رونق می‌دهد؛
- کشور از راه دریا به آب‌های آزاد و کشورهای دیگر راه می‌یابد و می‌تواند از منافع و امنیت خود دفاع کند.

۱۴۵ صفحه ۱۳۱ کار گروهی ۲

۲ــ متن را بخوانید و علل کشمکش‌ها و جنگ‌ها در منطقهٔ آسیای جنوب‌غربی را به‌طور خلاصه، فهرست کنید.

1. وجود منابع عظیم نفت و گاز و راه‌های مهم دریایی در منطقه و توجه و رقابت قدرت‌های بزرگ برای تسلط بر آنها؛
2. نفوذ قدرت‌های بزرگ بر حکومت‌های وابسته و ایجاد جنگ‌های نیابتی؛
3. اداره‌شدن برخی کشورها به شیوهٔ پادشاهی و موروثی و نداشتن نقش مؤثر مردم در حکومت؛
4. اشغال فلسطین و سرزمین‌های همسایه به دست رژیم اشغالگر قدس (اسرائیل) و دشمنی آن با کشورهای منطقه؛
5. ساخته‌شدن پایگاه‌های نظامی و مستقر کردن نیروهای نظامی آمریکا، انگلستان و کشورهای سلطه‌گر در منطقه.

۱۴۶ صفحه ۱۳۱ کار گروهی ۳

۳ــ اگر در منطقه به جای اختلاف‌ها، اتحاد و همکاری بین کشورها برقرار شود، چه پیامدهایی برای مردم منطقه دارد؟

- جنگ و ناامنی از بین می‌رود و مردم در آرامش و امنیت زندگی می‌کنند؛
- هزینه‌هایی که صرف خرید سلاح و جنگ می‌شد، برای آموزش، بهداشت، صنعت، کشاورزی و آبادانی هزینه می‌شود و اقتصاد کشورها رشد می‌کند؛

- تجارت، گردشگری و رفت‌وآمد بین کشورها گسترش می‌یابد و منابع انرژی و آب به‌طور عادلانه استفاده می‌شود؛
- مردم آواره و پناهنده کمتر می‌شوند و دانش و فرهنگ مشترک گسترش پیدا می‌کند؛
- قدرت‌های بیگانه نمی‌توانند در منطقه دخالت کنند و منطقه در جهان قدرتمندتر خواهد بود.

۱۴۷ صفحه ۱۳۳ فعالیت ۴

٤ــ الف) فلسطین در ساحل کدام دریا قرار دارد؟ در کدام سمت؟

ب) کشور فلسطین با کدام کشورها همسایه است؟

پ) نوار غزه در کدام بخش قرار دارد؟ روی نقشه نشان دهید. دربارهٔ نوار غزه چه می‌دانید؟

الف) فلسطین در ساحل **دریای مدیترانه** و در **سمت غرب** (کرانهٔ شرقی دریای مدیترانه) قرار دارد.

ب) همسایه‌های فلسطین: لبنان (در شمال)، سوریه (در شمال‌شرق)، اردن (در شرق) و مصر (در جنوب‌غرب و صحرای سینا)؛ در جنوب نیز به خلیج عقبه می‌رسد.

پ) نوار غزه در **جنوب‌غربی** فلسطین، در کنار ساحل دریای مدیترانه و نزدیک مرز مصر (صحرای سینا) قرار دارد. نوار غزه باریکه‌ای کم‌وسعت (حدود ۳۶۵ کیلومتر مربع) و بسیار پرجمعیت است که حدود دو میلیون فلسطینی در آن زندگی می‌کنند. این منطقه سال‌ها در محاصرهٔ رژیم اشغالگر قدس بوده و بارها مورد حملهٔ نظامی آن قرار گرفته است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۴۸ صفحه ۱۳۵ پرسش درون متن

در مقیاس خطی روبه‌رو هر سانتی‌متر روی نقشه چند کیلومتر روی زمین است؟

مقیاس خطی نشان‌دهندهٔ فاصله‌های واقعی روی زمین (برحسب کیلومتر) است. در مقیاس خطی کتاب هر یک‌سانتی‌متر از خط‌کش مقیاس برابر با ۳ کیلومتر روی زمین است (۰، ۳، ۶، ۹، ۱۲ و ۱۵).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۴۹ صفحه ۱۳۵ فعالیت ۵

٥ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (١٤) محاسبهٔ مقیاس را در کلاس انجام دهید.

١ــ مقیاس عددی نقشه را بخوانید و معنی آن را بنویسید. سپس محاسبه کنید هر سانتی‌متر روی نقشه معادل چند کیلومتر روی زمین است؟

۲ــ در صورتی که یک کشتی از بندر لنگه به ابوظبی برود، مسافران در سمت چپ خود کدام جزیره‌ها را مشاهده می‌کنند؟ با توجه به مقیاس نقشه، فاصلهٔ این دو بندر چند کیلومتر است؟ محاسبه کنید.

۳ــ اگر فردی از شهر لار در ایران به بندر چارک سفر کند چند کیلومتر طی می‌کند؟ محاسبه کنید.

مسئله: ۱ــ اگر فاصلهٔ دو روستا روی نقشه‌ای ۱۰ سانتی‌متر باشد، در صورتی که مقیاس نقشه ۱:۲۵۰۰۰۰ باشد، فاصلهٔ این دو روستا روی زمین چقدر است؟

۲ــ فاصلهٔ شهری تا ساحل دریا، روی زمین ۶۰ کیلومتر و روی نقشه ۵ سانتی‌متر است. مقیاس این نقشه را به‌دست آورید.

یادآوری: در مقیاس عددی n:۱ یعنی هر ۱ سانتی‌متر روی نقشه برابر n سانتی‌متر روی زمین است. برای تبدیل: ۱ کیلومتر = ۱۰۰۰ متر و ۱ متر = ۱۰۰ سانتی‌متر، پس ۱ کیلومتر = ۱۰۰۰۰۰ سانتی‌متر.

۱) مقیاس عددی و معنی آن: نقشهٔ کاربرگه برای نمونه دارای مقیاس ۱:۲۰۰۰۰۰۰ است؛ یعنی هر ۱ سانتی‌متر روی نقشه برابر ۲۰۰۰۰۰۰ سانتی‌متر روی زمین است. چون ۲۰۰۰۰۰۰ ÷ ۱۰۰۰۰۰ = ۲۰، هر ۱ سانتی‌متر روی نقشه برابر **۲۰ کیلومتر** روی زمین است.

۲) لنگه تا ابوظبی: مسافران کشتی در سمت چپ خود جزیره‌های **تنب بزرگ، تنب کوچک و ابوموسی** را می‌بینند. فاصلهٔ روی نقشه تقریباً ۱۲ سانتی‌متر است؛ پس ۱۲ × ۲۰ = **۲۴۰ کیلومتر** (فاصلهٔ واقعی این دو بندر نیز حدود ۲۴۰ تا ۲۵۰ کیلومتر است).

۳) لار تا چارک: فاصلهٔ روی نقشه حدود ۵ سانتی‌متر است؛ پس ۵ × ۲۰ = **۱۰۰ کیلومتر** (در خط مستقیم حدود ۱۰۵ کیلومتر).

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

مسئلهٔ ۱: فاصلهٔ واقعی = ۱۰ × ۲۵۰۰۰۰ = ۲۵۰۰۰۰۰ سانتی‌متر؛ ۲۵۰۰۰۰۰ ÷ ۱۰۰۰۰۰ = **۲۵ کیلومتر**.

مسئلهٔ ۲: ۶۰ کیلومتر = ۶۰ × ۱۰۰۰۰۰ = ۶۰۰۰۰۰۰ سانتی‌متر؛ مقیاس = ۵ : ۶۰۰۰۰۰۰ = ۱ : ۱۲۰۰۰۰۰. پس مقیاس نقشه **۱:۱۲۰۰۰۰۰** است.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۵۰ صفحه ۱۳۶ به کار ببندیم ۱

یکی از فعالیت‌های زیر را به دلخواه انتخاب کنید و انجام دهید.

۱ــ نامه‌ای به یک نوجوان فلسطینی بنویسید و در نامهٔ خود ابراز همدردی، حمایت و امیدواری به پیروزی را بگنجانید.

به نام خدا

دوست عزیز و هم‌سن و سال فلسطینی‌ام، سلام. من دانش‌آموز پایهٔ هشتم در ایران هستم و می‌دانم که تو در سرزمینی زندگی می‌کنی که سال‌ها مورد اشغال و ظلم قرار گرفته است. از اینکه در سختی‌ها و محاصره، با شجاعت زندگی می‌کنی و درس می‌خوانی بسیار به تو افتخار می‌کنم. می‌خواهم بدانی که تنها نیستی؛ ما در دل‌ها و دعاهایمان همیشه با شما هستیم و از حق شما حمایت می‌کنیم. باور دارم که صبر و پایداری شما و اتحاد مسلمانان و آزادگان جهان سرانجام به پیروزی و آزادی فلسطین و بازگشت آرامش به سرزمین شما می‌انجامد. امیدوارم روزی بتوانیم در کنار هم در قدس شریف نماز بخوانیم. تو را به خدا می‌سپارم.

دوست تو، (نام دانش‌آموز) ـ تاریخ

۱۵۱ صفحه ۱۳۶ به کار ببندیم ۲

۲ــ روز قدس را در تقویم امسال پیدا کنید و بنویسید چه روزی از ماه مبارک رمضان است؟ این روز چگونه انتخاب شده؟ و در آن چه مراسم یا فعالیت‌هایی انجام می‌شود؟

زمان: روز قدس **آخرین جمعه از ماه مبارک رمضان** است. بسته به سال، این روز معمولاً بین ۲۳ تا ۳۰ رمضان قرار می‌گیرد؛ تاریخ دقیق امسال را از روی تقویم پیدا و بنویسید (آخرین جمعهٔ رمضان را بشمارید).

انتخاب این روز: امام خمینی (ره) در سال ۱۳۵۸ شمسی، در اواخر ماه رمضان، آخرین جمعهٔ این ماه را به‌عنوان «روز قدس» اعلام کرد تا نمادی برای مبارزه با صهیونیسم و حمایت از مردم مظلوم فلسطین باشد. ماه رمضان و جمعه از نظر معنوی ارزش ویژه‌ای دارند و مسلمانان در این روز بیشتر گرد هم می‌آیند.

مراسم: در ایران و بسیاری از کشورهای جهان مردم در این روز راهپیمایی می‌کنند، سخنرانی و بیانیه می‌خوانند، شعار می‌دهند و همبستگی خود را با مردم فلسطین نشان می‌دهند؛ برنامه‌هایی نیز در مدرسه‌ها و رسانه‌ها برگزار می‌شود.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۵۲ صفحه ۱۳۶ به کار ببندیم ۳

۳ــ به‌طور گروهی دربارهٔ یکی از موضوعات زیر با مراجعه به منابع مختلف، مانند کتاب‌های آموزشی، دانشنامه، دایرةالمعارف‌ها و... مطالبی گردآوری کنید و آنها را به‌صورت یک روزنامهٔ دیواری نمایش دهید.
فلسطین، خلیج فارس و دریای عمان، آسیای جنوب غربی و منابع انرژی، تنگهٔ هرمز، منابع نفت و گاز ایران.

نمونه برای موضوع «تنگهٔ هرمز» (گروه‌ها می‌توانند موضوع دیگری انتخاب کنند):

- **موقعیت:** تنگهٔ هرمز آبراهه‌ای باریک میان ایران و عمان است که خلیج فارس را به دریای عمان و اقیانوس هند وصل می‌کند و در دریای سرزمینی ایران و عمان قرار دارد؛

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

- **اهمیت:** بخش بزرگی از نفت و گاز صادرشدهٔ کشورهای منطقه (عربستان، ایران، عراق، کویت، امارات و ...) با کشتی از این تنگه می‌گذرد و اقتصاد و صنعت جهان به آن وابسته است؛
- **قانون عبور:** همهٔ کشورها می‌توانند طبق قوانین و با هماهنگی ایران از آن عبور کنند و ایران برای حفظ امنیت آن اهمیت زیادی قائل است؛
- **جزیره‌های اطراف:** قشم، هرمز، لارک، تنب بزرگ و کوچک و ابوموسی؛
- می‌توانید نقشهٔ تنگه و عکس کشتی‌های نفتکش را کنار این مطالب بچسبانید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل یازدهم

اروپا و افریقا

فهرست

۱۵۳ صفحه ۱۳۸ · پرسش درس ۲۱ — دریاها و اقیانوس‌های اطراف اروپا ... ۹۱

۱۵۴ صفحه ۱۳۸ · پرسش درس ۲۱ — مقایسهٔ وسعت اروپا با سایر قاره‌ها ... ۹۱

۱۵۵ صفحه ۱۴۰ · فعالیت ۱ — کاربرگهٔ ۱۵: نقشه‌خوانی قارهٔ اروپا ... ۹۱

۱۵۶ صفحه ۱۴۳ · فعالیت ۲ — حدس مکان‌های گردشگری اروپا ... ۹۲

۱۵۷ صفحه ۱۴۳ · فعالیت ۳ — شباهت بناهای اروپایی و اسلامی ... ۹۲

۱۵۸ صفحه ۱۴۴ · پرسش درس ۲۲ — اقیانوس‌های اطراف افریقا ... ۹۳

۱۵۹ صفحه ۱۴۴ · پرسش درس ۲۲ — تنگه‌ها و کانال جداکنندهٔ افریقا ... ۹۳

۱۶۰ صفحه ۱۴۵ · پرسش درس ۲۲ — دریاچه‌های شرق افریقا ... ۹۳

۱۶۱ صفحه ۱۴۷ · فعالیت ۱ — کاربرگهٔ ۱۶: نقشه‌خوانی قارهٔ افریقا ... ۹۳

۱۶۲ صفحه ۱۴۷ · فعالیت ۲ — مقایسهٔ ویژگی‌های طبیعی افریقا و اروپا ... ۹۵

۱۶۳ صفحه ۱۴۷ · فعالیت ۳ — گفت‌وگو دربارهٔ تأثیر محیط طبیعی بر زندگی انسان ... ۹۵

۱۶۴ صفحه ۱۴۸ · پرسش درس ۲۲ — کشورهای مسلمان افریقا ... ۹۶

۱۶۵ صفحه ۱۵۱ · فعالیت ۴ — حدس تصویر جاذبهٔ گردشگری افریقا؛ زیتون مراکش ... ۹۶

۱۶۶ صفحه ۱۵۱ · فعالیت ۵ — پرس‌وجو دربارهٔ کاربردهای کاکائو ... ۹۷

۱۶۷ صفحه ۱۵۱ · فعالیت ۶ — پرس‌وجو دربارهٔ کائوچو ۹۷

۱۶۸ صفحه ۱۵۱ · فعالیت ۷ — مقایسهٔ افریقا و اروپا (جدول) ... ۹۸

۱۶۹ صفحه ۱۵۲ · به کار ببندیم ۱ — پژوهش و روزنامهٔ دیواری دربارهٔ اروپا یا افریقا ... ۹۸

۱۷۰ صفحه ۱۵۲ · به کار ببندیم ۲ — شخصیتی از قارهٔ افریقا ... ۹۹

۱۵۳ صفحه ۱۳۸ پرسش درس ۲۱

به نقشهٔ روبه‌رو نگاه کنید. اروپا از اطراف به کدام دریاها و اقیانوس‌ها محدود می‌شود؟

- **شمال:** اقیانوس منجمد شمالی (و دریاهای بارنتس و نروژ)؛
- **غرب:** اقیانوس اطلس؛ در شمال‌غرب اروپا دریای شمال و در شمال دریای بالتیک قرار دارد؛
- **جنوب:** دریای مدیترانه و در جنوب‌شرق، دریای سیاه؛
- **شرق:** اروپا در شرق به خشکی متصل است و دنبالهٔ قارهٔ آسیاست؛ کوه‌های اورال، رود اورال و دریای خزر مرز شرقی آن به‌شمار می‌روند.

۱۵۴ صفحه ۱۳۸ پرسش درس ۲۱

اکنون با استفاده از نمودار وسعت قاره‌ها در درس نوزدهم، وسعت اروپا را با سایر قاره‌ها مقایسه کنید.

وسعت اروپا حدود ۱۰ میلیون کیلومتر مربع است. این قاره از آسیا (حدود ۴۴٫۵ میلیون کیلومتر مربع)، افریقا (حدود ۳۰ میلیون)، آمریکای شمالی (حدود ۲۴ میلیون) و آمریکای جنوبی (حدود ۱۸ میلیون) بسیار کوچک‌تر است؛ یعنی وسعت آسیا حدود چهار برابر و وسعت افریقا حدود سه برابر اروپاست. تنها قارهٔ استرالیا و اقیانوسیه (حدود ۸٫۵ میلیون کیلومتر مربع) از اروپا کوچک‌تر است. بنابراین اروپا از کم‌وسعت‌ترین قاره‌های جهان است.

۱۵۵ صفحه ۱۴۰ فعالیت ۱

۱ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۱۵) نقشه‌خوانی قارهٔ اروپا را در کلاس، کامل کنید.

۱ــ روی نقشه، نام مکان‌های مورد نظر را بنویسید: نام اقیانوس‌ها و دریاهای اطراف قارهٔ اروپا؛ نام رودهای ولگا، دُن و راین؛ نام دو رشته‌کوه مهم اروپا؛ نام شبه‌جزیرهٔ اسکاندیناوی و شبه‌جزیرهٔ بالکان؛ نام تنگه‌ای که اروپا را از افریقا جدا می‌کند.

۲ــ نقشه را به دلخواه رنگ‌آمیزی کنید.

نام‌هایی که باید در جای خالی نقشه نوشته شود (رنگ‌آمیزی نقشه کاری عملی و دلخواه است):

مورد	نام
اقیانوس‌ها و دریاهای اطراف	اقیانوس منجمد شمالی (شمال)، اقیانوس اطلس (غرب)، دریای مدیترانه (جنوب)، دریای سیاه (جنوب‌شرق)، دریای شمال، دریای بالتیک و دریای خزر (در مرز جنوب‌شرقی)
رودها	ولگا (در روسیه، به دریای خزر می‌ریزد)؛ دُن (در روسیه، به دریای آزوف می‌ریزد)؛ راین (در آلمان و هلند، به دریای شمال می‌ریزد)؛ و دانوب (طولانی‌ترین رود اروپا)
دو رشته‌کوه مهم	آلپ و پیرنه (رشته‌کوه اورال نیز مرز شرقی اروپاست)
شبه‌جزیره‌ها	اسکاندیناوی در شمال (نروژ، سوئد و فنلاند)؛ بالکان در جنوب‌شرق
تنگهٔ جداکنندهٔ اروپا از افریقا	تنگهٔ جبل‌الطارق (میان اسپانیا و مراکش)
جزیره‌ها و کشورهای مشخص‌شده	ایسلند و ایرلند (جزیره)؛ اسپانیا؛ قارهٔ افریقا در جنوب

۱۵۶ صفحه ۱۴۳ فعالیت ۲

۲ــ حدس بزنید عکس‌های شمارهٔ (۳) و (۴) کدام مکان‌های گردشگری در اروپا را نشان می‌دهد.

از مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری اروپا که این دو عکس می‌توانند نشان دهند، برج ایفل در پاریس (فرانسه) و کولوسئوم در شهر رم (ایتالیا) هستند. برج پیزا (ایتالیا) و ساعت بیگ‌بن در لندن (انگلستان) نیز از دیگر نمونه‌ها هستند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۵۷ صفحه ۱۴۳ فعالیت ۳

۳ــ فکر می‌کنید دلیل مشابهت بین بعضی بناهای اروپایی با بناهای اسلامی چیست؟

دلیل این شباهت، ارتباط و تبادل فرهنگی و هنری میان اروپا و جهان اسلام است:

- مسلمانان نزدیک به هشت قرن بر بخش‌هایی از اسپانیا (اندلس) و مدتی بر سیسیل حکومت کردند و معماران اروپایی با شیوه‌های ساختمان‌سازی آنها (مانند طاق‌ها، گنبدها، منارها و کاشی‌کاری) آشنا شدند؛
- جنگ‌های صلیبی و رفت‌وآمد بازرگانان و سفرها میان شرق و غرب موجب انتقال دانش و هنر شد؛

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

- عثمانی‌ها مدتی بر بخش‌هایی از جنوب‌شرقی اروپا (بالکان) فرمانروایی کردند و مسجدها و بناهایی به سبک اسلامی ساختند؛
- تمدن اسلامی دانش و هنر معماری را پیشرفته کرده بود و اروپاییان از آن الگو گرفتند.

۱۵۸ صفحه ۱۴۴ پرسش درس ۲۲

به نقشهٔ روبه‌رو توجه کنید. قارهٔ افریقا بین کدام‌یک از اقیانوس‌ها قرار گرفته است؟

قارهٔ افریقا بین اقیانوس اطلس (در غرب) و اقیانوس هند (در شرق و جنوب‌شرق) قرار گرفته است. دریای مدیترانه در شمال و دریای سرخ در شمال‌شرق آن واقع است.

۱۵۹ صفحه ۱۴۴ پرسش درس ۲۲

اکنون به نقشهٔ طبیعی افریقا دقت کنید. این قاره از طریق کدام تنگه‌ها و کانال از آسیا و اروپا جدا می‌شود؟

- **از اروپا:** تنگهٔ جبل‌الطارق (میان مراکش و اسپانیا) که مدیترانه را به اقیانوس اطلس وصل می‌کند؛
- **از آسیا:** کانال سوئز (در مصر) که مدیترانه را به دریای سرخ وصل می‌کند و تنگهٔ باب‌المندب (میان افریقا و شبه‌جزیرهٔ عربستان) که دریای سرخ را به اقیانوس هند می‌رساند.

۱۶۰ صفحه ۱۴۵ پرسش درس ۲۲

آیا می‌توانید چند دریاچه در شرق افریقا از روی نقشه نام ببرید؟

دریاچه‌های ویکتوریا (بزرگ‌ترین دریاچهٔ افریقا)، تانگانیکا، مالاوی (نیاسا)، تورکانا، آلبرت و ادوارد از دریاچه‌های شرق افریقا هستند.

۱۶۱ صفحه ۱۴۷ فعالیت ۱

۱ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۱۶) نقشه‌خوانی افریقا را در کلاس انجام دهید.

۱ــ روی نقشه، نام مکان‌های مورد نظر را بنویسید: نام اقیانوس‌ها و دریاهای اطراف قارهٔ افریقا؛ نام رشته‌کوهی که در شمال‌غربی افریقا قرار دارد؛ نام دو قلهٔ بلند افریقا؛ نام بزرگ‌ترین دریاچهٔ افریقا؛ نام رودهای مهم افریقا؛ نام صحرای بزرگ افریقا و بیابان کالاهاری؛ نام خلیجی در غرب افریقا.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲ــ نقشه را به دلخواه رنگ‌آمیزی کنید.

نام‌هایی که باید روی نقشه نوشته شود (رنگ‌آمیزی نقشه کاری عملی و دلخواه است):

مورد	نام
اقیانوس‌ها و دریاها	اقیانوس اطلس (غرب)، اقیانوس هند (شرق و جنوب)، دریای مدیترانه (شمال) و دریای سرخ (شمال‌شرق)
رشته‌کوه شمال‌غربی	اطلس
دو قلهٔ بلند	کلیمانجارو (حدود ۵۹۰۰ متر) و کنیا (حدود ۵۲۰۰ متر)
بزرگ‌ترین دریاچه	ویکتوریا
رودهای مهم	نیل، کنگو، نیجر، اورانژ و زامبزی
بیابان‌ها	صحرای بزرگ افریقا (شمال) و بیابان کالاهاری (جنوب)
خلیج در غرب افریقا	خلیج گینه
خط‌های مشخص‌شده روی نقشه	مدار رأس‌السرطان (شمال)، خط استوا (وسط) و مدار رأس‌الجدی (جنوب)؛ کشورها و قاره‌های همسایه: اسپانیا و اروپا (شمال)، عربستان و ایران (شمال‌شرق)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۶۲ صفحه ۱۴۷ فعالیت ۲

۲ــ جدولی ترسیم کنید. سپس به‌طور گروهی و با هم‌فکری یکدیگر ویژگی‌های طبیعی افریقا و اروپا را مقایسه کنید (وسعت، ناهمواری، آب‌وهوا، رودها و سواحل).

ویژگی	افریقا	اروپا
وسعت	حدود ۳۰ میلیون کیلومتر مربع؛ دومین قارهٔ پهناور جهان	حدود ۱۰ میلیون کیلومتر مربع؛ از کم‌وسعت‌ترین قاره‌ها
ناهمواری	فلاتی وسیع و کم‌ارتفاع؛ کوه‌های بلند کم است. تنها چین‌خوردگی مهم، رشته‌کوه اطلس در شمال‌غرب است و در شرق قله‌های کنیا و کلیمانجارو و دریاچه‌ها و شکستگی‌های بزرگ دیده می‌شود	دو بخش: اروپای پیر در شمال (کوه‌های کم‌ارتفاع و فرسوده، جلگه‌های پهناور و دریاچه‌های بسیار) و اروپای جوان در جنوب (رشته‌کوه‌های بلند آلپ و پیرنه، آتشفشان و زمین‌لرزه)
آب‌وهوا	بیشتر گرم؛ دو بخش مرطوب (اطراف استوا، با جنگل‌های انبوه) و خشک (صحرا و کالاهاری)؛ بخش کوچکی از شمال، مدیترانه‌ای است	معتدل، سرسبز و بدون بیابان؛ شمال سرد و قطبی، غرب معتدل اقیانوسی، جنوب مدیترانه‌ای و مرکز و شرق بری با بارش کم
رودها	نیل (طولانی‌ترین رود جهان)، کنگو، نیجر، اورانژ و زامبزی؛ در مسیر برخی رودها شکستگی‌ها و آبشارها هست و برای کشتیرانی مناسب نیستند	رودهای پرآب و دائمی فراوان مانند دانوب (طولانی‌ترین رود اروپا)، ولگا، راین و دُن که برای کشتیرانی، آبیاری و برق به کار می‌روند
سواحل	صاف و بدون بریدگی (خلیج)؛ برای ساختن بندر و پهلوگرفتن کشتی چندان مناسب نیست	دارای بریدگی‌ها و خلیج‌ها و شبه‌جزیره‌های زیاد؛ مناسب برای بندر و کشتیرانی

۱۶۳ صفحه ۱۴۷ فعالیت ۳

۳ــ گفت‌وگو کنید:

ــ آیا ویژگی‌های طبیعی یک ناحیه مثل آب‌وهوا، رودها، بریدگی سواحل، پستی‌وبلندی‌ها و پوشش گیاهی بر فعالیت‌های انسان و زندگی او تأثیر دارد؟ چطور؟

ــ به نظر شما ویژگی‌های طبیعی قارهٔ اروپا برای فعالیت‌های انسانی مناسب‌تر است یا افریقا؟ چرا؟ در کدام محیط انسان‌ها بیشتر باید تلاش کنند؟

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ـــ آیا انسان‌ها می‌توانند با مشکلات محیط طبیعی مقابله کنند و شرایط محیط را تحت کنترل (واپایش) خود دربیاورند؟ مثال بزنید.

الف) بله، ویژگی‌های طبیعی بر زندگی و فعالیت انسان تأثیر زیادی دارند. مثلاً آب‌وهوای معتدل و باران کافی و جلگه‌های حاصلخیز کشاورزی را آسان می‌کند و جمعیت زیادی را جذب می‌کند؛ رودهای پرآب برای کشتیرانی و آبیاری و تولید برق به کار می‌آیند؛ سواحل دارای بریدگی برای ساختن بندر و تجارت مناسب‌اند؛ اما بیابان‌ها، جنگل‌های انبوه، کوه‌های بلند و آب‌وهوای بسیار گرم یا سرد، زندگی و کار را دشوار می‌کنند.

ب) ویژگی‌های طبیعی اروپا برای فعالیت‌های انسانی مناسب‌تر است: آب‌وهوای معتدل و بدون بیابان، رودهای پرآب و قابل کشتیرانی، جلگه‌های حاصلخیز و سواحل دارای بندر. در افریقا گرمای طاقت‌فرسا، بیابان‌های وسیع، جنگل‌های انبوه همراه با بیماری‌ها و سواحل صاف، کار را سخت‌تر می‌کند؛ بنابراین انسان‌ها در افریقا باید بیشتر تلاش کنند.

پ) بله، انسان با علم و فناوری می‌تواند بر بسیاری از مشکلات محیط طبیعی غلبه کند. مثال‌ها: ساختن سد و کانال و آبرسانی برای کشاورزی در مناطق خشک؛ ساختن کانال سوئز و کانال پاناما برای کوتاه‌کردن مسیر کشتی‌ها؛ تونل‌زدن در کوه‌ها؛ کشاورزی در گلخانه؛ استفاده از کولر و گرمایش برای تحمل گرما و سرما؛ ساختن شهرهای بزرگ در محیط‌های سخت. البته انسان باید هنگام این کارها محیط زیست را هم حفظ کند.

۱۶۴ صفحه ۱۴۸ **پرسش درس ۲۲**

به نقشهٔ صفحهٔ بعد توجه کنید و تعدادی از کشورهای مسلمان را نام ببرید.

بیشتر مردم کشورهای شمال افریقا مسلمان‌اند. از کشورهای مسلمان این قاره می‌توان مصر، لیبی، الجزایر، تونس، مراکش، سودان، موریتانی، سومالی، نیجر، مالی و سنگال را نام برد.

۱۶۵ صفحه ۱۵۱ **فعالیت ۴**

٤ـــ الف) حدس بزنید تصویر (۱) کدام‌یک از جاذبه‌های گردشگری افریقا را نشان می‌دهد؟ ب) چرا زیتون از محصولات مهم کشور مراکش است؟

الف) تصویر (۱) مجمع‌الجزایر زنگبار در کشور تانزانیا را نشان می‌دهد؛ سواحل زیبا و آفتابی و جزیره‌های اقیانوس هند از جاذبه‌های طبیعی مهم گردشگری افریقا هستند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ب) بخش کوچکی از شمال افریقا، از جمله مراکش که در کنار دریای مدیترانه و اقیانوس اطلس قرار دارد، آب‌وهوای مدیترانه‌ای دارد. این آب‌وهوا زمستان‌های معتدل و مرطوب و تابستان‌های گرم و خشک دارد و برای رشد درخت زیتون بسیار مناسب است؛ به همین دلیل زیتون از محصولات مهم کشاورزی مراکش است.

۱۶۶ صفحه ۱۵۱ فعالیت ۵

۵ــ پرس‌وجو کنید: از کاکائو چه استفاده‌هایی می‌کنیم؟

کاکائو از دانه‌های درخت کاکائو به‌دست می‌آید که در مناطق گرم و مرطوب استوایی (مانند افریقای غربی) می‌روید. کاربردهای آن:

- ساختن شکلات، کاکائو و پودر کاکائو برای نوشیدنی‌هایی مانند شیرکاکائو؛
- تهیهٔ شیرینی، کیک، بیسکویت، بستنی و دسرها؛
- کره و روغن کاکائو که در ساخت شکلات، لوازم آرایشی و بهداشتی (کرم و صابون) و داروها به کار می‌رود؛
- از پوست و باقی‌ماندهٔ دانه‌ها در خوراک دام و کود استفاده می‌شود.

۱۶۷ صفحه ۱۵۱ فعالیت ۶

٦ــ پرس‌وجو کنید: کائوچو چیست و از آن چه استفاده‌هایی می‌شود؟

کائوچو شیرابهٔ سفیدرنگ درخت کائوچو (درخت لاستیک) است که در مناطق استوایی و گرم و مرطوب می‌روید. این شیره پس از خشک‌شدن و فرآوری به لاستیک طبیعی تبدیل می‌شود. کاربردهای آن:

- ساختن لاستیک خودرو و دوچرخه و هواپیما؛
- تولید پاک‌کن، دستکش، کفش و چکمه، توپ و بادکنک؛
- ساختن لولهٔ لاستیکی (شلنگ)، تسمه، واشر و عایق‌ها؛
- تولید فرش و کفپوش لاستیکی و برخی وسایل پزشکی.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۶۸ صفحه ۱۵۱ فعالیت ۷

۷ــ جدولی رسم کنید و با هم‌فکری یکدیگر پس از خواندن متن این درس، افریقا و اروپا را در موارد زیر مقایسه کنید. (وسعت، جمعیت، رشد جمعیت، محصولات کشاورزی، صنعت، منابع طبیعی و زیرزمینی)

مورد	افریقا	اروپا
وسعت	حدود ۳۰ میلیون کیلومتر مربع؛ دومین قارهٔ بزرگ جهان	حدود ۱۰ میلیون کیلومتر مربع؛ از کم‌وسعت‌ترین قاره‌ها
جمعیت	نسبت به وسعت، کم‌جمعیت (بخش‌های وسیعی از صحرا و جنگل‌ها خالی از جمعیت است)	نسبت به وسعت، پرجمعیت و از متراکم‌ترین قاره‌ها
رشد جمعیت	رشد جمعیت بالاست و بیشتر جمعیت آن جوان است	رشد جمعیت کم است؛ زاد و ولد کم شده و جمعیت رو به پیری می‌رود
محصولات کشاورزی	محصولات گرمسیری و استوایی مانند قهوه، کاکائو و کائوچو؛ پنبه در اطراف درهٔ نیل	کشاورزی ماشینی و علمی در همه‌جا؛ زیتون، مرکبات و انگور در جنوب؛ دامداری صنعتی و گوشت و لبنیات فراوان
صنعت	صنعت چندان رشد نکرده است؛ بیشتر صادرکنندهٔ مواد اولیه و محصولات معدنی و کشاورزی است	بخصوص در غرب، از مناطق مهم صنعتی جهان؛ تولید و صادرات انواع کالا و ماشین‌آلات
منابع طبیعی و زیرزمینی	از نظر منابع و مواد معدنی (نفت، طلا، الماس، مس و جنگل) غنی است	منابع و معادن آن از افریقا کمتر است و صنایع بزرگ آن واردکنندهٔ مواد اولیه مانند نفت‌اند

۱۶۹ صفحه ۱۵۲ به کار ببندیم ۱

یکی از دو فعالیت زیر را انجام دهید:

الف) دربارهٔ یکی از موضوعات قارهٔ اروپا یا افریقا تحقیق کنید و اطلاعات به‌دست‌آمده را به‌صورت روزنامهٔ دیواری در مدرسه نمایش دهید. (برای مثال: گرسنگی در افریقا، تجارت برده، تبعیض نژادی، اتحادیهٔ اروپا، کائوچو و کاکائو، استعمار در افریقا، گردشگری در اروپا و افریقا و ...)

پاسخ نمونه برای روزنامهٔ دیواری (هر گروه می‌تواند موضوع دیگری انتخاب کند):

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

موضوع: تجارت برده در افریقا. از حدود سال ۱۵۰۰ تا ۱۸۰۰ میلادی، استعمارگران اروپایی میلیون‌ها افریقایی سیاه‌پوست را می‌ربودند و با کشتی برای کار در مزارع و معادن به قارهٔ آمریکا می‌بردند. وضع نگهداری آنها در کشتی‌ها چنان بد بود که چندین میلیون نفر در راه جان خود را از دست دادند. بردگان در آمریکا به صاحبان کشتزارها و معادن فروخته می‌شدند و زندگی بسیار سختی داشتند. نتیجه: جمعیت افریقا کاهش یافت، نیروی جوان و کارآمد این قاره از بین رفت و امکان رشد و پیشرفت از آن گرفته شد؛ و یکی از علت‌های عقب‌ماندگی افریقا همین استعمار و غارت منابع و انسان‌های آن است.

(پیشنهاد: به متن، یک نقشه از مسیر انتقال بردگان، چند تصویر و یک جملهٔ پایانی دربارهٔ لزوم احترام به حقوق همهٔ انسان‌ها و مبارزه با تبعیض نژادی اضافه شود.)

۱۷۰ صفحه ۱۵۲ به کار ببندیم ۲

ب) تصویر روبه‌رو یکی از شخصیت‌های قارهٔ افریقا را نشان می‌دهد. حدس بزنید او کیست؟ دربارهٔ زندگی و فعالیت‌های او تحقیق کنید و در یک صفحه به کلاس، گزارش دهید.

به احتمال زیاد این تصویر «نلسون ماندلا» را نشان می‌دهد؛ رهبر مبارزه با تبعیض نژادی در افریقای جنوبی.
گزارش کوتاه:

نلسون ماندلا در سال ۱۹۱۸ در افریقای جنوبی به دنیا آمد. در آن کشور دولت سفیدپوست، سیاه‌پوستان را از حقوق برابر محروم می‌کرد (نظام آپارتاید). ماندلا وکیل بود و در مبارزهٔ مردم سیاه‌پوست برای برابری شرکت کرد. به همین دلیل نزدیک به ۲۷ سال زندانی شد. سرانجام در سال ۱۹۹۰ آزاد شد و با تلاش او نظام تبعیض نژادی برچیده شد. در سال ۱۹۹٤ در نخستین انتخابات همگانی کشور به ریاست‌جمهوری رسید و به‌جای انتقام‌گیری، دشمنی‌ها را به آشتی ملی تبدیل کرد. او در سال ۲۰۱۳ درگذشت و به‌عنوان نماد مبارزه با تبعیض نژادی شناخته می‌شود.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

گام به گام مطالعات اجتماعی هشتم - فصل دوازدهم

قارهٔ آمریکا و قارهٔ اقیانوسیه

فهرست

۱۷۱ صفحه ۱۵۴ · پرسش درس ۲۳ — موقعیت رشته‌کوه‌های راکی و آند ... ۱۰۱

۱۷۲ صفحه ۱۵۶ · پرسش درس ۲۳ — بیابان‌های آمریکا و مدارهای گذرنده از آنها ... ۱۰۱

۱۷۳ صفحه ۱۵۶ · پرسش درس ۲۳ — مصب رود می‌سی‌سی‌پی ... ۱۰۱

۱۷۴ صفحه ۱۵۶ · فعالیت ۱ — کاربرگهٔ ۱۷: نقشه‌خوانی قارهٔ آمریکا ... ۱۰۱

۱۷۵ صفحه ۱۵۶ · فعالیت ۲ — مقایسهٔ آب‌وهوا و پوشش گیاهی آمریکا با افریقا ... ۱۰۳

۱۷۶ صفحه ۱۵۶ · فعالیت ۳ — رود آمازون ۱۰۳

۱۷۷ صفحه ۱۶۱ · فعالیت ۴ — مقایسهٔ آمریکای شمالی و جنوبی (جدول) ... ۱۰۳

۱۷۸ صفحه ۱۶۱ · فعالیت ۵ — کشورهای آمریکا ۱۰۴

۱۷۹ صفحه ۱۶۱ · فعالیت ۶ — حدس جاذبهٔ گردشگری آمریکا ... ۱۰۵

۱۸۰ صفحه ۱۶۱ · فعالیت ۷ — پیامدهای مهاجرت متخصصان ... ۱۰۵

۱۸۱ صفحه ۱۶۱ · فعالیت ۸ — علت‌های مشکلات آمریکا در سال‌های اخیر ... ۱۰۵

۱۸۲ صفحه ۱۶۲ · فعالیت ۱ — استرالیا، نیوزیلند و جزیره‌های اقیانوسیه ... ۱۰۶

۱۸۳ صفحه ۱۶۲ · فعالیت ۲ — نیمکرهٔ قارهٔ استرالیا و اقیانوسیه ... ۱۰۶

۱۸۴ صفحه ۱۶۲ · فعالیت ۳ — اقیانوس‌های اطراف استرالیا ۱۰۶

۱۸۵ صفحه ۱۶۳ · فعالیت ۴ — رشته‌کوه‌های شرق استرالیا ۱۰۶

۱۸۶ صفحه ۱۶۳ · فعالیت ۵ — ناهمواری نیمهٔ غربی استرالیا ... ۱۰۷

۱۸۷ صفحه ۱۶۳ · فعالیت ۶ — جلگهٔ مرکزی استرالیا و رود آن ... ۱۰۷

۱۸۸ صفحه ۱۶۳ · فعالیت ۷ — پهناورترین بیابان استرالیا ۱۰۷

۱۸۹ صفحه ۱۶۳ · فعالیت ۸ — کاربرگهٔ ۱۸: نقشه‌خوانی استرالیا و نیوزیلند ... ۱۰۷

۱۹۰ صفحه ۱۶۵ · پرسش درس ۲۴ — آلپ جنوبی و بلندترین قلهٔ نیوزیلند ... ۱۰۸

۱۹۱ صفحه ۱۶۷ · فعالیت ۹ — مقایسهٔ استرالیا و نیوزیلند ۱۰۹

۱۹۲ صفحه ۱۶۷ · فعالیت ۱۰ — همنامی مکان‌های استرالیا و نیوزیلند با اروپا ... ۱۰۹

۱۹۳ صفحه ۱۶۸ · به کار ببندیم الف — روزنامهٔ دیواری دربارهٔ قارهٔ آمریکا ... ۱۰۹

۱۹۴ صفحه ۱۶۸ · به کار ببندیم ب — روزنامهٔ دیواری دربارهٔ استرالیا و اقیانوسیه ... ۱۱۰

۱۹۵ صفحه ۱۶۸ · به کار ببندیم پ — کتاب «کلبهٔ عمو تم» ۱۱۱

irantooshe.ir

۱۷۱ صفحه ۱۵۴ پرسش درس ۲۳

این دو رشته‌کوه در کدام سمت قارهٔ آمریکا و در امتداد کنارهٔ کدام اقیانوس کشیده شده‌اند؟

رشته‌کوه‌های راکی (روشوز) در آمریکای شمالی و آند در آمریکای جنوبی، هر دو در سمت غرب قارهٔ آمریکا و در امتداد کنارهٔ اقیانوس آرام کشیده شده‌اند.

۱۷۲ صفحه ۱۵۶ پرسش درس ۲۳

در آمریکای شمالی بیابان «نوادا» و در آمریکای جنوبی بیابان «آتاکاما» مانند سایر بیابان‌های جهان آب‌وهوای گرم و بسیار خشک دارند. این بیابان‌ها را روی نقشه نشان دهید. کدام مدارها از این بیابان‌ها عبور می‌کنند؟

بیابان نوادا در جنوب‌غربی ایالات متحده (غرب آمریکای شمالی) و بیابان آتاکاما در شمال کشور شیلی (غرب آمریکای جنوبی) قرار دارد. مدار رأس‌الجدی از بیابان آتاکاما عبور می‌کند و بیابان‌های گرم و خشک آمریکای شمالی در نزدیکی مدار رأس‌السرطان قرار دارند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۷۳ صفحه ۱۵۶ پرسش درس ۲۳

رود می‌سی‌سی‌پی که از رودهای طولانی جهان است، از چند ایالت کشور ایالات متحدهٔ آمریکا عبور می‌کند. این رود به کدام خلیج می‌ریزد؟

رود می‌سی‌سی‌پی به خلیج مکزیک می‌ریزد.

۱۷۴ صفحه ۱۵۶ فعالیت ۱

۱ــ نقشهٔ کاربرگهٔ (۱۷) قارهٔ آمریکا را در کلاس انجام دهید.

۱ــ روی نقشه، موارد زیر را بنویسید: نام تنگه‌ای که قارهٔ آمریکا را از قارهٔ آسیا جدا می‌کند؛ نام اقیانوس‌ها و خلیج‌ها؛ نام رودها و جلگه‌های مهم آمریکای شمالی؛ نام رودها و جلگه‌های مهم آمریکای جنوبی؛ نام رشته‌کوه‌های بلند و جوان آمریکای شمالی؛ نام رشته‌کوه‌های بلند و جوان آمریکای جنوبی؛ نام توده‌های کم‌ارتفاع قدیمی آمریکای شمالی؛ نام توده‌های کم‌ارتفاع قدیمی آمریکای جنوبی؛ محل شهرهای واشنگتن و نیویورک را روی نقشه بنویسید؛ نام کانال معروفی که دو اقیانوس را به هم می‌پیوندد.

۲ــ فرض کنید روی نقشه، یک کشتی می‌خواهد از یک اقیانوس به اقیانوس دیگر، سفر کند. دو مسیر جداگانه برای کشتی بکشید. سپس بگویید کدام مسیر کوتاه‌تر است؟ چرا؟

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۳ــ نقشه را به دلخواه رنگ‌آمیزی کنید.

نام‌هایی که باید روی نقشه نوشته شود (رنگ‌آمیزی و کشیدن مسیر روی نقشه کار عملی است؛ پاسخ مسیرها در ادامه آمده است):

مورد	نام
تنگهٔ جداکنندهٔ آمریکا از آسیا	تنگهٔ برینگ
اقیانوس‌ها	اقیانوس آرام (غرب)، اقیانوس اطلس (شرق) و اقیانوس منجمد شمالی (شمال)
خلیج‌ها	خلیج مکزیک، خلیج هادسن (در شمال کانادا)، خلیج کالیفرنیا
رودها و جلگه‌های آمریکای شمالی	رود می‌سی‌سی‌پی (و شاخهٔ میسوری) و جلگهٔ پهناور می‌سی‌سی‌پی؛ رود سنت‌لورنس؛ رود کلرادو
رودها و جلگه‌های آمریکای جنوبی	رود آمازون و جلگهٔ آمازون؛ رود پارانا و جلگهٔ پارانا؛ رود اورینوکو
رشته‌کوه‌های بلند و جوان آمریکای شمالی	راکی (روشوز)
رشته‌کوه‌های بلند و جوان آمریکای جنوبی	آند
توده‌های کم‌ارتفاع قدیمی آمریکای شمالی	آپالاش (در شرق)
توده‌های کم‌ارتفاع قدیمی آمریکای جنوبی	توده یا کوه‌های برزیل (در شرق)
محل شهرها	واشنگتن (دی‌سی) و نیویورک هر دو در شرق ایالات متحده، در کنار اقیانوس اطلس‌اند؛ واشنگتن کمی جنوب‌تر از نیویورک قرار دارد
کانال معروف	کانال پاناما (میان اقیانوس اطلس و اقیانوس آرام)
خطوط مشخص‌شده	مدار رأس‌السرطان، خط استوا و مدار رأس‌الجدی

۲) دو مسیر کشتی از اقیانوس اطلس به اقیانوس آرام: ۱) عبور از کانال پاناما در آمریکای مرکزی؛ ۲) دور زدن جنوب قارهٔ آمریکای جنوبی (از طریق تنگهٔ ماژلان یا دماغهٔ هورن). مسیر عبور از کانال پاناما کوتاه‌تر است، چون کشتی نیازی ندارد تمام آمریکای جنوبی را دور بزند و هزاران کیلومتر از راه کم می‌شود.

۱۷۵ صفحه ۱۵۶ فعالیت ۲

۲ــ کدام بخش از آب‌وهوا و پوشش گیاهی قارهٔ آمریکا عیناً مانند افریقا است؟ چرا؟

بخش‌های استوایی و بیابانی آمریکا شبیه افریقا است:

- در نواحی نزدیک خط استوا در آمریکای مرکزی و جنوبی، آب‌وهوا گرم و مرطوب است و جنگل‌های انبوه استوایی (جنگل‌های آمازون) می‌روید، مانند جنگل‌های کنگو در افریقای مرطوب؛
- بیابان‌های گرم و خشک آمریکا (نوادا و آتاکاما) شبیه صحرای بزرگ افریقا و کالاهاری‌اند.

دلیل شباهت این است که این نواحی در عرض‌های جغرافیایی یکسان (نزدیک استوا و نزدیک مدارهای رأس‌السرطان و رأس‌الجدی) قرار دارند و خورشید در آنها به‌طور مشابه می‌تابد. اما بقیهٔ نواحی آمریکا مانند افریقا نیست؛ زیرا آمریکا از قطب شمال تا قطب جنوب کشیده شده و آب‌وهوای قطبی و سرد و آب‌وهوای معتدل اقیانوسی هم دارد، در حالی که افریقا بیشتر گرم است و آب‌وهوای سرد و قطبی ندارد.

۱۷۶ صفحه ۱۵۶ فعالیت ۳

۳ــ رود آمازون به کدام اقیانوس می‌ریزد؟ با استفاده از اطلس بگویید این رود در کدام کشور آمریکای جنوبی جریان دارد؟

رود آمازون از کوه‌های آند سرچشمه می‌گیرد و به اقیانوس اطلس می‌ریزد. بخش اصلی این رود در کشور برزیل جریان دارد و از کشورهای پرو و کلمبیا نیز می‌گذرد.

۱۷۷ صفحه ۱۶۱ فعالیت ۴

۴ــ هم‌فکری کنید و به طور گروهی با ترسیم یک جدول مقایسه‌ای، مختصراً پاسخ دهید.

الف) آمریکای شمالی و جنوبی از نظر ویژگی‌های طبیعی چه شباهت‌هایی دارند؟ چه تفاوت‌هایی دارند؟

ب) آمریکای شمالی و جنوبی از نظر دین، زبان و فرهنگ چه تفاوت‌هایی دارند؟

پ) آمریکای شمالی و جنوبی از نظر اقتصادی چه تفاوت عمده‌ای دارند؟

الف) ویژگی‌های طبیعی

ویژگی	شباهت‌ها	تفاوت‌ها
ناهمواری	هر دو دارای سه نوع ناهمواری‌اند: رشته‌کوه‌های جوان و بلند در غرب (راکی و آند)، توده‌های کم‌ارتفاع قدیمی در شرق (آپالاش و برزیل) و جلگه‌های پهناور (می‌سی‌سی‌پی؛ آمازون و پارانا)	نام ناهمواری‌ها و رودها فرق می‌کند؛ آند بلندتر و در امتداد کل غرب آمریکای جنوبی است
آب‌وهوا و پوشش گیاهی	در هر دو، بیابان‌های گرم و خشک (نوادا و آتاکاما) و نواحی قطبی و سرد در نزدیک قطب‌ها و آب‌وهوای معتدل اقیانوسی در سواحل دیده می‌شود	بخش بزرگی از آمریکای شمالی سرد و معتدل است (کانادا)؛ بخش بزرگی از آمریکای جنوبی در نزدیکی استوا گرم و مرطوب با جنگل‌های انبوه آمازون است
رودها	در هر دو رودهای پرآب و بزرگ وجود دارد که جلگه‌های حاصلخیز ساخته‌اند	می‌سی‌سی‌پی به خلیج مکزیک می‌ریزد و آمازون پرآب‌ترین رود دنیا به اقیانوس اطلس می‌ریزد

ب) دین، زبان و فرهنگ

مورد	آمریکای شمالی	آمریکای جنوبی (و مرکزی)
زبان	انگلیسی (مانند کانادا و ایالات متحده)	اسپانیایی و پرتغالی (ریشهٔ لاتین؛ به همین دلیل به آن آمریکای لاتین می‌گویند)
دین	بیشتر مسیحی؛ مذهب پروتستان رواج بیشتری دارد	بیشتر مسیحی؛ مذهب کاتولیک رواج بیشتری دارد
فرهنگ	فرهنگ آنگلوساکسون (برگرفته از انگلستان)	فرهنگ اسپانیایی و پرتغالی (لاتین)؛ جمعیت دورگه زیاد است

پ) اقتصاد: آمریکای شمالی (ایالات متحده و کانادا) از کشورهای پیشرفتهٔ صنعتی جهان است، اما آمریکای لاتین با وجود منابع طبیعی و معدنی بسیار غنی، به‌دلیل استعمار و حکومت‌های وابسته به بیگانه و استبدادی به پیشرفت صنعتی هم‌سطح آمریکای شمالی نرسیده و بیشتر تولیدکنندهٔ مواد اولیه و محصولات کشاورزی است.

۱۷۸ صفحه ۱۶۱ **فعالیت ۵**

۵ــ دو کشور وسیع قارهٔ آمریکای شمالی کدام‌اند؟ چند کشور از آمریکای مرکزی و جنوبی نام ببرید.

دو کشور وسیع آمریکای شمالی «کانادا» و «ایالات متحدهٔ آمریکا» هستند.

کشورهای آمریکای مرکزی: گواتمالا، پاناما، کوستاریکا، هندوراس و نیکاراگوئه (و کشورهای جزیره‌ای مانند کوبا). کشورهای آمریکای جنوبی: برزیل، آرژانتین، شیلی، پرو، کلمبیا و ونزوئلا.

۱۷۹ صفحه ۱۶۱ فعالیت ۶

۶ــ فکر کنید تصویر شمارهٔ (۱) کدام جاذبهٔ گردشگری آمریکا را نشان می‌دهد.

تصویر (۱) شهر ریودوژانیرو در برزیل را نشان می‌دهد؛ سواحل زیبا و کوه‌های اطراف شهر و مجسمهٔ مسیح نجات‌دهنده و جشن‌های رنگارنگ این شهر، آن را به یکی از جاذبه‌های مهم گردشگری آمریکا تبدیل کرده است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۸۰ صفحه ۱۶۱ فعالیت ۷

۷ــ به نظر شما مهاجرت متخصصان و دانشمندان یک کشور به کشور دیگر، چه نتایج و پیامدهایی برای دو کشور مبدأ و مقصد دارد؟

کشور مبدأ (کشور مهاجرفرست)	کشور مقصد (کشور مهاجرپذیر)
محروم شدن از متخصصان و دانشمندان و نیروی کارآمد	بهره‌مندی از نیروی متخصص بدون هزینه‌کردن برای تربیت آنان
هدر رفتن هزینه‌ای که کشور برای آموزش آنها کرده است	رشد علم و فناوری، صنعت و اقتصاد
عقب‌ماندن علمی و اقتصادی و کند شدن پیشرفت	قدرتمندتر شدن اقتصاد و پیشی گرفتن از رقیبان

۱۸۱ صفحه ۱۶۱ فعالیت ۸

۸ــ آمریکا امروز مبلغی حدود پانزده هزار میلیارد دلار بدهکار است. بسیاری از نیروهای نظامی آمریکا نیز به شدت افسرده، سردرگم و مردد هستند. به‌صورت گروهی بحث و هم‌فکری کنید که این افول و مشکلات آمریکا در سال‌های اخیر، از چه عواملی می‌تواند سرچشمه گرفته باشد؟

بر پایهٔ مطالب درس، عامل‌هایی که می‌توانند در افول و مشکلات آمریکا نقش داشته باشند:

- هزینه‌های سنگین نظامی و دخالت و جنگ در کشورهای دیگر که بدهی را بالا برده و نیروهای نظامی را خسته و سردرگم کرده است؛
- بدهی بسیار زیاد دولت و مشکلات اقتصادی؛
- فقر، گرسنگی و اختلاف طبقاتی میان مردم و هزینه‌های بالای بهداشت، درمان و مسکن؛
- ادامهٔ تبعیض نژادی و نابرابری؛

- رشد اقتصادی کشورهای دیگر، به‌ویژه کشورهای آسیایی، و کاهش قدرت اقتصادی و قدرت نرم آمریکا؛
- از دست دادن اعتماد مردم جهان به‌دلیل رفتار این کشور با سایر ملت‌ها.

۱۸۲ صفحه ۱۶۲ فعالیت ۱

۱ــ به‌طور گروهی، استرالیا و نیوزیلند را در یک اطلس پیدا کنید. سپس هر گروه، چند جزیرهٔ دیگر در اقیانوسیه نام ببرد.

استرالیا در جنوب‌شرقی آسیا و نیوزیلند در جنوب‌شرق استرالیا، هر دو در اقیانوس آرام قرار دارند. از جزیره‌ها و کشورهای جزیره‌ای دیگر اقیانوسیه می‌توان پاپوآ گینهٔ نو، فیجی، ساموآ، تونگا، جزایر سلیمان، وانواتو، کالدونیای جدید، تاهیتی، گوام و هاوایی را نام برد.

۱۸۳ صفحه ۱۶۲ فعالیت ۲

۲ــ قارهٔ استرالیا و اقیانوسیه در کدام نیمکره قرار دارد؟ نیمکرهٔ شمالی یا نیمکرهٔ جنوبی؟ چرا؟

استرالیا و اقیانوسیه در نیمکرهٔ جنوبی قرار دارد؛ زیرا سرزمین اصلی آن یعنی استرالیا و نیوزیلند در جنوب خط استوا واقع شده‌اند و مدار رأس‌الجدی از استرالیا می‌گذرد.

۱۸۴ صفحه ۱۶۲ فعالیت ۳

۳ــ استرالیا از اطراف به کدام اقیانوس‌ها مربوط می‌شود؟

استرالیا از شرق و شمال‌شرق به اقیانوس آرام و از غرب و جنوب به اقیانوس هند مربوط می‌شود.

۱۸۵ صفحه ۱۶۳ فعالیت ۴

۴ــ رشته‌کوه‌های نسبتاً مرتفع در کدام سمت استرالیا و به موازات ساحل کدام اقیانوس، کشیده شده‌اند؟

رشته‌کوه‌های نسبتاً مرتفع در شرق استرالیا و به موازات ساحل اقیانوس آرام کشیده شده‌اند.

۱۸۶ صفحه ۱۶۳ فعالیت ۵

۵ــ در نیمهٔ غربی استرالیا چه نوع ناهمواری وجود دارد؟

نیمهٔ غربی استرالیا فلاتی هموار و کم‌ارتفاع است که بخش وسیعی از آن را بیابان‌ها پوشانده‌اند.

۱۸۷ صفحه ۱۶۳ فعالیت ۶

۶ــ جلگهٔ مرکزی استرالیا از آبرفت‌های کدام رود، پدید آمده است؟ این رود به کجا می‌ریزد؟

جلگهٔ مرکزی استرالیا از آبرفت‌های رود موری ــ دارلینگ پدید آمده است. این رود در جنوب‌شرقی استرالیا به اقیانوس هند (بخش جنوبی آن) می‌ریزد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۸۸ صفحه ۱۶۳ فعالیت ۷

۷ــ پهناورترین بیابان استرالیا چه نام دارد؟

پهناورترین بیابان استرالیا «بیابان بزرگ ویکتوریا» است.

۱۸۹ صفحه ۱۶۳ فعالیت ۸

۸ــ کاربرگهٔ شمارهٔ (۱۸) نقشهٔ استرالیا، نیوزیلند را انجام دهید.

۱ــ روی نقشه موارد زیر را بنویسید: نام اقیانوس‌های اطراف استرالیا؛ نام رود، جلگه و بیابان مشخص‌شده؛ نام کشور جزیره‌ای که در منطقهٔ اقیانوسیه واقع است و پایتخت آن؛ نام پایتخت و دو بندر مهم استرالیا؛ نام مدار فرضی که از استرالیا عبور می‌کند؛ محل سد بزرگ مرجانی استرالیا.

۲ــ نقشه را به دلخواه رنگ‌آمیزی کنید.

نام‌هایی که باید روی نقشه نوشته شود (رنگ‌آمیزی نقشه کاری عملی و دلخواه است):

irantooshe.ir

مورد	نام
اقیانوس‌های اطراف استرالیا	اقیانوس آرام (شرق) و اقیانوس هند (غرب و جنوب)
رود، جلگه و بیابان	رود موری ــ دارلینگ؛ جلگهٔ مرکزی (آبرفتی)؛ بیابان بزرگ ویکتوریا
کشور جزیره‌ای و پایتخت آن	نیوزیلند (زلاند نو)؛ پایتخت: ولینگتون
پایتخت و دو بندر مهم استرالیا	پایتخت: کانبرا؛ بندرها: سیدنی و ملبورن
مدار فرضی گذرنده از استرالیا	مدار رأس‌الجدی
سد (صخرهٔ) بزرگ مرجانی	در شمال‌شرقی استرالیا، در کنار ساحل اقیانوس آرام
موارد دیگر مشخص‌شده	جزیرهٔ تاسمانی (جنوب استرالیا)، مجمع‌الجزایر اندونزی (شمال)، خط استوا و رشته‌کوه‌های شرق استرالیا

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۱۹۰ صفحه ۱۶۵ پرسش درس ۲۴

نیوزیلند، کشوری کوهستانی است. رشته‌کوه‌های آلپ جنوبی را در این کشور، نشان دهید. بلندترین قلهٔ نیوزیلند چه نام دارد؟

رشته‌کوه‌های آلپ جنوبی در جزیرهٔ جنوبی نیوزیلند و در غرب آن کشیده شده‌اند. بلندترین قلهٔ نیوزیلند «کوه کوک» (آئوراکی) با ارتفاع حدود ۳۷۲۴ متر است.

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۹۱ صفحه ۱۶۷ فعالیت ۹

۹ــ چند مورد از شباهت‌ها و تفاوت‌های طبیعی، اقتصادی، جمعیتی، فرهنگی و... استرالیا و نیوزیلند را بیان کنید.

مورد	شباهت‌ها	تفاوت‌ها
طبیعی	هر دو در نیمکرهٔ جنوبی و اقیانوس آرام و دارای سواحل طولانی و جاذبه‌های طبیعی‌اند	استرالیا قاره‌ای پهناور و تقریباً هموار با بیابان‌های وسیع است؛ نیوزیلند کشوری جزیره‌ای، کوچک‌تر و کوهستانی (آلپ جنوبی) است
اقتصادی	هر دو از کشورهای پیشرفتهٔ صنعتی‌اند؛ پرورش دام و صادرات گوشت و پشم در هر دو مهم است	استرالیا معادن فراوان دارد و تولیدکنندهٔ بزرگ گندم و دارای صنایع کشتی‌سازی و شیمیایی است؛ دامداری در نیوزیلند اهمیت بیشتری دارد
جمعیتی	اکثریت جمعیت هر دو را مهاجران اروپایی (انگلیسی و ایرلندی) تشکیل می‌دهند و بومیان درصد بسیار کمی‌اند	استرالیا با وجود وسعت زیاد، جمعیت بسیار کمی دارد (حدود ۲۰ میلیون)؛ جمعیت نیوزیلند از استرالیا کمتر است
فرهنگی	زبان رسمی هر دو انگلیسی و دین بیشتر مردم مسیحی است؛ هر دو زیر نظر پادشاهی انگلیس‌اند	نماد استرالیا کانگورو و نماد نیوزیلند پرندهٔ کیوی است

۱۹۲ صفحه ۱۶۷ فعالیت ۱۰

۱۰ــ چرا نام رشته‌کوه‌های آلپ جنوبی یا برخی شهرها و مناطق استرالیا و نیوزیلند با مکان‌ها و نواحی اروپا هم‌نام است؟

چون اروپاییان (به‌ویژه انگلیسی‌ها) پس از رسیدن به این سرزمین‌ها (جیمز کوک در سال ۱۷۷۰) مهاجرت کردند، این سرزمین‌ها را مستعمرهٔ خود کردند و برای یادآوری وطن خود، نام مکان‌های میهن اروپایی‌شان را بر کوه‌ها، شهرها و مناطق تازه گذاشتند. مثلاً آلپ جنوبی در نیوزیلند به یاد کوه‌های آلپ در اروپا و کریست‌چرچ و ولینگتون و ملبورن و سیدنی به یاد شهرها و شخصیت‌های انگلیسی نام‌گذاری شده‌اند.

۱۹۳ صفحه ۱۶۸ به کار ببندیم الف

یکی از فعالیت‌ها را انتخاب کنید و انجام دهید.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

الف) دربارهٔ یکی از موضوعات قارهٔ آمریکا (برای مثال حقوق بشر آمریکایی، وضعیت سیاه‌پوستان آمریکا، امنیت در آمریکا، جنبش ۹۹ درصدی (جنبش والاستریت) و ۵۰ میلیون فقیر آمریکایی و ...) تحقیق کرده و روزنامهٔ دیواری درست کنید.

پاسخ نمونه برای روزنامهٔ دیواری (هر گروه می‌تواند موضوع دیگری انتخاب کند):

موضوع: وضعیت سیاه‌پوستان آمریکا. سیاه‌پوستان آمریکا فرزندان و نوادگان بردگان افریقایی‌اند که در دوران استعمار به‌زور برای کار در مزارع و معادن به این قاره آورده شدند. تا چند دهه پیش، مکان‌ها و خدمات عمومی (مانند مدرسه و اتوبوس) میان سفیدپوستان و رنگین‌پوستان جدا بود. سیاه‌پوستان سال‌ها با سیاست‌های تبعیض نژادی مبارزه کردند و تا حدودی به حقوق برابر با سفیدپوستان رسیدند و قوانین ظالمانه تغییر کرد، اما هنوز تبعیض نژادی یکی از مشکلات اساسی آمریکاست و فقر و بیکاری در میان آنان بیشتر است.

(پیشنهاد: به متن، تصویر، نمودار و یک جملهٔ پایانی دربارهٔ لزوم برابری همهٔ انسان‌ها افزوده شود.)

۱۹۴ صفحه ۱۶۸ به کار ببندیم ب

ب) دربارهٔ یکی از موضوعات قارهٔ استرالیا و اقیانوسیه (کشف اقیانوسیه، سد مرجانی، جاذبهٔ گردشگری، دامپروری در استرالیا و نیوزیلند و ...) تحقیق کرده و یک روزنامهٔ دیواری درست کنید.

پاسخ نمونه برای روزنامهٔ دیواری (هر گروه می‌تواند موضوع دیگری انتخاب کند):

موضوع: سد (صخرهٔ) مرجانی بزرگ استرالیا. این صخره در شمال‌شرقی استرالیا، در آب‌های اقیانوس آرام قرار دارد و بیش از ۲۰۰۰ کیلومتر طول دارد. مرجان‌ها فقط در آب‌های گرم و کم‌عمق که نور خورشید به آنها می‌رسد زنده می‌مانند و این صخره‌ها را می‌سازند. صدها نوع ماهی در این صخره زندگی می‌کنند و گردشگران زیادی برای دیدن آن به استرالیا می‌آیند. صخرهٔ مرجانی بزرگ تنها سازهٔ ساخته‌شده به‌دست موجودات زنده است که از فضا دیده می‌شود. حفظ آن از آلودگی آب و گرم‌شدن هوا اهمیت دارد.

(پیشنهاد: تصویری از صخره و نقشهٔ محل آن به روزنامه افزوده شود.)

۱۹۵ صفحه ۱۶۸ به کار ببندیم پ

پ) آیا کتاب «کلبهٔ عمو تم» را خوانده‌اید یا چیزی دربارهٔ آن شنیده‌اید؟ پرس‌وجو کنید این کتاب مشهور، دربارهٔ چه موضوعی نوشته شده است؟

«کلبهٔ عمو تم» رمانی مشهور از هریت بیچر استو، نویسندهٔ آمریکایی، است که در قرن نوزدهم نوشته شد. این کتاب دربارهٔ زندگی پر رنج بردگان سیاه‌پوست در آمریکا است. قهرمان داستان، مردی سیاه‌پوست و مهربان به نام عمو تم است که او را از خانواده‌اش جدا می‌کنند و به ارباب‌های مختلف می‌فروشند و سرانجام زیر شکنجهٔ ارباب بی‌رحم خود جان می‌دهد. کتاب ظلم و بی‌رحمی برده‌داری را به مردم نشان داد و نقش مهمی در بیدارکردن افکار عمومی و مبارزه با برده‌داری داشت.

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir